

<u>Teatis nr</u>	Sisukord	Lehekül
	I Teave	
	
	II Ettevalmistavad aktid	
	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee	
	411. plenaaristung, 15.-16. september 2004	
2005/C 74/01	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus, mis käsitleb komisjoni teatist nõukogule ja Euroopa Parlamendile, Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele ning regionide komiteele: Euroopa ettevõtluse tegevuskava (COM(2004) 70 final).	1
2005/C 74/02	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus, mis käsitleb "turismipoliitikat ning avaliku ja erasektori koostööd"	7
2005/C 74/03	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus, mis käsitleb dokumenti "Ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi väljatöötamiseks mootorsõidukite tüübikinnituse kohta seoses nende taaskasutamise, ringlussevõtu ja töötusega ning nõukogu direktiivi 70/156/EMÜ muutmiseks" K(2004)162 lõplik – 2004/0053 (COD)	15
2005/C 74/04	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus, mis käsitleb ettepanekut Euroopa Parlamendi ja nõukogu soovitusel kohta filmipärandi ja sellega seotud tööstustegevuste konkurentsivõime küsimuses COM(2004) 171 final - 2004/0066 (COD)	18
2005/C 74/05	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus, mis käsitleb ettepanekut koostada nõukogu direktiiv ühise käibemaksusüsteemi kohta (uus redaktsioon) K(2004) 246 lõplik – 2004/0079 (CNS)	21

<u>Teatis nr</u>	Sisukord (jätkub)	Lehekülg
2005/C 74/06	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus, mis käsitleb paremat majandushaldust EL-is	23
2005/C 74/07	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus, mis käsitleb "Komisjoni teatist Euroopa Nõukogule ja Parlamendile – Meie ühise tuleviku ülesehitamine: laienenud Euroopa Liidu poliitilised väljakutsed ja eelarvevahendid 2007-2013" (COM(2004) 101 final)	32
2005/C 74/08	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Naisorganisatsioonide kui mitteriiklike osalejate roll Cotonou kokkuleppe elluviimisel"	39
2005/C 74/09	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Liikudes teadus- ja arendustegevuse 7. raamprogrammi suunas: Teadusuuringute vajadus demograafilise arengu kontekstis – elukvaliteet vanaduses ja tehnoloogiavajadus"	44
2005/C 74/10	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Ettepanek nõukogu direktiivi kohta, millega muudetakse direktiive 66/401/EMÜ, 66/402/EÜ, 2002/54/EÜ ja 2002/57/EÜ ametliku järelevalve all tehtud kontrolli ja kolmandates riikides toodetud seemnevilja samaväärsuse kohta" K(2004) 263 (lõplik)– 2004/0086 CNS	55
2005/C 74/11	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus, mis käsitleb "Komisjoni teatist nõukogule, Euroopa Parlamendile ja Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele: keskkonnaaspektide integreerimine Euroopa standardisatsiooni" (COM(2004) 130 final)	57
2005/C 74/12	Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus, mis käsitleb "Põllumajandust linnalähedastes piirkondades"	62

II

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

411. PLENAARISTUNG, 15.-16. SEPTEMBER 2004

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee aramus, mis käsitleb komisjoni teatist nõukogule ja Euroopa Parlamendile, Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele ning regioonide komiteele: Euroopa ettevõtluse tegevuskava

(COM(2004) 70 final).

(2005/C 74/01)

Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikli 262 kohaselt otsustas komisjon 11. veebruaril 2004. a konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

Ühtse turu, tootmise ja tarbimise osakond, mis vastutas komitee töö ettevalmistamise eest selles küsimuses, võttis oma arvamuse vastu 14. juulil 2004. a. Raportöör oli **hr BUTTERS**.

Oma 411. plenaaristungil 15.-16. septembril 2004. a (15. septembri koosolekul) võttis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee, 15 poolt-, 1 vastu- ning 6 erapooletu häälega, vastu järgmise arvamuse.

1. Kontekst

1.1 Euroopa Ülemkogu 2000. aasta Lissaboni istungi eesistuja lõppjärel dustes ning Euroopa väikeettevõtete hartas rõhutati ettevõtlustegevuse tähtsust säästva arengu seisukohalt Euroopas ning vajadust luua poliitiline keskkond, mis edendaks ettevõtlust.

1.2 Hiljem teatas Euroopa Komisjoni president **Romano PRODI** Euroopa Ülemkogu 2002. a kevadistungil Barcelonas, et komisjon esitab rohelise raamatu ettevõtlusküsimustes enne 2003. aasta Euroopa Ülemkogu kevadistungit. Selle ülesande täitis komisjon jaanuaris 2003. a, pannes järgnevate kuude jooksul aluse huvirühmade rangele ja avatud konsulteerimisele. 2003. a kevadistungil nõudis ülemkogu komisjonilt ettevõtluse tegevuskava esitamist Euroopa Ülemkogu 2004. aasta kevadistungiks.

1.3 Komitee aramus rohelise raamatu küsimuses võeti vastu plenaaristungil septembris 2003a. ⁽¹⁾

1.4 Seejärel võttis komisjon veebruaris 2004. a vastu oma tegevuskava "Euroopa ettevõtluse päevakord". ⁽²⁾

⁽¹⁾ ELT C 10, 14.1.2004

⁽²⁾ COM(2004) 70 final, lehekülj 4

2. Käesoleva arvamuse eesmärgid

2.1 Nagu komitee eelnenud aramus ettevõtluse küsimuses Euroopa rohelises raamatus, püüab see aramus anda panuse ettevõtluse mõistmise ja stimuleerimise jätkuvasse protsessi. Selleks püütakse pakkuda mõningaid üldiseid kommentaare ja tegevuskava täpsemat analüüsi. Seejärel esitatakse arvamuses rida konstruktiivseid soovitusi komiteelt selle kohta, kuidas oleks võimalik muuta käesolev algatus realistlikuks, käegakatsutavaks algatuseks, millest on kasu praegustel ja tulevastel Euroopa ettevõtjate põlvkondadel.

3. Üldised kommentaarid tegevuskava kohta: kas see täidab püstitatud eesmärgi pakkuda "strateegilist raamistikku ettevõtluse edendamiseks"?

3.1 Euroopa rohelises raamatus ilmutas ettevõtlus küsimuste selget mõistmist ja arusaamist väljakutse suurusest, mida kujutab endast EL-i ettevõtluse tõstmine uuele tasemele. Komitee arvamuses tunnustati seda ja õnnitleti komisjoni rohelise raamatu ning sellele järgnenud avameelse ja tingimatu konsultatsiooniprotsessi eest.

3.2 Tuginedes rohelisele raamatule, jätkatakse tegevuskavas Euroopa ettevõtlusväljakutse iseloomu analüüsimist. Tegevuskava sihid on õigustatult ambitsioonikad, kuid ühendatud määratlematute eesmärkidega. Üldmulje on, et dokument on ebamäärane ja konservatiivne. Tegevusplaanis on vähe sellest loominguilisusest, millest andis aimu roheline raamat ning avalik konsultatsioon, eelistades tihti tuua näiteks olemasolevaid algatusi. See pakub vähe väljastusmehhanisme ning vastutust väljastamise eest kas ei õnnestu delegeerida või ei õnnestu luua seire- ja hindamisprotseduure.

3.3 Üks võtmepunktidest, mis rohelise raamatu kavandamise ja sellele järgnenud konsultatsiooniprotsessi käigus peetud diskussioonidest välja koorus, oli ettevõtjaid mõjutavate poliitika valdkondade suur ulatus ja sellest tulenev vajadus horisontaalse lähenemise järele määratletud väljakutsetega tegelemiseks. Tegevuskavas tehtud katse demonstreerida huvigruppidele, et algatus on saavutanud midagi rohkemat kui sümbolne toetus komisjoni teenistustelt (välja arvatud ettevõtluse peadirektoraadilt või liikmesriikide administratsioonidelt) ebaõnnestus täielikult. Ilma sellise toetuseta saab tegevuskava mõju olema minimaalne.

3.4 Konsultatsioonidele sai komisjon 250 vastust. Samal ajal kui komitee tunnustab läbipaistvust, mida komisjoni üles näitas, avaldades kõik saadud kaastööd oma veebilehel, leidub tegevuskavas väga vähe kindlaid viiteid esitatud kommentaaridele ning lugejale ei ole selge, kuidas vastuseid analüüsiti ja kuidas neid rakendati. Võttes arvesse selle toimingul ulatust ning huvi, mida see kogu EL-is äratas, oleks kahju, kui neid vastuseid hoolikalt ei arutataks ning kui seda siiski tehti, tuleks sellele tegevuskavas osutada.

3.5 Tegevuskavas oleks tulnud teadvustada VKE-de heterogeensust, arvestades, et need eripärasused nõuavad koondatud poliitilisi lahendusi, mitte üldiseid. Näiteks teadvustatakse hiljutises komisjoni teatises, mis käsitleb dokumenti "Kooperatiivide edendamine Euroopas" ⁽¹⁾ kooperatiivide propageerimise tähtsust Euroopas ning tegevuskavasse oleks tulnud lisada vastav viide sotsiaalmajanduslike ettevõtete spetsiifilisele rollile. ⁽²⁾ Pealegi on füüsilisest isikust ettevõtjate vajadused märgatavalt erinevad kapitaliühingute omadest. ⁽³⁾ Tegevusplaani peaks demonstreerima, et selliseid spetsiifilisi ettevõtete omandivorme hinnatakse, ning tunnustama vajadust sihtotstarbelise poliitilise lähenemise järgi ettevõtetele, kellel on spetsiifilisi vajadusi ja iseloomulikke jooni, nagu näiteks innovaatilised uued ettevõtted või väljakujunenud ettevõtted, kes tegutsevad konventsionaalsetes valdkondades.

3.6 Komitee väidab, et on samuti tähtis julgustada ettevõtlust avalikus sektoris. Samal ajal kui komitee mõistab, et tegevuskava keskendub ettevõtlusele, pidades silmas ettevõtete asutamist, ettevõtete tegevust ja ettevõtete arendamist, oleks

samuti tulnud korrata vajadust stimuleerida ettevõtlushoiakuid riiklikes haldusorganites.

3.7 Struktuur

3.7.1 Oma arvamuses rohelise raamatu kohta pooldas komitee "tegevusplaani sisu jagamist kaheks eraldi valdkonnaks:

— Ettevõtlusvaimu edendamine: see tegevus peaks olema suunatud ettevõtluskultuuri arendamisele, ettevõtja maine "taastamisele" ja parandamisele potentsiaalsete ettevõtjate seas koolides, ülikoolides ja perekonnaringis, samuti nagu ka riiklike ja erasektori teenistuste seas, eriti finantsinstitutsioonides ning Euroopa ja liikmesriikide administratsioonides.

— Ettevõtlust julgustava keskkonna loomine: see on suunatud meetmete programmi kindlaksmääramisele, et julgustada äriala tegevust vastusena rohelises raamatus esitatud kümnele küsimusele." ⁽⁴⁾

3.7.2 Üldiselt nõustub komitee viie strateegilise poliitika valdkonna poolt kaetud aladega, kuid tunneb muret spetsiifilise tegevuse puudumise pärast, mis on iga valdkonna siseselt kavandatud. Lisaks oleks komitee meelsasti näinud, et ülalmainitud kaheharuline lähenemine oleks olnud järjekindlam kui need viis strateegilist, teataval määral suvalise iseloomuga poliitika valdkonda. Tundub, et need viis poliitika valdkonda on ebajärjekindlalt valitud, kattuvad ning sisaldavad nelja laia väljakutset ja üht spetsiifilist küsimust (rahastamisallikatele juurdepääsu parandamine).

3.7.3 Sellele vaatamata jagatakse käesoleva arvamuse järgmises osas järjekindluse huvides tegevuskava puudutavad spetsiifilised kommentaarid samasse viide valdkonda.

3.7.4 Komitee oletab, et komisjoni dokumendis visandatakse lai tegevuskava. Järgmiseks etapiks peab olema spetsiifiliste tegevuste ja poliitikate, järevalve- ja kontrollmehhanismide ning samuti ettevõtlusindikaatorite ja andmete, mis tagavad edasiliikumise, väljatöötamine.

4. Spetsiifilised kommentaarid viie strateegiliselt prioriteetse valdkonna juurde

4.1 Komitee määratleb iga viie strateegiliselt prioriteetse valdkonna raames spetsiifilised prioriteedid.

4.1.1 Ettevõtlusmentaliteedi arendamine

4.1.1.1 See on olnud pikaajaliseks eesmärgiks ning sisaldab mitmeid organeid paljudel erinevatel tasanditel. Ettevõtluse peadirektoraadil tuleb toetada hariduse ja kultuuri peadirektoraati ning riiklike ja piirkondlike institutsioone, kes tegelevad hariduspoliitika formuleerimise ja väljastamisega..

⁽¹⁾ COM (2004) 18

⁽²⁾ Vt täiendavat infot sotsiaalmajanduse ettevõtete tähtsuse kohta EESC arvamusest 242/2000 (Olsson) ja 528/2004 (Fusco & Glorieux)

⁽³⁾ ELT C 10, 14.1.2004, punktid 5.4 ja 6.12

⁽⁴⁾ ELT C 10, 14.1.2004, punkt 2.2.2

4.1.1.2 Nagu rohelises raamatus rõhutati, motiveerib ettevõtjaid rida väga erinevaid püüdlusi, nagu näiteks finantskasu, sõltumatus või rahulolu tööga. Mis neid ka ei motiveeriks, on **tähtis, et potentsiaalsed ja olemasolevad ettevõtjad tajusid sotsiaalset vastutust, mis on ettevõtte omamise lahutamatuks osaks.**

4.1.1.3 Komitee tervitab tegevusplaanis sisalduvaid soovitusi, mis puudutavad noori, kuid soovib ka rõhutada **demograafilist nihet vananeva rahvastiku suunas Euroopas.** Oleks hoolimatus mitte luua keskkonda, mis võimaldaks omada firmat sellistel vanematel inimestel, kellel on võimed (oskused, juhtimine, kapital jne) ettevõtet asutada ja seda töös hoida.

4.1.1.4 Samuti tervitab komitee fakti, et tegevuskavas rõhutatakse naisettevõtjate spetsiifilisi probleeme. Naiste ette, kes soovivad äritegevust alustada ja arendada, kerkivad eelkõige praktilised, majanduslikud ja kultuurilised väljakutsed, mis on liikmesriigiti märkimisväärselt erinevad. Riigiametnikud võiksid neid väljakutseid paremini hinnata ja arvesse võtta, kui nad kaasaksid edukaid ja edutuid naisettevõtjaid poliitika kujundamise protsessidesse.

4.1.1.5 Mitmes liikmesriigis on koolide ettevõtlusprogrammid ammuseks traditsiooniks. Ei ole vaja jalgratast uuesti leiutada, ning tegevuskava peaks põhinema heade tavade analüüsil ja edasiandmisel ning julgustama nende rakendamist. Selles valdkonnas koordineeris komisjon mitmeid väärtuslikke BEST-projekte 1990ndatel aastatel ning nende põhjal tehtud järeldused ja soovitusel peaksid olema hindamatu väärtusega tegevuskava arengupoliitikate väljatöötamisel.

4.1.1.6 **Mehhanismid, mis veelgi lihtsustavad ettevõtlusorganisatsioonide kaasamist koolides läbiviidavatesse projektidesse,** peaksid sisalduma komisjoni uues VKE-dele aastateks 2006 - 2010 mõeldud mitmeaastases programmis.

4.1.1.7 Kuid ettevõtlussõbralikuma ühiskonna loomise puhul Euroopas ei ole tegemist pelgalt tulevaste ettevõtjate ettevalmistamisega. See poliitika langeb kivisele pinnale, kui Euroopa ei loo ka keskkonda, mis lubaks potentsiaalsetel ettevõtjatel õnnestuda. See tähendab, et ettevõtlust mõistma ja hindama peab hakkama **palju rohkem ettevõtluskogukonda haaratud osapooli,** seda nii riiklikust kui erasektorist. Seetõttu peaksid riikliku sektori ametnikud, kes püüavad oma kohustusi efektiivselt täita, ning samuti ametnikud, kes on haaratud ettevõtete juhtimisse, ettevõtlust tervitama.

4.1.1.8 Komitee on seisukohal, et poliitikad peaksid püüdma **ettevõtlusega seonduvat vähem dramatiseerida,** kaotades tajutud ja tegelikud barjäärid ettevõtjate ja ülejäänud ühiskonna

vahel. Kaasaegsed töömudelid võimaldavad inimestel katsetada erinevaid viise majanduses osalemiseks ning lülituda suhteliselt kergesti edasi-tagasi palgatöölisest individuaalsettevõtjaks või tööandjaks. Seetõttu peaksid paljud inimesed suhtuma ettevõtlusse kui pikaajalisse või lühiajalisse valikusse. See oleks kahekordselt kasulik, julgustades rohkem inimesi kaaluma positiivse võimalusena firma omanikuks hakkamist ning parandades suhtumist ettevõtjatesse paljude asjaomaste huvigruppide seas. Sellise keskkonna loomisel tuleks tähelepanu pöörata ka võimalusele ettevõtte registreerimiseks või lõpetamiseks võimalikult ebabürookraatlikult. Vajadus selle järele on eriti terav mitmes uues liikmesriigis, kus haldustegevus, mis on seotud üleminekuga füüsilisest isikust ettevõtjast töötajaks, on kuuldavasti ülimalt keerukas ja alustamisele seatud takistused liiga suured.

4.1.1.9 Samal ajal peavad ametivõimud ja huvigrupid tagama, et lihtsustatud üleminekut eri tööalaste staatuste vahel ei kuritarvitataks. Tasakaalu saavutamiseks on oluline, et töötajaid ega töötuid ei keelitataks ega sunnitaks vastuolus nende enese parema äratundmisega hakkama füüsilisest isikust ettevõtjaks ja et nõrgema südametunnistuse sunniga tööandjatel poleks võimalik kõrvale hoida oma kohustustest töötajate ees.⁽¹⁾

4.1.2 Rohkemate inimeste julgustamine ettevõtjaks hakkama

4.1.2.1 Tegevuskavas käsitletakse hästi keskse tähtsusega küsimust, milleks on **õiglane tasakaal riski ja tasu vahel.**

4.1.2.2 Komitee ootab komisjoni lähemal ajal ilmuvat teatist **ärisiirdamise** küsimuses. Eeldatakse, et see põhineb komisjoni 2002. a. mai väärtuslikul BEST-aruandel ning jätkab panustamist sellesse tähtsasse poliitikavaldkonda ning selle propageerimist liikmesriikide ametiisikute seas ning rahandusringkondades. Tuleb tegeleda mitmete spetsiifiliste probleemidega, et lihtsustada siiret ning et võimalus ettevõtete jätkuvuseks oleks võimalikult suur. Eriti takistavad tänapäeval ettevõtete tegevuse jätkamist maksusüsteemid, parandimaksud, pärimisseadusandlus ja ettevõtlusseadustik; need tuleb üle vaadata.

4.1.2.3 Tegevuskava rõhutab **ebaõnnestumise häbimärki** kui olulist barjääri ettevõtlusalase tegevuse lisandumiseks. Selle väljakutsega on võimalik osalt tegeleda õnnestunud strateegiatega abil, mis aitaksid ühiskonnal mõista ettevõtlust. Kuid vahetumat tähelepanu nõuab finantsasutuste suhtumine, mis peab muutuma paindlikumaks, kui tegemist on inimestega, kellega seostatakse ettevõtte sulgemist. Komitee soovib, et komisjon pakuks finantsinstitutsioonidele tõendusmaterjali, et ettevõtjatel, kellel on eelnenud (õnnestunud või ebaõnnestunud) kogemus, on suurem tõenäolisus järgmise üritusega õnnestuda.

⁽¹⁾ ELT C 10, 14.1.2004, punkt 5.3

4.1.2.4 Seejuures on tähtis saavutada tasakaal 'ausalt' ebaseadusliku tegevuse takistamise vahel. Järelikult ei tohiks pankrotiseadus olla nii stigmatiseeriv ja peaks olema läbi- paistvam.

4.1.2.5 Soovides kavandatud spetsiifiliste tegevuste osas rohkem detailsust, tervitab komitee tegevuskavas leiduvaid viiteid komisjoni ja liikmesriikide poolt tulevikus tehtavale tööle **ettevõtjate sotsiaalkindlustuse mudelite osas**.

4.1.3 Ettevõtjate rakendamine majanduskasvu ja konkurentsivõime huvides

4.1.3.1 Uuringud näitavad, et on olemas vajadus koolituse ja toetuse järele omanikest juhtidele, eriti turunduse valdkonnas. Samuti on toimunud oluline areng teadmiste siirdamisel VKE- desse tööerakendamise ja tugevamate sidemete kaudu uurimis- instituutide ja VKE-de ringkondade vahel. Mentorprogramme, kus noored ettevõtted/ettevõtjad saavad õppida kogenenumata- ltel, tuleks edasi arendada ja toetada.

4.1.4 Rahavoolu parandamine

4.1.4.1 Komitee tervitab ettepanekut julgustada liikmesriike vahetama häid tavasid ja koostama veel üks tegevuskava, mis käsitleb elektroonilisi riigihankeid.

4.1.4.2 Mis puutub juurdepääsu finantsvahenditele, siis soovib komitee terviklikumat lähenemisviisi, milles peaks sisalduma:

- **suurendada omanikust juhtide ärialast taiplikkust**, kes peavad mõistma, mida on vaja kasvu rahastamise kindlustamiseks. Seda võib saavutada ettevõtluse üldtunnustatud tugivõrgustike kaudu;
- **aidates finantsinstitutsioonidel mõista ettevõtete vajadusi**, kes taotleavad kasvu rahastamist ja toetamist: see omakorda toob kaasa ettevõtluse parema mõistmise finants- sektoris;
- **riigihankelepingute avamine väikeettevõtetele**. See on kõige otsesem nõudlusepoolne tegevus, mida riiklik sektor teha saab. Nagu komitee oma rohelisest raamatut käsitlevas arvamuses leidis, piiravad väikefirmade juurdepääsu riigi- hankelepingutele paljud takistused, (1) samal ajal kui riigi- ametnikud seisavad sarnasel viisil silmitsi administratiivsete takistustega. Sellest hoolimata õigustab potentsiaalne kasu mõlema osapoole jaoks ning majandusele tervikuna selle valdkonna edasist käsitlemist ning edasist tegevust

sel alal. USA-l on selles osas positiivne mudel, kus föderaa- lasutused ja -agentuurid püüavad 23 % riigihangete lepin- gutest eraldada väikefirmadele.

- **maksumenetluste lihtsustamine ja vähendamine**. Kuigi tegevuskava pakub selles valdkonnas mõningaid huvitavaid mõtteid, ei ole seda veel korralikult läbi mõeldud. Komitee märgib, et konkreetsete abinõude rakendamine kuulub riikide, ning mõnedel juhtudel regionaal- või isegi kohalike võimude pädevusse. Komitee kordab oma üleskutset **luua kasumi reinvesteeringuks maksustimuleid**, (2) mis on väärt, et seda tegevuskavas ära märkida.

4.1.5 VKE-sõbralikuma regulatiivse ja haldusraamistiku loomine

4.1.5.1 Komitee arvamuses rohelise raamatu kohta rõhutati vajadust, et poliitilised valikud toetaksid väikefirmasid "horison- taalselt, kõigis olulistes poliitikavaldkondades (tööhõive, maksustamine, keskkond, haridus jne) ja vertikaalselt, kõigil poliitika tasanditel". (3) Vaatamata üldiselt julgustavale Parema seadusloome pakatile juunis 2002 ei õnnestu mitmetel komis- joni talitustel endiselt adekvaatselt hinnata poliitiliste ettepane- kute mõju VKE-dele ega ka teistele huvigruppidele. **Seetõttu toetab komitee hiljutist soovi Euroopa Komisjoni asepresi- dendi ametikoha sisseseadmiseks, kes oleks otsesemalt vastutav regulatiivse reformi järelevalve eest**.

4.1.5.2 Laiemas mõttes on **regulatiivse mõju hindamise protseduuride parandamiseks palju ruumi**, seda mitte ainult komisjonis, vaid ka parlamendis ja nõukogus.

4.1.5.3 Komitee avaldab kahetsust, et enam ei viidata "**mõtle esmalt väikestele**"-lähenemisele. See põhimõte tähendab, et mistahes määrus või seadusandlik akt tuleks välja töötada, arvestades väikefirmade spetsiifilisi omadusi ja väljakutseid. Selles suhtes on keske tähtsusega, et **kogu uue ja olemasoleva seadusandluse** puhul koostatakse hinnang selle spetsiifilisest mõjust äritegevusele, kusjuures hinnang on suunatud väike- ja mikroettevõtetele. Kui seda lähenemist kohaldada kogu EL otsustusprotsessis, oleks see iseenesest institutsioonide olulisim panus ettevõtlustegevuse edendamisse.

4.1.5.4 Hiljutise 10 uue liikmesriigi astumisega EL-i kaasneb VKE-de arvu oluline suurenemine. Tegemist on firmadega, kellest paljudel on raske täita isegi olemasoleva EL-i seadusand- luse nõudeid, rääkimata sellest, et nad suudaksid jälgida võima- likke uusi regulatiivseid ettepanekuid. Seetõttu peab komisjon toetuma mitmesugustele eraldiseisvatele algatustele, kusjuures proaktiivselt püütakse arvestada VKE-de ringkondade seisukoh- tadega. Veelgi olulisem on, et komisjon peab ühtlasi osutama, et ta arvestab tagasisidega, kui soovitakse vältida rahulolematust ja kulutuulist lõhet EL-i institutsioonide ja poliitikate ning väikefirmade vahel.

(1) ELT C 10 14.1.2004, punktid 6.10.1 ja 6.10.2

(2) ELT C 10 14.1.2004, punkt 6.11.1

(3) ELT C 10, 14.1.2004, punkt 6.2.1

4.1.5.5 Komitee rõhutab tõhusa dialoogi tähtsust komisjoni ja VKE-de esindajate vahel. Kõigi komisjoni konsultatsiooni-protseduuride puhul peaks olema keskse tähtsusega VKE-dega konsulteerimine nende esindusorganisatsioonide kaudu. Et seda lihtsustada ning tagada, et kõik komisjoni talitused oleksid jätkuvalt teadlikud VKE-ringkondade seisukohtadest, soovitaks komitee toetuda VKE saadiku rollile, **nimetades selleks uues komisjonis ametisse VKE-voliniku**, kelle keskkseks ülesandeks peaks olema "**mõtle esmalt väikestele**" põhimõtte rakendamise jälgimine komisjoni töös.

4.1.5.6 Sama dialoogi põhimõtet võib rakendada sotsiaalpartnerite puhul, kes tegelevad mitmete väga tähtsate küsimustega tulevaste ja olemasolevate ettevõtjate seisukohalt. Komitee soovib uuesti läbi mõelda sotsiaaldialoogi kontseptsiooni – põhimõtteliselt EL tasandil, aga teatud juhtudel ka riiklikul tasandil -, leidmaks võimaluse üha olulisema ja eripärasema VKE-de kogukonna osaluse formaliseerimiseks senisest proportsionaalsemal tasandil.

4.1.5.7 Viidates eraldi riigiabi reeglitele, tervitab komitee soojalt instrumendi väljatöötamist, et identifitseerida abi, mis avaldab tõenäoliselt olulist mõju konkurentsile. Näiteks on tähtis, et riigiabi protsessid ei takistaks innovaatiliste lahenduste uurimist ja rakendamist väikefirmade ees seisvate finantslõhede ületamiseks.

5. Soovitused tegevuskava positiivse mõju maksimeerimiseks

5.1 Komitee nõuab järgmisi protseduurilisi selgitusi ja parandusi:

5.1.1 **Selged ettevõtluspoliitilised lähenemisviisid:** Komisjoni siseselt mängib ettevõtluse peadirekoraat arengu suunamises kesksel rollil. Tegevuskava puudutab kõiki komisjoni ettevõtluspoliitika valdkondi ning, nagu komitee oma arvamuses rohelise raamatu kohta soovitas, ⁽¹⁾ peab see peegelduma peadirekoraadi üksikutes poliitilistes algatustes. Eriti VKE-dele mõeldud mitmeaastases programmis 2006-2010 peab olema selge seos ettevõtluse tegevuskavaga ning dokument peab pakkuma mehhanismi, et vastata mitmetele prioriteetidele.

5.1.2 **Hinnang:** kuigi viimasel ajal on toimunud mõningad muutused, ei ole ettevõtlusringkonnad rahul lähenemisega, mida kasutati Euroopa väikeettevõtete harta hindamiseks. Hetkel annab see riigiteenistujatele EL-i ja riigi tasandil täieliku võimu. Otsustava tähtsusega on, et ettevõtete esindajad oleksid tihedamalt kaasatud tegevuskava hindamisse.

⁽¹⁾ ELT C 10, 14.1.2004, punkt 4.3

5.1.3 **Tuleb määratleda raamistik tulevasteks tagasiulatuvateks hindamisteks**, võimaldamaks poliitika jätkuvat paranemist. Sellesse tuleks kaasata komisjoni ning liikmesriikide ametiisikuid ning tunnustatud äringkondade esindajaid EL-i ja riigi tasandil.

5.1.4 **Sobivad tulemuslikkuse indikaatorid on oluliseks instrumendiks eesmärkide seadmisel ja mõõtmisel, saavutamaks ettevõtlusalase aktiivsuse kasvu.** Seda soovitas komitee oma viimases arvamuses ⁽²⁾ ja rõhutati 20. veebruari konkurentsivõime nõukogu järeldustes. Sellised andmed lubavad liikmesriikide poliitikate ja ettevõtluskeskkonna võrdlusuuringuid.

5.1.5 **Selged ajaraamid:** 20. veebruari konkurentsivõime nõukogu järeldustes nõutakse komisjonilt nõudlikuma ajakava koostamist. Et see toimiks, peab ajakava olema ka täpne ning eesmärkidele fookuseeritud. Komitee mõistab, et komisjon on alates tegevuskava avaldamisest kirjeldanud mitmetel töölehtedel täpsemaid eesmärke ja konkreetsete tegevuste ajakava. Järgides konsultatsiooniprotsessis domineerinud vaimu nõuab komitee komisjonilt nende töölehtede olemasolu tutvustamist ja nende kättesaadavaks tegemist asjast huvitatud osapooltele.

5.1.6 **Protsessi jälgimine ja vastutuse delegeerimine:** komisjon ei saa ega pea ellu viima suurt osa vajalikest tegevustest, kuid ta peab tegevuskava rakendamise arengut hoolikalt jälgima. Ühtlasi on tähtis, et vastutus erinevate tegevuste sooritamise eest oleks delegeeritud vastavale tasandile ning et ajakava edastataks kõigile osapooltele ning et selles lepitaks kokku. See nõuab erinevate osalejate kooskõlastatud tegutsemist ning komitee soovib järgmisi algatusi, tagamaks nende haaratus eelseisvasse töösse.

5.1.7 Et laiendada komisjoni osalemist protsessis, **tuleks** mingil kujul **luua tegevuskava seirekomitee**, seda pärast novembrit 2004 kontrollitud komisjoni struktuuri siseselt. Sellesse kuuluksid esindajad igast asjaomasest peadirekoraadist, kes on teinud ettevõtlust mõjutavaid seadusandlikke algatusi, ning esindajad neist peadirekoraatidest, kes on vastutavad järelevalve eest tegevuskavast võrsunud ühenduse programmide teostamise üle.

5.1.8 **Asjaomaste liikmesriikide ametiisikute tööühma** loomine suurendaks nende kaasatust protsessis. Tööühm peaks regulaarselt kohtuma, et arutada tegevuskava soovitude spetsiifilisi aspekte, kaardistada edusamme ja määrata kindlaks puudujäägid.

⁽²⁾ ELT C 10, 14.1.2004, punkt 8.4. lõplik täppjaotis.

5.1.9 On eluliselt tähtis, et ettevõtlusringkonnad oleksid tegevuskava elluviimise, jälgimise ja hindamise tihedalt kaasatud. Selle all mõistab komitee ettevõtlusringkondi sõna kõige laiemas tähenduses, kaasa arvatud igasuguse juriidilise vormi ja suurusega ettevõtted, alates üksikettevõtjatest kuni rahvusvaheliste korporatsioonideni ning sotsiaalettevõtetest kuni aktsiaseltsideni. Kui sellist laia kaasatust ei õnnestu saavutada, on olemas oht, et ettevõtlusringkonnad kaotavad õiguse osaleda jätkuvas protsessis, mis omakorda vähendaks selle mõju miinimumini. Seetõttu soovib komitee **süsteematilist lähene-mist konsultatsiooniprotsessile ettevõtlusringkondadega kogu protsessi vältel**, tehes seda ettevõtlusringkondade esindajate kaudu EL-i ja liikmesriigi tasandil.

5.1.10 Nagu näitasid vastused rohelisele raamatule, on üha rohkem osapooli lisaks VKE-dele huvitatud ettevõtlusest. Näiteks tunnustavad ametiühingud üldiselt ettevõtluspoliitika tähtsust. **Kõigil sellistel asjast huvitatud osapooltel peaks olema lubatud anda oma panus tegevuskava elluviimise.**

5.1.11 Üldiselt soovib komitee komisjonil tublisti pingutada, et hoida tegevuskava niihästi poliitikute kui laiemas mõttes terves kogukonna tähelepanu keskpunktis. **Jätkuv**

Brüssel, 15. september 2004. a

propageerimine ning teadlikkust tõstvaid kampaaniad ühendes konkreetsete eesmärkidega üldplaani raames aitavad säilitada tegevusimpulssi ja mitmete erinevate osalejate tegevust, mida on vaja, kindlustamaks, et see tähtis algatus õnnestub.

6. Järeldused

6.1 Komitee tervitab komisjoni tegevuskava ja kordab veelkord, et hindab ettevõtluse peadirektoraadi püüdlusi alates protsessi algusest 2002. a. algul. Komitee tunnustab, et suur osa vajalikust tegevusest tuleb teha poliitikutel väljaspool ettevõtluse peadirektoraati.

6.2 Tegevuskava on vaid jätkuva, pikaajalise protsessi lähtepunktiks. See protsess õnnestub ainult siis, kui seatakse ühendusse horisontaalselt paljude erinevate poliitika valdkondadega, ning vertikaalselt erinevate tasandite poliitikutega. Tegevuskava ja muud sellega seotud tulevased komisjoni algatused peavad saama neilt poliitikutelt positiivse vastuse. Komitee kutsub eriti teisi komisjoni peadirektoraate ja liikmesriikide ametivõime mängima aktiivset rolli.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Roger BRIESCH

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamuse, mis käsitleb "turismipoliitikat ning avaliku ja erasektori koostööd"

(2005/C 74/02)

29. jaanuaril 2004. aastal otsustas Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee oma töökorra 29. reegli alusel koostada omaalgatusliku arvamuse, mis käsitleb "turismipoliitikat ning avaliku ja erasektori koostööd".

Ühtse turu, tootmise ja tarbimise osakond, mis vastutas komitee töö ettevalmistamise eest selle küsimusega seoses, võttis arvamuse vastu 14. juulil 2004. a. Ettekandjaks oli **hr MENDOZA**.

Oma 411. plenaaristungil 15.–16. septembril 2004 (15. septembri koosolekul) võttis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee 148 poolt-, 1 vastu- ning 3 erapöletu häälega vastu alljärgneva arvamuse:

1. Sissejuhatus

1.1 Kooskõlas oma pühendumusega Euroopa turismisektori rale võttis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee oma 29. oktoobri 2003. aasta plenaaristungil vastu arvamuse teemal *Kõigile kättesaadav ja sotsiaalselt jätkusuutlik turism igaihele*.

1.1.1 Seejärel tutvustati seda arvamust 2003. aasta Euroopa turismifoorumil kui panust turismi parandamisse üldiselt ja konkreetsemalt turismi kättesaadavamaks muutmisel Euroopa puuetega inimeste aasta kontekstis.

1.2 Selles arvamuses visandati üldine raamistik, mille toel analüüsida ning esitada põhimõtteid ja ettepanekuid turismisektori ja selle mitmesuguste erinevate vormide tuleviku määramiseks. Välja toodi kümme eriomast aspekti, millest iga kohta pakuti välja kümme algatust, mis tegi kokku 100 konkreetset algatust, mis on eraldivõetuna ja tervikuna mõeldud jätkusuutliku ja kättesaadava turismisektori loomiseks 21. sajandil.

1.3 Oma arvamuses *turismipoliitika ning avaliku ja erasektori koostöö* kohta kasutab EMSK neid eesmärgi lähtepunktina, kuid teeb ettepaneku teha kindlaks nende eesmärkide teostamiseks ja praktikas realiseerimiseks vajalikud tegevused ja meetmed. Lisaks vaadeldakse arvamuses isikuid, sektoreid, organisatsioone, asutusi ja institutsioone, mis nende meetmete rakendamise eest vastutavad, nii nende enda kohustuste ja ülesannete kui koostöö suhtes teiste tegijatega.

1.4 Käesoleva arvamuse eesmärk on analüüsida ja välja pakkuda koostööviise avaliku ja erasektori vahel, eriti ametivõimude ja eraettevõtete ja nende äriorganisatsioonide vahel, käsitledes samas küsimusi, mis on olulised teistele turismisektoris osalejatele: töötajatele ja ametiühingutele, tarbijaorganisatsioonidele jne. Lõppkokkuvõttes on eesmärgiks muuta kõik osalejad oma võimupiirkonnas vastutavaks ning leida samal ajal mehhanisme ja vahendeid, mida saab kasutada tegevuste koordineerimiseks teiste turismi korraldamises ja -poliitikas tegutsejatega, et parandada turismisektori konkurentsivõimet ja jätkusuutlikkust.

1.5 Tuleb märkida, et olgugi, et Euroopa erinevais piirkondades on turismi osakaalus ja selle arengukiirusel märkimisväärsed erinevusi, on avaliku ja erasektori koostöö osutunud kõikjal turismi kvaliteedi, jätkusuutlikkuse ja konkurentsivõime parandamise heaks mooduseks.

1.6 15. aprillil 2004 Seviljas (Hispaanias) peetud avalik ärakuulamine näitas selgelt, et avaliku ja erasektori eduka koostöö kohta on palju positiivseid näiteid ja et me peame samas suunas jätkama, kui soovime turismisektori kvaliteeti, jätkusuutlikkust ja konkurentsivõimet veelgi parandada. Neile eesmärkidele tuleb laienenud Euroopas, kus turism kahtlemata võtmerolli mängib, veelgi suuremat tähtsust omistada.

2. Turismitööstuse sidusrühmade ja sektorite määratlus: avalik ja erasektor

2.1 Selle arvamuse eesmärk ei ole täpselt määratleda avalikku ja erasektorit, kuid meile tundub, et illustreerimiseks ja analüüsi fokuseerimiseks peaksime me mõlemast üldise ettekujutuse andma, selgitamaks nende staatust seoses turismisektoris tehtava koostööga.

2.2 Avalik sektor koosneb erinevatest haldustasanditest – kohalikust, regionaalsest, riiklikust ja rahvusvahelisest – ning asutustest ja institutsioonidest, mis enamasti eelnevatest sõltuvad ja mida rahastatakse kas maksudest või lõivudest. Seega kuulub sinna terve hulk mitmesuguseid institutsioone, nt haridus- ja mainekujundusorganisatsioonid, kaasa arvatud mõned eraettevõtted ja ühissettevõtted, kuid kõikide võimupiirid on selgelt määratletud. Nende roll ühiskonnas on rangelt reguleeritud ja nende eesmärgiks on tegutseda avalikkuse huvides. Siinkohal tuleks viidata turul tegutsevate avalik-õiguslike üksuste, nagu Paradores Hispaanias ja Pousadas Portugalis (valitsuse juhitud hotellid kaunistes maakohtades või ajaloolise tähtsusega paikades), kogemustele. Üldiselt osutab avalik sektor mitmeid põhiteenuseid, mille abiga ettevõtted peavad oma äritegevust arendama.

2.2.1 Eraldi tuleks ära märkida turismi edendamise ja turismiinfo jagamise eest vastutavaid organisatsioone, sest see on valdkond, kus koostöö on eesmärkide ja ühismeetmete paikanemisel äärmiselt oluline.

2.2.2 Mis avalikku sektorisse puutub, siis avaliku ja erasektori koostöö erinevad vormid võivad paljude tegevuste, eriti turismi edendamise, infrastruktuuride ehitamise, kvaliteedi parandamise jne, jaoks uut liiki rahalisi vahendeid ligi meelitada.

2.3 Samas ei koosne erasektor ainult ettevõtetest – olgu need siis äriühingud, ühistud või füüsilisest isikust ettevõtjad – vaid, mis on väga oluline, ka sotsiaalpartneritest, ametiühingutest ning ettevõtete ja kodanike, näiteks tarbijate ja ühiskonna healust otseselt huvitatud osapoolte, ühingutest ja liitudest. Nende huvid ja eesmärgid on põhiliselt isiklikud ja individuaalsed, ent neil on ka sotsiaalseid eesmäärke, niivõrd kui nende tegevused mõjutavad otseselt või kaudselt ühiskonda tervikuna ja seega kannavad nad ühiskonna ees vastutust nii oma tegude kui tegematajätmistest eest.

2.3.1 Tasub rõhutada, et neid mitmesuguseid *ettevõtteid* võib klassifitseerida ka *suuruse* järgi: suurettevõtted, mikroettevõtted ning väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted (VKEd). Suurus paistab koostöö ulatuse määramisel oluline olevat ja tundub, et koostööst on rohkem huvitatud VKEd, võib-olla sellepärast, et need on vähem sõltumatud ja vajavad seega oma eesmärkide saavutamiseks rohkem toetust. Teiseks oluliseks teguriks võib olla nende tegevusulatus, kui arvestada, et kohalikud ja regionaalsed ettevõtted on koostöö tegemise suhtes altimad kui suured multinatsionaalsed ettevõtted, mis kalduvad oma tsentraliseeritud struktuuri ja juhtimissüsteemide ühetaolisuse tõttu jäigemad olema ning millel on erinevates turismipaikades ja sihtpunktides mitmekülgsemad huvid.

2.3.2 Majanduslikke ja sotsiaalseid asjaosalisi võib klassifitseerida sotsiaalsete gruppide järgi, mida nad esindavad, nt tööandjad ja töötajad. On selge, et nende ühingud ja liidud on avaliku ja erasektori partnerluste loomisel üliolulised, sest kuigi nad kaitsevad põhiliselt individuaalseid huvisid, on nende ühishuvid väga lähedal avaliku sektori omadele ja seetõttu on neid kergem koordineerida. Nende esindajate professionaalsus võib olla ja tavaliselt ongi võtmetegur partnerluse eduka loomise tagamisel.

2.3.3 Sotsiaalsektoris on terve hulk erinevaid eraorganisatsioone ning eraühinguid ja -liite, mis on nagu majanduslikud ja sotsiaalsed osalejadki seotud individuaalsete ja ühishuvid kaitsmisega. Nende hulka kuuluvad tarbijahüingud, keskkonnarühmitused ja naabrusühingud. Need on turismisektoris algatatud koostööprojektides reeglina head partnerid ja suudavad mõnikord teisi sidusrühmi mobiliseerida.

2.3.4 Kuigi see ei kuulu rangelt võttes käesoleva arvamuse teema alla, tuleb märkida, et ühelt poolt erinevate tasandite riigiasutuste ja teiselt poolt erinevat liiki ettevõtete koostööl on ka teisi võimalikke ja soovitavaid liike. Selline koostöö võib võtta vertikaalse või horisontaalse vormi.

3. Hetkeolukord

3.1 Praegu on avaliku ja erasektori võimalikel suhetel *neli laiaulatuslikku alternatiivset stsenaariumi*, mis tõenäoliselt ei esine puhtal kujul, vaid viitavad tegelikele suundumustele.

3.1.1 **Antagonism:** selle stsenaariumi puhul valitseb avaliku ja erasektori suhetes vastasseis, kus kumbki pool näeb või arvab nägevat teist poolt oma eesmärkidele ja huvidele vastu seisvat või neid takistavat. Erasektorile tundub sageli, et avalik sektor nurjab tema kasumitaotluse, kuna jätab loomata erasektori tegevuse korralikuks väljaarendamiseks vajaliku infrastruktuuri, või kuna turistide või turismitööstuse jaoks mõeldud avalikke teenuseid napib ja nende kvaliteet on kehv. Teistel puhkudel näevad ettevõtted ametivõimudes ainult maksude kogujat, kes kahmab endale aina rohkem ja rohkem sektorist, milles valitseb märkimisväärne hinnakonkurents, ja põhjustab konkurentsi-moonutusi võrreldes teiste riikide, regioonide või piirkondadega, kus on teistsugused maksusüsteemid, ning seega kutsuvad ettevõtted üles ühtlustama makse, näiteks käibemaksu turismi-teenustelt. Lõppkokkuvõttes tunnevad nad, et peavad avaliku sektori vastu võitlema, kuna see pigem vähendab erasektori konkurentsivõimet kui aitab kaasa selle suurenemisele.

3.1.1.1 Selliste potentsiaalselt antagonistlike suhete puhul avaliku ja erasektori vahel võivad ametivõimud näha turismialases eraettevõtluses probleemide tekitajat ja takistuste loojat ning turismi selle avaliku eesmärgi moonutajat seoses sotsiaalhoolekandega, loodusvarade kaitsmisega ja jätkusuutlikkusega, sotsiaalse ühtekuuluvusega ja ettevõtete kohustustega kohalike kogukondade ees.

3.1.1.2 Ajakirjanduse kaudu saab ühiskond nendest pingetest ning sisemistest või välistest vastuseisudest suuremal või vähemal määral teada ning nii luuakse konfliktide ja pideva vastastikuse süüdistamise õhkkond, mis ei aita kaasa ei era- ega avaliku sektori eesmärkide saavutamisele.

3.1.1.3 Endastmõistetavalt ei ole selline olukord ideaalne, kui turismi tahetakse arendada sotsiaalselt, majanduslikult ja keskkondlikult jätkusuutlikuna ning säilitada selle konkurentsivõimet. Selline olukord ei rahulda ei tarbijaid ega kohalikke inimesi, samuti mitte ettevõtteid, kes püüavad turismipotentsiaali ära kasutades rikkusi luua ja jaotada.

3.1.2 Kooseksisteerimine: Selle stsenaariumi puhul on avalik ja erasektor teineteise suhtes sallivad, töötavad oma eesmärkide saavutamiseks iseseisvalt, austavad teineteise võimupiirkondi, täidavad oma õiguslikke ja sotsiaalseid kohustusi ning austavad teiste turismitööstuses tegutsejate õigusi. See on vastastikuse sallivuse stsenaarium, mis vaatamata sellele, et see on eelmisest stsenaariumist eelistatavam, on selgelt ebapiisav 21. sajandile kohase jätkusuutliku turismi arendamiseks. See on üsna levinud stsenaarium kohtades, kus turism ei ole peamine majandustegevuse valdkond, vaid täiendab teistest sektoritest saadavaid tulusid, ja mitmekesise majandusega linnades, kus turism üksi moodustab vaid väikese protsendi kohalikest majandustegevusest.

3.1.3 Koordineerimine: seda stsenaariumi iseloomustab poliitika, strateegiate ja meetmete mõningane koordineerimine erinevate avalike ja eraõiguslike turismisektoris tegutsejate vahel, kellel kõigil on oma eesmärgid, kuid kes mõistavad, et ühtehoidmine ja teabevahetus aitavad nende eesmärkidel üksteist täiendada ja toovad seega ka ühiskonnale kasu. Selle stsenaariumi peamised vahendid on informeerimine ja teabevahetus erinevate turismisektoris tegutsejate vahel nii poliitika kui meetmete osas. Teabevahetus võib toimuda ühistegevuste kaudu, näiteks töörühmades, foorumitel, infokoosolekutel jne. See nõuab avaliku ja erasektori suuremat koostööd ja me usume, et see aitab kaasa majandusliku, sotsiaalse ja keskkondliku jätkusuutlikkuse saavutamisele turismis. Seda kipub esinema tüüpilises turismikontekstis või kohtades, kus turism tugevalt areneb ning avaliku ja erasektori tegutsejad on teadlikud turismi tähtsusest nende kogukondadele.

3.1.4 Koostöö: selle stsenaariumi puhul on igal avalik- või eraõiguslikul sidusrühmal küll oma eesmärgid, kuid nad seavad ühiseid eesmärgi nii praktika kui strateegiate ja isegi poliitika vallas. See nõuab eesmärkide järjekindlust ja väga teadlikku nägemust turismist, mida ei ole kerge saavutada ja mis nõuab majandusliku, sotsiaalse ja keskkondliku jätkusuutlikkuse kriteeriumide järjekindlat rakendamist nii lühikeses, keskmises kui pikas perspektiivis. Me peame seda kõige arenenumaks stsenaariumiks, mille suunas uus jätkusuutliku turismi kontseptsioon peab liikuma, kui tahab majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnavaliseid hüvesid loova tööstusharuna püsima jääda.

3.1.4.1 Sellise koostöö saavutamiseks võib kasutada mitmevõime vahendeid: ühisettevõtteid, turismiameteid, ühisinstitutsioone, nõukogusid, partnerlust jne. Kuid kõigil juhtudel on koostöö ning jõupingutuste optimeerimise võtmeaspektideks kogemuste, teadmiste ja oskusteabe ühendamine ning pikaajalised investimisprojektid. Tuleb täheldada, et selline koostöö on kõige tõhusam kohalikul tasandil, kus avaliku ja erasektori huvid kõige konkreetsemalt ja otsesemalt ühtivad. Just seal saab luua õige keskkonna, et turism kohalikku arengut tagant tõukaks, luues kõrgekvaliteedilisi ja sotsiaalselt jätkusuutlikke töökohti.

3.1.4.2 Üks tegevusi, mille puhul selle tasandi koostöö kõige sagedasem on, on turismitoodete ühine loomine avaliku ja erasektori poolt. Koostööd tehes on loodud äärmiselt edukaid tooteid.

3.2 Praegu eksisteerivad tegelikkuses kõik neli kirjeldatud stsenaariumi, mõnikord puhtal kujul, aga sagedamini on nende tunnusjooned kombineerunud mitmesugusteks vahepealseteks olukordadeks. Käesolevas arvamuses leitakse, et koostöö on Euroopa ja ülemaailmse turismitööstuse jaoks teostatav ja soovitatav eesmärk, sest see parandab turismi konkurentsivõimet ja jätkusuutlikkust. Samuti on vajalik tunnustada ja veelgi parandada nii Euroopa kui kogu maailma turismi head taset, mis on mõningatel juhtudel saavutatud avaliku sektori initsiatiivil ja paljudel juhtudel edendatud ja loodud erasektori poolt.

3.3 Üldiselt võib öelda, et nende turismissihtkohtade ja -tegevuste puhul, kus avaliku ja erasektori koostöö on kvaliteedi parandamise, arengu kavandamise ja kriisilukordades reageerimise aluseks ning paljudel sarnastel juhtudel, on meetmete tõhusus ja äratasuvus märgatavalt suurenenud, mis on muutnud need sihtkohad või tegevused konkurentsivõimelisemaks.

3.3.1 Teisest küljest, vastasseisu, puuduliku koordineerimise või lihtsalt asjatundmatuse korral, mis võib olla teadlik või ebateadlik, probleemid lihtsalt teravnevad, lahenduste leidmine lükkub edasi, konkurentsivõime ja äratasuvus vähenevad.

3.3.2 Mitmed uuringud on näidanud ja kinnitanud, et turistid tajuvad reisi või puhkuse ajal saadud teenuste kvaliteeti 50 % ulatuses sõltuvana avalik-õiguslike asutuste pakutud teenustest ja 50 % ulatuses sõltuvana teenustest, mida pakub erasektor peamiselt erinevate ettevõtete töötajate kaudu. Seda, mil moel turistid tajuvad erinevaid kvaliteedinäitajaid ning viimaste mõju nende üldisele toote kvaliteedi tajumisele kinnitavad näiteks mitmed uuringud, mis viidi läbi Hispaanias Calviás ja teistes kohalikes omavalitsusüksustes turismiteenuste kvaliteedi tõstmise kavade osana.

3.4 On julgustav täheldada püsivat suundumust koostöö poole vastandina vastasseisule, mis oli ehk levinum turismitööstuse algaastate kiire kasvu perioodidel, kui parimate paikade arengule rannikul või maal polnud mingeid piiranguid. Esines perioode, mil lühiajalise kasu tagaajamine varjutas jätkusuutlikkuse teatud aspekte, mida isegi avalik sektor ei suutnud arvesse võtta, oma strateegiasse kaasata ja erasektoriga koostööd tehes arendada.

3.4.1 Sotsiaalne teadlikkus pikaajalistest teguritest ja kitsendustest on suurenenud, eriti seoses loodusvarade kaitsmisega, ja turismipraktika ühtib varasemast palju enam sotsiaalsete eesmärkidega.

4. Avaliku ja erasektori koostöö praegused eesmärgid

4.1 Üldiselt võib öelda, et koostöö peamiseks sihiks peab olema toetada ja ühendada eesmäärke, mis on iga osapoole võimupiirkonna, strateegia ja plaanide olulised osad ning mille olemasolu ühiskonnas on nüüd ja edaspidi õigustatud. Iga osapool peab kaasa tooma oma eesmärgid – nii individuaalsed kui kollektiivsed – ja tagama, et need lõimitaks nende partnerite omadega.

4.2 Turismialase koostööga seoses võib tuvastada mitmeid eesmärkide liike.

4.2.1 **Sektoraalsed eesmärgid.** Nagu juba korduvalt ja mitmel moel osutatud, on turismisektor strateegilise tähtsusega sektor mitmete eesmärkide saavutamisel, mis on kesksel kohal Euroopa Liidus, selle poliitikas ja tahtes muuta Euroopa praegu ja tulevaste põlvete jaoks paremaks kohaks.

4.2.1.1 Kuna turismil on otsene mõju majandusele, ühiskonnale ja keskkonnale, kus see toimub, saab ja peab turismi areng olema peamine vahend Euroopa kodanike elukvaliteedi parandamiseks. Ent selleks, et tagada pikas perspektiivis selle potentsiaali tegelikkuses realiseerimine, peab turism vastama teatud jätkusuutlikkusnõuetele, millest peavad kinni pidama kõik sidusrühmad – avalik-õiguslikud ja erasektori asutused, ettevõtted ja tarbijad. Avaliku ja erasektori koostöö peamine eesmärk saab olla ja peab olema tagada turismisektori pikaajaline elujõulisus ja konkurentsivõime.

4.2.1.2 Eriti tuleb täheldada, et avaliku ja erasektori koostöö on osutunud väga tõhusaks turismi vähenemisest või isegi turismi kriisist ülesaamisel vanades turismipaikades, millel on olnud oht ilma jääda oma potentsiaalset raha sisse tuua. Kõigi sidusrühmade ühistegevus – mis on möödapääsmatu – suurendab kasutusele võetud meetmete tõhusust ja nähtavust.

4.2.1.3 Pealegi hakkab selgeks saama, et hädaolukordades, nagu 11. september New Yorgis ja alles äsja 11. märtsil aset leidnud sündmused Madridis, on vaja kutsuda kõiki avaliku ja erasektori ettevõtjaid ja otsusetegijaid üles ühendama jõude, leevendamaks selliste tragöödiate negatiivset mõju turismile.

4.2.1.4 Üks valdkond, milles liidud ning avaliku ja erasektori koostöö sektoraalses keskkonnas tõhusaks võivad osutada, on transport. Odavate lennuliinide massiline lisandumine tingis transpordikulude märgatava vähenemise. Avaliku ja erasektori koostöö peaks sedalaadi pakkumise puhul tagama vastavad tingimused teenuse kvaliteedi, tööhoive ja turvalisuse osas.

4.2.1.5 Kuigi koolituse võimaldamine teatud sektoris töötavatele professionaalidele on ilmne eesmärk kõigis inimtegevuse valdkondades, on see veelgi olulisem sellises sektoris nagu

turism, milles inimsuhete komponent mängib selget ja olulist rolli. Avaliku ja erasektori koostöö selles valdkonnas on oluline, kuna töötajate koolitamine ja professionaalsus on mõlema sektori huvides.

4.2.2 **Sotsiaalsed eesmärgid.** Avaliku ja erasektori koostööle pole võimalik eesmäärke seada, ilma et võetaks arvesse sotsiaalseid eesmäärke, mis peaksid kaasnema igasuguse inimtegevusega. Kohalik areng ja töökohtade loomine on turismi ja seega ka turismisektoris tehtava koostöö peamised eesmärgid.

4.2.2.1 See, et turism on isikuteenustel baseeruv majandustegevus, tähendab seda, et igasugune uus turismitegevus loob töökohti, kuigi kvaliteetne ja jätkusuutlik turism on teostatav ainult kvaliteetsete töökohtade abil.

4.2.2.2 Kindlasti peab avaliku ja erasektori tõhusa koostöö üheks eesmärgiks olema turistide poolt külastatavate kohalike kogukondade sotsiaalingimuste parandamine. Mitmeid Euroopa regioone mõjutavad äsjased ja tulevased muutused ühises põllumajanduspoliitikas ja nad peavad end nendega kohandama. Ehk tuleks propageerida talurahvapühasid kui võimalust kombineerida traditsioonilist talupidamist uue tegevuse – turismiga, mis võib tulusid suurendada. Samuti peab kaaluma turismi edendamist kui võimalikku uut tegevust valdkondades, mida mõjutab tööstuse, kaevandamise ja muude sarnaste tegevuste restruktureerimine. Seda alternatiivi asjaomaste regioonide jaoks tuleks põhjalikult käsitleda Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee omaalgatuslikus arvamuses.

4.2.2.3 Kultuurilise, arheoloogilise ja arhitektuurilise pärandi kaitsmine on ehk üks neist sotsiaalsetest eesmärkidest, millele avaliku ja erasektori koostöö võib kõige enam kasu tuua. Kindlasti on see nii Hispaania *Red de Paradores* ja Portugali *Pousadaste* puhul, tänu millele on restaureeritud ja avalikkusele avatud suur hulk mälestusmärke, mis toob kahtlemata ümbritsevatele piirkonnale rahalist tulu. See on moodus hoidmaks avalikku vara avalikes kätes ja samal ajal tagamaks, et neid saab hinnata ja nautida. See käib ka maapiirkondade kohta, milles paljud väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted näevad äri võimalust. Ent selliseid tegevusi ei pea tingimata läbi viima avalik-õiguslikud üksused üksi. Tõepoolest on palju näiteid paleede ja mälestusmärkide kohta, mille on restaureerinud erasektor ja mis nüüd tänu turismile kasumit toovad, nagu me isegi nägime Sevilla ärakuulamisega seoses korraldatud külastuse ajal. Kõikidel riikidel, mis just ELiga ühinesid, on erakordne ajaloo-pärand, mis tuleb restaureerida. See on uus ja põnev võimalus turismi edendamiseks, samal ajal pärandit kaitstes. Avaliku ja erasektori koostööl selle kõikides vormides on selle eesmärgi saavutamisel mängida väga oluline roll.

4.2.2.4 Turismivaldkonnale võib ka teisel viisil avaliku ja erasektori koostööst kasu saada. See puudutab näiteks gastroonoomiat kui kultuuriliselt ja turismialaselt rikastavat ja olulist elementi, kus avaliku ja erasektori vaheline tihedam koostöö päritolümärgistusega delikatesside ja toiduainete valiku parandamiseks tulevikus kindlasti turismialasele pakkumisele mõju avaldab.

4.2.2.5 Üks positiivne samm oleks mõned aastad tagasi Maailma Turismiorganisatsiooni (WTO) poolt heaks kiidetud eetilise turismi koodeksi laialdane rakendamine, sest see tõstaks esile vajadust avaliku ja erasektori koostöö järele.

4.2.3 **Majanduslikud eesmärgid.** See, et majanduslikud mõõde on turismi võtmeaspektiks, on üldtunnustatud tõsiasi. Nagu juba märgitud, on turismitööstus osutunud võimsaks mootoriks töökohtade loomisel ja rahalise tulu toomisel kogu maailmas, eriti aga Euroopas ja veelgi kontsentreeritumal kujul Vahemeremaades. Jätkusuutlikkuseks on siin vaja strateegilist, pikaajalist – mitte lühiajalist või keskmise pikkusega – nägemust. See tähendab turismitoodete arendamist, pidades silmas praegust ja tulevikus esinevat konkurentsi ja suutlikkust kasumit teenida ning säilitada stabiilseid ja püsivaid aastaringseid töökohti lühikeses, keskmises ja pikas perspektiivis. Tõhusa koostöö ühised eesmärgid on seega turismisektori konkurentsivõime ja majandusliku kasumlikkuse saavutamine ja säilitamine.

4.2.3.1 Info- ja sidetehnoloogiad on veel üks turismisektori majanduslikest eesmärkidest, kus on vaja koostööd, kui soovetakse saavutada nii turismisihtkohtade, mida tavaliselt esindab avalik sektor, kui turismiteenuste müümisega seotud majandustegevuse eesmäärke. Sektori konkurentsivõime tagamiseks on vajalik kõigile, ka perifeersetele piirkondadele, kättesaadav turismiinfo.

4.2.3.2 Koostöö majanduslike eesmärkidega seoses tuleb meeles pidada, et avaliku sektori sekkumine on oluline, et a) ära hoida ebaausat konkurentsi ja b) ühtlustada konkurentsi neid aspekte, nt maksukorraldust, mis võivad vähendada turu läbipaistvust.

4.2.4 **Keskondlikud eesmärgid.** Turism on tööstusharu, võib-olla ainus tööstusharu, mille põhitööde on "loomulik võlu", mis koosneb erinevate tegurite kombinatsioonist, mille puhul looduse, selle erinevate vaadete, maastike ja bioloogilise mitmekesisuse tajumine ning lõppkokkuvõttes keskkonna austamine mängivad võtmerolli tarbijate, st turistide, soovitava toote kvaliteedi ja sobivuse tagamisel. On täiesti teostatav ja soovitatav, et nii avaliku kui erasektori osalejad teeksid koostööd nende tingimuste säilitamisel, mis tagavad nii loodusvarade jätkusuutlikkuse kui nende ratsionaalse ja säästliku kasutamise, mis võimaldab neist tulu saada.

4.2.4.1 Keskkonnakaitse on üks valdkondi, kus avaliku ja erasektori koostöö võib osutada kasulikuks kvaliteetse keskkonna saavutamisel. Hiljutised sündmused, nagu Prestige'i õnnetus, on näidanud vajadust keskkonnakaitse järele nii era- kui avalikus sektoris.

4.3 Ja lõpuks, avaliku ja erasektori adekvaatse koostöö võimalikud eesmärgid peavad alati olema kooskõlas jätkusuutlikkuse kontseptsiooniga, mis sisaldab ühelt poolt kolme mõõdet (majanduslik, sotsiaalne ja loodusega seotud) ja teiselt poolt kolme ajaskaalat (lühike, keskmine ja pikk perspektiiv) ning olulise tegurina kõikide sidusrühmade osalemist turismisektoris. Koostöö aluseks on just jätkusuutlik arengupoliitika ja jätkusuutlikud meetmed.

5. Koostööpõhimõtted ja -kriteeriumid

5.1 Avaliku ja erasektori turismialane koostöö peab juhinduma mitmetest *põhimõtetest*.

5.1.1 Võimupiirkonnad: on selge, et kindla ja kestva partnerluse loomiseks peavad sidusrühmad suutma iseseisvalt oma vastastikkusel kokkuleppel püstitatud eesmärkide poole püüelda ja et nende võimupiirkondi tuleb seega tunnustada, kas siis selgesõnaliste õiguslike volituste, pädevuse delegeerimise või lihtsalt ametliku või mitteametliku esindamise vormis.

5.1.2 Ühisvastutus: erinevad sidusrühmad peavad olema kas otseselt või kaudselt puudutatud või kaasatud olukorda, milleks partnerlus on loodud.

5.1.3 Koostöö vabatahtlikkus: partnerlus on siduv ainult neile, kes vabatahtlikult otsustavad selles aktiivselt osaleda.

5.1.4 Demokraatia: otsuste tegemise ja esindamise kord peab olema väga selge ja kooskõlas osalusedemokraatia põhimõtetega.

5.2 Partnerluste *tegevuskriteeriumide* hulka, mis on vajalikud eesmärkide saavutamise tagamiseks, kuuluvad:

5.2.1 Konkreetset eesmärgid: st selged, üksikasjalikud ja võimaluse korral majanduslikult mõõdetavad ja kindla ajaskaalaga ning kokkulepetel põhinevad eesmärgid.

5.2.2 Asjakohasus: eesmärgid peavad olema otseselt või kaudselt olulised kõikidele sidusrühmadele.

5.2.3 Tulemuste jälgimine: sidusrühmade jaoks on oluline, et nad näeksid selgelt partnerluses osalemise tulemusi, vastasel korral kaotavad nad huvi ja loobuvad osalemast.

5.2.4 Proportsionaalsus: on oluline, et sidusrühmade osalemine oleks proportsionaalne lahendust ootava probleemi ulatusega.

6. Ühinemise ja koostöö vahendid ja liigid

6.1 Selleks, et kirjeldada ühinemise vahendeid ja liike, on kõigepealt vaja kindlaks teha ideaalne, st mõistlik koostöötase, mis tähendab, et tuleb analüüsida ja määratleda kontekst, milles probleem esineb, kust leida lahendus ja mille raames saab kasutada kõikide sidusrühmade kogemusi. Seega on kontekst kohalik, kui tegu on puhtalt kohaliku probleemiga ning sellega tegelemiseks ja lahenduste kasutamiseks vajalikud pädevused on kättesaadavad kohalikul tasandil. Sama kehtib regionaalse ja riikliku tasandi kohta.

6.2 Veel üks põhijoon on kõikehõlmavus. On oluline, et kõik sidusrühmad saaksid lahendusse oma panuse anda, olgu selleks siis vahendid, teave või tegevuse koordineerimine.

6.3 *Partnerluse eriliigid* võiksid olla:

6.3.1 Mitteametlik: sidusrühmad moodustavad mitteametliku strateegilise liidu, töörühma, foorumi või muu sarnase ilma juriidilist isikut loomata. Otsused tehakse enamuspõhimõttel, aga need ei tohiks asjaolulistele siduvad olla või kohustusi luua, välja arvatud siis, kui need on vabatahtlikult endale võetud.

6.3.2 Ametlik: sellised kokkulepped võivad võtta konsortiumi, fondi, avalik-õiguslike üksuste, ühissettevõtete, ühingute jne vormi. Neid reguleerivad reeglid, millega kehtestatakse kokkuleppe tingimused ja viimaste rakendamine.

6.3.3 Majanduslike ja sotsiaalsete sidusrühmade kaasamise tagamine õigustel põhinevate töösuhete püsiva raamistiku määratlemisse ja kollektiivsete läbirääkimiste arendamine mõjuvad positiivselt turismi konkurentsivõimele, kasumlikkusele, stabiilsusele ja sotsiaalsele ja majanduslikule tõhususele. Alati, kui arutlusel olevad teemad nõuavad kolmepoolset osalust, peavad ametivõimude ja institutsioonide kõrval sotsiaalsesse dialoogi kaasatud olema ka majanduslikud ja sotsiaalsed sidusrühmad.

7. Sidusrühmade võrgustike roll: linnade, ettevõtete, eriprojektide puhul

7.1 Globaliseerunud maailmas, nagu meie oma seda on, ei saa majandustegevus toimuda isolatsioonis. See põhimõte kehtib ka linnade ning meie juhtumi puhul turismisihtkohtade ja -ettevõtjate kohta. Selle valdkonna ekspertide sõnul hakkab ülemaailmne majandus territoriaalses mõttes baseeruma linnade võrgustikul, et kergendada koordineerimist. Kuigi varases faasis kasutavad turismisihtkohad konkureerivaid strateegiaid, et tõmmata ligi raha, suurendada müüki ja tugevdada oma rahvusvahelist profiili – lühidalt, olla parem, konkurentsivõimelisem ja kiiremini kasvav – märkavad nad hilisemas faasis enamasti vajadust teiste sihtkohtadega ühineda, et ühiselt reklaami teha ja valitsuste ja/või rahvusvaheliste organisatsioonide suhtes lobi-tööd teha.

7.2 Kogemuste vahetamist kogu maailma turismisihtkohtade vahel peetakse üha olulisemaks, kui soovime saavutada ühiseid eesmärgi, milleks on jätkusuutlikkus ja konkurentsivõime. Sellega kaasneb hulk positiivseid aspekte, millest olulisimad on ehk võime hoiduda strateegilistest vigadest ja jätkusuutlikku majandamise parimate vahendite kaasamine. Võrgustik on linnade, ettevõtete või institutsioonide esindamise täiendav ja alternatiivne viis. Info- ja sidetehnoloogiad tugevdavad neid võrgustikke, võimaldades nende liikmetel mitteametlikult, kohe-selt ja tulemuslikult suhelda.

7.3 Võrgustiku loomine ei möödu alati probleemide ja negatiivsete aspektideta: mõnikord takistab koostööd huvide konflikt, teistel puhkudel on võrgu tugevaimad liikmed need, kes sellest kõige suuremat kasu saavad.

7.4 Ettevõtete nagu ka linnade jaoks on võrgustik võimas teabe andmise ja vahetamise viis, mis muudab need konkurentsivõimelisemaks ja tugevdab avalike institutsioonidega võrreldes nende profiili.

7.5 Mitmed turismi eriprojektid on võrgupõhised. Üheks näiteks on Euroopa Liidu URB-AL programm, mille sihiks on luua linnade võrgustikud paljude majanduslike, ühiskondlike ja linnaarengu valdkondadega tegelemiseks. Need valdkonnad soodustavad mõnikord jätkusuutliku turismi alaste kogemuste vahetamist.

8. Positiivsed näited avaliku ja erasektori koostöö kohta Euroopa turismisfääris

8.1 Sevillas 15. aprillil 2004 peetud avalikul ärakuulamisel analüüsiti mitmeid avaliku ja erasektori koostöö positiivseid näiteid. Eriti väärivad esiletõomist alljärgnevad juhtumid:

8.1.1 **Turisme de Barcelona:** see ettevõtte loodi 1993. aastal Barcelona Kaubanduskoja, Barcelona linnavolikogu ja Barcelona Promoció Fondi poolt, et reklaamida Barcelonat kui turismisihtkohta. Selle loomisest möödunud kümne aasta jooksul on Turisme de Barcelona olnud kasulik nii Barcelona imidžile kui turismiobjektidele. See positiivne areng peegeldub nõudmise ja pakkumise kasvus, hotellide täituvuse suurenemises ja muudes näitajates. Ent vahest kõige ilmekam fakt on see, et nende kümne aasta jooksul on institutsioonide eelarvetest pärinevate eraldiste osakaal koguelarvesse langenud 70 %-lt vaid 20 %-ni, ülejäänud sissetulek tuleb Turisme de Barcelona enda tegevusest hotellitubade vahendajana. Eraldi äramärkimist väärivad mitmed edukad turismitooted, nagu Barcelona Bus Turistic, Barcelona Card, Barcelona Pass jne, aga ka programmid, nagu Barcelona Convention Bureau, Barcelona Shopping Line jne. Kahtlemata võlgnevad need tooted oma edu tihedale koostööle ja vastastikusele mõistmisele turismitööstuse ja ametivõimude vahel, mis teevad koostööd Barcelona turismiobjektide täiustamiseks.

8.1.2 Hispaania Kvaliteetse Turismi Instituut (ICTE): ICTE asutamise idee tekkis 1990ndate alguses, kui loodi mitmesuguseid vahendeid kvaliteedi aktiivseks parandamiseks. 2000. aastal Hispaania Kvaliteetse Turismi Instituut asutati, kuna tõendid näitasid, et uued turismisihkkohad Vahemere piirkonnas, Kariibi mere saartel jne hakkasid ohustama Hispaania turismitööstuse juhtpositsiooni. Selgeks strateegiaks valiti üldine kvaliteet, mis tulenes vajadusest loimida kõik turismi sidusrühmad ICTE töö kõigisse aspektidesse. Kõigisse ICTE tegevustesse on kaasatud konkreetse allsektoriga seotud tegutsejad: hotellid, restoranid, reisiagentuurid, transporditegevõtted, maaturismi ettevõtted, golfiklubid, sanatooriumid, kohalikud omavalitsusüksused ja provintsid. Täna sel päeval osalevad Hispaania kvaliteetsete turismisihkkohade integreeritud süsteemis enam kui 250 ettevõtete ühendust, Hispaania valitsus, autonoomsed piirkonnad ja linnavolikogud, enam kui 3 000 turismiettevõtet, mis saavad tehnilist abi, ja 463 ettevõtet ja asutust, millel on kvaliteetse turismi sertifikaat. ICTE on nagu Barcelonagi positiivne näide avaliku ja erasektori koostööst kui üldise kvaliteedi tõstjast ja turismitegevuse olulisest elemendist.

8.1.3 Muud Sevilla ärakuulamisest toodud näited: Andaluusia avaliku ja erasektori koostöömudel, mis on nüüdseks eksisteerinud kaksikümne aastat ja mille tulemusel on sõlmitud viis koostöölepingut, mis hõlmavad kõiki tootmis-sektoreid, kaasa arvatud turismi. See mudel põhineb Andaluusia autonoomse piirkonna valitsuse kantsleil, Andaluusia tööandjate konföderatsioonil ning Andaluusia peamiste ametiühingute, Töötajate Keskkliidu (UGT) ja Comisiones Obreras (CCOO) vahelisel koostööl ja on loonud usalduse ja stabiilsuse õhkkonna, mis on turismitegevuse jaoks oluline.

8.2 Kohaliku poliitika näitena tervitab EMSK seda, et avaliku ja erasektori koostöö osas peetud Sevilla ärakuulamise ajal kutsus Sevilla linnapea veelkord majanduslikke ja sotsiaalseid sidusrühmi ja kogu turismisektorit sõlmima pakki, tagamaks, et kõik sidusrühmad on oma konkreetsetes tegevusvaldkonnas täielikult kaasatud turismipoliitika kujundamisse, visandamisse, kavandamisse, elluviimisesse ja hindamisse. See algatus koos teiste juba ettevalmistamisel olevate algatustega võiks suurtele ja erineva suurusega linnadele olla kohalikul tasandil koostöö edendamisel eeskujuks.

8.3 Sotsiaalse turismi valdkonnas on mitmeid näiteid eduka koostöö kohta, mis on sihitud võimalikult paljudele inimestele juurdepääsu võimaldamisele puhkuse ja turismiga seotud tegevustele. Mainida võiks siinkohal "puhkusetšekke" (pr. k *chèques-vacances*), mida Prantsusmaal haldab Riiklik Puhkusetšekkide Agentuur (ANCV, *Agence nationale pour les Chèques-Vacances*) ja Ungaris Riiklik Vabaajakorralduse Ühing (*Magyar Szabadidő Társaság*). Nimetamisväärsed näited on veel Töötajate Vabaajakorralduse Riikliku Instituudi (INATEL, *Instituto Nacional para o Aproveitamento do Tempo Livre dos Trabalhadores*) eakatele suunatud turismiprogrammid Portugalis, noortehotellide toetamine Brüsselis Prantsuse kogukonna komisjoni poolt (COCOF,

Commission Communautaire Française) ning riiklike haridusprogrammide ja vabaajakeskuste renoveerimise meetmete kaudu, mis kuuluvad ühendustesse nagu Noorte Turismikeskus (CTG, *Centro Turistico Giovanile*) Itaalias.

8.4 Kahtlemata on kogu Euroopas ja maailmas palju teisi positiivseid näiteid avaliku ja erasektori koostöö kohta, nagu need, mis on ära toodud WTO ja Kanada turismikomisjoni suurepärasest väljaandes "Co-operation and Partnerships in Tourism – A Global Perspective" ("Koostöö ja partnerlus turismis – globaalne vaatepunkt"), mis avaldati 2003. aastal. Selles väljaandes on ära toodud 18 positiivset näidet turismialase koostöö kohta ülemaailmsel tasandil, mis kõik väärivad erilist tähelepanu hea tava kasutamise tõttu.

9. Koostöö edendamine Euroopa tasandil

9.1 Laienenud Euroopa pakub kõigis sektorites ja eelkõige turismisektoris väga dünaamilist keskkonda, kus toimuvad arvukad muutused, mis puudutavad nii pakkumise kui nõudluse poolt. Lissaboni tippkohtumisel määrati kindlaks strateegiline eesmärk muuta Euroopa Liit maailma kõige konkurentsivõimelisemaks ja dünaamilisemaks teadmispõhiseks majandusruumiks – majandusruumiks, mis on võimeline saavutama pidevat majanduskasvu koos rohkemate ja paremate töökohtade ja suurema sotsiaalse ühtekuuluvusega. Selle auahne eesmärgi saavutamiseks on tarvis kaugeleulatavat koostööd ja kooskõlastamist nii institutsioonide tasandil kui ka avaliku ja erasektori tasandil. Minevikus on turismitööstus end näidanud tööhõive ja heaolu mootorina ja ta peab selleks jääma ka 25 ja rohkema liikmesriigiga EL-s. Seetõttu kutsub EMSK komisjoni üles uurima **Euroopa Turisminõukogu** loomise võimalusi kui konkreetset alust koostööpõhimõtte ellurakendamiseks Euroopa tasandil.

9.2 Sellise nõukogu võiks koostada järgnevalt: Euroopa institutsioonide (komisjon, parlament, Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee ja regioonide komitee), Euroopa Noortenõukogu, liikmesriikide, tööandjate liitude ja ametiühingute esindajad (võrdse arvuna), Euroopa tarbija-, keskkonnakaitse- ja puuetega inimeste organisatsioonide, sotsiaalse turismi ühenduste ja kõrgkoolide esindajad ja ka tunnustatud eksperdid.

9.3 Euroopa Turisminõukogu võiks koguda ja hinnata andmeid turismi praeguse ja tulevase arengu kohta, teha ettepanekuid võimalusi komisjoni meetmete edendamiseks või siis neis osalemiseks, esitada soovitusliku koostööraamistikku, mida erinevad Liidu teistes turismivaldkondades tegutsejad edasi arendavad, samuti valvata siinkohal saavutatud kokkuleppe üle.

9.4 Juhuks, kui komisjon peab seda ettepanekut sobivaks, teatab komitee, et on valmis osalema Euroopa Turisminõukogu loomises, et see oleks veel enne 2005. a Euroopa turismifoorumit täielikult kasutusvalmis.

10. Lõppmärkused

10.1 Me elame globaliseerunud, ent ometi spetsialiseerunud maailmas, mis sunnib meid pidevalt ümber vaatama mudelid, millel baseeruvad meie majanduslikud, sotsiaalsed, maaplaneerimise ja linnaarengu alased tegevused. See käib ka turismi kohta, mis püstitab kõikidele asjaomastele sidusrühmadele palju väljakutseid kvaliteedi, jätkusuutlikkuse ja konkurentsivõime osas.

10.2 EMSK usub, et ainult siis, kui erinevad avaliku ja erasektori sidusrühmad võtavad koostöö põhimõtteliselt omaks, on võimalik toime tulla väljakutsetega, mis seisavad kogu inimtegevuse, eriti aga turismi ees, sest see on oma olemuselt strateegiline, omab olulist rolli inimeselt inimesele pakutavate teenuste ja kultuuride vahelise suhtlemise edendajana.

10.3 Avaliku ja erasektori koostöö on aina olulisem turismisektori positiivse tegevuse aspekt. Seda tuleb julgustada nii paljudel viisidel kui võimalik, sest see aitab igal juhul kaasa turismisektori eesmärkide saavutamisele. Kõigil sidusrühmadel lasub kohustus liita see aspekt oma reageeringusse praegu maailmas toimuvatele suurtele muutustele.

10.4 EMSK tervitab Euroopa Komisjoni algatust jätkata Euroopa turismifoorumi pidamist igal aastal, kuna see annab aluse koos turismisektori sidusrühmadega, eriti majanduslike ja sotsiaalsete sidusrühmadega, võimude ja teiste asutustega,

koostöö alaste juhtnööride ja kriteeriumide määratlemiseks Euroopa tasandil. Mõte on selles, et sellised juhtnöörid ja kriteeriumid viivad sarnaste algatusteni erinevates ELi liikmesriikides, regionides ja linnades ning isegi sektorite ja regionide enda vahel.

10.5 EMSK loodab anda oma panuse turismisektori koostöösse, soodustades kohtumisi, dialoogi ja kokkulepete saavutamist turismisektori esindajate, eriti majanduslike ja sotsiaalsete sidusrühmade, riiklike, regionaalsete ja kohalike võimude ja asutuste ning jätkusuutliku turismi kaasatud ühingute, näiteks tarbijate ja keskkonnakaitsjate omade, vahel. Samuti jätkab EMSK koostööd WTO ja Sotsiaalturismi Rahvusvahelise Bürooga (BITS). Seetõttu kordab EMSK oma pakkumist tegutseda kohtumispaigana kõikidele osapooltele, kes peavad turismi üksikisiku õiguseks, mida ei tule pidada ainult tööstusharuks ja majandustegevuseks, vaid ka isikliku ja inimarengu ning mõistmise, lepituse ja rahvastevahelise rahu osaks.

10.6 EMSK kavatseb igal aastal toetada avaldusega ülemaailmset turismipäeva, mille kutsus ellu Ülemaailmne Turismiorganisatsioon. Sel aastal annab EMSK oma panuse ülemaailmsesse turismipäeva ning ka 2004. a Budapesti Euroopa turismifoorumisse käesoleva arvamuse näol pealkirja all "Sevilla deklaratsioon turismipoliitika ja avaliku ja erasektori koostöö kohta".

Brüssel, 15. september 2004

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee

president

Roger BRIESCH

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee aramus, mis käsitleb dokumenti "Ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi väljatöötamiseks mootorsõidukite tüübikinnituse kohta seoses nende taaskasutamise, ringlussevõtu ja töötusega ning nõukogu direktiivi 70/156/EMÜ muutmiseks"

K(2004)162 lõplik – 2004/0053 (COD)

(2005/C 74/03)

Nõukogu otsustas 30. märtsil 2004 vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 95 taotleda Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteelt arvamust järgmise eelnõu kohta:

Ühtse turu, tootmise ja tarbimise osakond, kes sai ülesandeks viia läbi ettevalmistustööd, võttis oma arvamuse vastu 14. juulil 2004. Ettekandis hr **RANOCCHIARI**.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee otsustas oma 411. plenaaristungil 15. septembril 2004 (15. septembri koosolekul) 125 poolt- ja 4 vastuhäälega, erapooletuid 7, võtta vastu järgmise arvamuse:

1. Sissejuhatus

1.1 Igal aastal müüakse Euroopas umbes 16 miljonit sõiduautot ja kerget tarbesõidukit. Sama aja jooksul lõpeb rohkem kui üheksa miljoni sõiduki kasutusaeg, mis tekitab üle kaheksa miljoni tonni jäätmeid.

1.2 Taolise märkimisväärse koguse jäätmete käitlemine ei olnud minevikus üksikutes Euroopa riikides homogeenne. Materjalide taasväärtustamisele ja -kasutamisele ei pööratud alati asjakohast tähelepanu.

1.3 Viimasel ajal, alates 1990ndate aastate algusest, on kõik liikmesriigid ka tänu suuremahuliste keskkonnakaitsealaste liikumiste püüdlustele kas vabatahtlike kokkulepete raames või riiklike õigusaktide näol kehtestanud eeskirjad kasutuselt kõrvaldatud sõidukite käitlemiseks, millel on keskkonnale kaheldamatult positiivne mõju.

1.4 Lõpuks võtsid Euroopa Parlament ja nõukogu 18. septembril 2000⁽¹⁾ vastu direktiivi 2000/53/EÜ ühtlustamiseks erinevaid riiklikke reegleid, moonutamata konkurentsi, ja eeskätt vähendamaks veelgi taoliste sõidukite kahjulikke mõjusid keskkonnale. Selles direktiivis sätestatakse kasutuselt kõrvaldatud sõidukite kogumisele ja käitlemisele esitatavate nõuete kõrval ka eesmärgid, mida liikmesriigid seoses jäätmete taaskasutamise ja töötusega järgima peavad. Esmajoones on ette nähtud järgmised meetmed:

a) 1. jaanuariks 2006 peab kõikide kasutuselt kõrvaldatud sõidukite taaskasutamine ja töötlemine ulatuma vähemalt 85 protsendini sõidukite keskmisest täismassist aastas. Sama ajavahemiku jooksul peavad taaskasutamine ja ringlussevõtt saavutama 80 protsendi taseme.

b) Hiljemalt 1. jaanuariks 2015 tuleb taaskasutamise ja töötlemise määra tõsta vähemalt 95 protsendini ning taaskasutamise ja ringlussevõtu määra vähemalt 85 protsendini.

1.5 Meenutagem, et direktiiv 2000/53/EÜ, mida Euroopa Liidu žargonis tähistatakse "End of Life Vehicles (ELV) directive" ("Direktiiv kasutuselt kõrvaldatud sõidukite kohta - ELV"), võeti vastu põhjaliku arutelu järel ja oli täiesti põhjendatud kriitika objektiks, mis väljendus ka Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee poolt omal ajal edastatud arvamuses.⁽²⁾ Lisaks sellele viidakem asjaolule, et ülalnimetatud direktiiv, ehkki seda ei ole kerge ellu viia, kiirendas oluliselt positiivset arengut, mis oli liikmesriikide tasandil autotootjate ja jäätmekäitlussektori ettevõtete vaheliste kokkulepete näol juba täiskäigu saanud.

2. Euroopa Komisjoni ettepanek

2.1 Sisemistes ringkondades nimetuse "triple R-directive" all tuntud ettepanek, mida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee peab nüüd kontrollima, osutus vajalikuks kasutuselt kõrvaldatud sõidukite direktiivi tõttu. See direktiiv nägi juba artikli 7 lõikes 4 ette tüübikinnituse puhul lõivude kehtestamist seoses taaskasutamise, ringlussevõtu ja töötlemisega.

2.2 Komisjoni ettepanek näeb ette, et tüübikinnitussertifikaate väljastatakse M1- ja N1-kategooria sõidukitele vaid siis, kui need on konstrueeritud nii, et saavutatakse kasutuselt kõrvaldatud sõidukite direktiivis nimetatud taaskasutamise, ringlussevõtu ja töötlemise määrad.

2.3 Käesolevas ettepanekus sisalduvad sätted saavad nende vastuvõtmise järel ühenduse tüübikinnitussüsteemi koostisosaks ning toovad kaasa muudatused direktiivis 70/156/EMÜ,⁽³⁾ millel praegune süsteem põhineb.

2.4 Ühendusesisene sõiduki tüübikinnitussertifikaat väljastatakse ainult siis, kui kinnitav asutus on tuvastanud, et sõiduki tüüp vastab kõikidele direktiivi 70/156/EMÜ lisas loetletud direktiivide nõuetele. Vastuvõtmise järel lisatakse "triple R-direktiiv" sellesse loetellu. Tüübikinnitussertifikaati ei saa seejärel enam väljastada siis, kui vastav sõidukitüüp kõikidele selle direktiivi sätetele ei vasta.

⁽¹⁾ Tööleht L 269 21.10.2000.

⁽²⁾ Tööleht C 129 27.4.1998.

⁽³⁾ Tööleht L 42 23.2.1970.

2.5 Ettepanek reguleerib menetluse, millest tootja peab seoses tüübikinnitusertifikaadi väljastamisega asjaomase asutuse poolt kinni pidama. Selle menetluse käigus tuleb tõendada, et sõidukitüüp on konstrueeritud ja ehitatud nii, et ettepanekus kindlaksmääratud ringlussevõtu ja töötlemise normidest on kinni peetud.

2.6 Selleks peab tootja eelkontrolli raames asjaomastel kinnitava asutuse poolt tõendatavatel arvestusvormidel teostama ringlussevõtu ja töötlemise määrade arvestuse. Samaaegselt peab tootja asjaomastele asutustele kirjeldama, millist taaskasutamise ja ringlussevõtu strateegiat ta sellele sõidukitüübile, mille osas ta tüübikinnitust taotleb, soovitab. Koostades montaaži juhendit nii nagu juba on nõutud ELV direktiivi järgi.

2.7 Arvestades tõsiasja, et sõiduauto koosneb enam kui 10 000 detailist, ei ole võimalik kõiki arvestusi üksikasjaliselt ja kõikide sõidukite osas kontrollida. Seepärast ja üksnes tüübikinnituse eesmärgil on ette nähtud kontrollida põhjalikult kas ainult ühte või väikest hulka nn "representatiivseid sõidukeid". Need tuleb valida välja ühe sõidukitüübi versioonide seast, mis kujutavad endast "taaskasutamise", "ringlussevõtu" ja "töötlemise" osas kõige suuremat väljakutset.

2.8 Lisaks on maanteeohutuse ja keskkonnakaitse põhjustel terve rida detaile taaskasutamisest välja arvatud. Selles eraldi nimekirjas loetletud detaile ei tohi uuesti uutesse sõidukitesse paigaldada.

2.9 Lõpuks on direktiivi kohaldamise osas ette nähtud järgmised erandid: eriotstarbelised sõidukid (nt kiirabiautod, autosuvilad jne); sõidukid, mida toodetakse väikepartiidena (koguses maksimaalselt 500 sõidukit aastas igas liikmesriigis), samuti kerged tarbesõidukid, mida valmistatakse mitmes etapis ja mille puhul tootja konstrueerimise hetkel veel ei tea, mis laadi kere paigaldatakse.

3. Üldised märkused

3.1 Veel kord tuleb tervitada komisjoni püüdlusi jäätmemajanduse pidevaks parandamiseks. Seda lähtekohta saab üksnes toetada, sest selle eesmärgiks on jäätmete kõrvaldamise vähendamine võimalikult suurel määral ja probleemi muutmine taaskasutamise, ringlussevõtu ning töötlemise kaudu keskkonnapetsiifiliseks ja potentsiaalseks majanduslikuks eeliseks.

3.2 Samuti tuleb tunnustada autotööstuse otsustavat rolli. Autotööstus investeerib juba aastaid sõiduki konstruktsiooni alastes uurimistöösse ja teadusprojektidesse, mille puhul teistest prioriteetidest loobumata eelistatakse ringlussevõtu võimalusi.

3.3 Komisjoni impulsi positiivne põimumine tootjate panuse ja paljude liikmesriikide õigusaktidega on viinud selleni, et kasutuselt kõrvaldatud sõidukite direktiivis postuleeritud väärtuste saavutamine on täna juba peaaegu käeulatuses. Seda kinnitas hiljaaegu Euroopa Autotootjate Liidu (ACEA) avaldatud raport, mis käsitleb selle direktiivi kohaldamist (*maini 2004*) 15 Euroopa Liidu liikmesriigis ja Norras.

4. Konkreetsed märkused

4.1 Komisjoni otsus saavutada kasutuselt kõrvaldatud sõidukite direktiivi artikli 7 lõikes 4 loetletud eesmärgid sellekohase direktiivi – siinkohal arutlusel oleva ettepaneku – kaudu, selle asemel, et kasutada teisi võimalikke teid, on erialaselt õige ja seda siinkohal kindlasti küsimärgi alla ei seata.

4.2 Seoses esitatud menetlusega tuleb kummatigi nimetada mõningaid probleemseid aspekte, mis puudutavad autotootjaid – pidades silmas suuremaid kulutusi – nagu ka tehnilisi teenistusi ja kinnitavaid asutusi. Viimatinimetatute puhul tekib oht, et nad ei suuda eriti ulatuslike, ettepaneku lisas II loetletud andmete kontrolli läbi viia. Seejuures ei teeni mõned nendest andmetest (nagu silindrite arv ja paigutus, silindrite töömaht) isegi mitte seatud eesmärki.

4.3 Neid probleeme saaks lahendada mõningate muudatustega, mis komitee arvates suurendavad menetluse tõhusust, moonutamata või piiramata seejuures ettepaneku eesmärke ja kandepinda. Esmajoones tuleks uuesti läbi töötada järgmised artiklid:

Artikkel 4 lõige 5: Representatiivset sõidukit, mida tüübikinnituse teostamise käigus kontrollitakse, määratletakse sõidukina, mida tüübikinnitust teostav asutus peab taaskasutamise, ringlussevõtu ja töötlemise osas kõige probleemsemaks. Arvestades rohkeid ühe ja sama sõidukitüübi puhul üldiselt võimalikke varustusi, ei ole representatiivset sõidukit tihti lihtne määrata. Vältimaks arusaamatusi ja väärtusliku aja kadusid tuleks *tootja ja kinnitava asutuse ühisel nõul* sõnaselgelt ära tuua, millist representatiivset sõidukit peetakse taaskasutamise, ringlussevõtu ja töötlemise seisukohast kõige probleemsemaks.

Artikkel 5 lõige 3: Direktiivi ettepaneku sissejuhatavas põhjenduses on punkti 6.2.2. all ette nähtud sõidukitüüpide, mille osas tüübikinnitust taotletakse, prototüüpidel füüsilise katsetuse läbiviimine, kontrollimaks üle tootja ja tema tarnijate poolt esitatud märgistamise, materjalide laadi, detailide massiga jmt seonduvaid andmeid. Artikli 5 lõikes 3 on eelkõige ette nähtud polümeeridest ja elastomeeridest valmistatud detailide märgistuse füüsiline kontroll. Tegelikult viiakse katsetus tüübikinnituse teostamise raames läbi prototüüpidel, mille detailid – kuna need ei ole veel seeriaviisiliselt valmistatud – ei ole märgistatud. Selle sätte tähtseline kohaldamine viiks selleni, et selle kontrolli jaoks tuleks valmistada eraldi prototüübid. See suurendaks juba suurenenud kulutusi, mida põhjustab selle ettepaneku muudest sätetest kinnipidamine, veelgi. Kulude suhtes neutraalne oleks artikli 5 lõige 3 muutmine järgmiselt: *mille juures kinnitav asutus tagab, et tootja näeb omal vastutusel ette seeriatootmises polümeeri-dest ja elastomeeridest valmistatavate detailide nõuetekohase märgistuse. Füüsilised kontrollid võivad ikka veel toimuda enne sõiduki turustamist, kusjuures kasutada võib neid sõidukeid, millel viiakse läbi erinevaid tüübikinnitusprotseduure ja katsetusi (pidurid, müratase, turvalisus jne). Veelgi parem oleks füüsilisi kontrole läbi viia tootmise vastavuse hindamiseks kasutatavatel sõidukitel.*

Artikkel 10 lõige 3: See artikkel näeb ette, et eeskirjad kehtivad 36 kuud pärast direktiivi jõustumist nii uue tüübikinnitusega sõidukitele (uutele sõidukitüüpidele) kui ka uutele registreeritud sõidukitele (s.t kogu toodangule). Taoline ajaplaan räägib ühetähenduslikult vastu sarnastes sätetes leitud lahendustele. Ettenähtud kohustused jõustuvad uute registreeritud sõidukite jaoks üldjuhul alles kaks või kolm aastat hiljem kui uue tüübikinnitusega sõidukite jaoks, et tootjad saaksid jooksvas tootmises olevaid sõidukeid uute eeskirjadega vastavusse viia. Ühtne kohaldamisala tekitab tootjatele nii tootmise kohandamise kui kõikidele sõidukimudelitele tüübikinnituse teostamise aja ja võimaluste osas suuri raskusi. Lisaks sellele ei tohi ära unustada, et tüübikinnituse teostamise menetluses osalevad tootjate kõrval ka tehnilised teenistused ja kinnitavad asutused, kellele samuti võib lühikese aja jooksul paljude sõidukitüüpide osas tüübikinnituse teostamine raskusi valmistada. Arvestades neid asjaolusid – ja esindamata seejuures seisukohta, et jooksvas tootmises olevatele sõidukitele tuleks kõnealuses direktiivis teha erand – *peab Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee otstarbekaks muuta artikli 10 lõiget 3 selles osas, et uutele registreeritud sõidukitele näha kavandatud 36 kuu asemel ette pikem üleminekuperiood (48 või 60 kuud).*

Lisa I punkt 9: Selles punktis sätestatakse, et tootja peab detailide materjalide ja masside kontrollimiseks andma kinnitava asutuse käsutusse iga keretüübi jaoks representatiivsed sõidukid ja detailid, mida seeriatootmises nendesse sõidukitesse paigaldatakse. Ka see kohustus tekitab tootjatele ja kinnitavatele asutustele olulisi kulusid, mis ei näi olevat tüübikinnitusmenetluse korrektseks läbiviimiseks vältimatud. Nii ei näi olevat mõttekas kontrollida kõiki keretüüpe (kolmeukseline, viieukseline, kombi jne). Ka sel juhul oleks palju lihtsam kasutada tüübikinnituse teostamiseks seda sõidukitüüpi, mis kujutab ringlussevõtu seisukohast kõige suuremat väljakutset.

5. Kokkuvõte ja järeldus

5.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee kinnitab oma kõrget hinnangut tööle, mida Euroopa Komisjon on aastate vältel teostanud. Tööd, mille eesmärgiks on kasutuselt kõrvaldatud sõidukitest tekkivate jäätmete nõuetekohane ja intelligentne käitlemine.

5.2 Eelkõige ühtlustati kasutuselt kõrvaldatud sõidukite direktiiviga (ELV) 2000/53/EÜ need eeskirjad, mida liikmesriigid kasutuselt kõrvaldatud sõidukite kogumise ja käitlemise osas juba vastu olid võtnud. Sama direktiiviga kehtestati lisaks sellele ka minimaalsed eesmärgid jäätmete taaskasutamise ja töötlemise osas ning ajalised tähtajad.

5.3 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee soovib sel puhul liikmesriikidel ka edaspidi väga hoolikalt jälgida kuluvate detailide ja varuosade (patareid, rehvid) nõuetekohast käitlemist ka nendel sõidukitel, mis on veel kasutusel, sest needki on võimalikud keskkonnareostuse allikad.

5.4 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee toetab täielikult selle ettepaneku aluseks olevat lähtekohta, mille kohaselt sõidukid, millele väljastatakse Euroopa Liidu tüübikinnitussertifikaat, peavad olema toodetud nii, et nende puhul on saavutatavad juba kasutuselt kõrvaldatud sõidukite direktiivis ettenähtud taaskasutamise ja töötlemise protsendimäärad.

5.5 Valitud vahendid tekitavad Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitees seevastu võõristust; s.t uue direktiivi koostamise asemel oleks sama tulemuse hõlpsamini ja kiiremini võinud saavutada muul viisil. Oleks tõepoolest piisanud, kui juba praegu tüübikinnituse aluseks oleva direktiivi 70/156/EMÜ lisale X oleks lisatud "assessment of manufacturer's capability" – analoogiliselt sellele, mis on ette nähtud tuvastamiseks konstruktori võimet ehitada tüübikinnitusele vastavaid sõidukeid.

5.6 Ent nagu juba eelpool öeldud, on komisjoni otsus direktiivi kasuks menetlustehniliselt õige ja seepärast ei saa seda küsimuse alla seada, ehkki see ei vii Euroopa õiguse lihtsustamisele, mida üha enam asjaosalisi ikka sagedamini nõuab.

5.7 Nendel põhjustel loodab Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee, et Euroopa Komisjon tehtud muudatusettepanekuid arvestab. Need ettepanekud ei muuda ei ettepaneku vaimu ega eesmärki, ent sisaldavad siiski eelist, et kogu protsess muutub tootjatele, tehnilistele teenistustele, kinnitavatele asutustele ja lõpuks ka tarbijale vähem keerukaks ja vähem kulukaks. Lõpuks jäävad viimase kanda suurem ajakulu ja kõik suuremad kulutused, mida tingivad liigkeerukad õigusaktid.

Brüssel, 15. september 2004.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Roger BRIESCH

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus, mis käsitleb ettepanekut Euroopa Parlamendi ja nõukogu soovitusel kohta filmipärandi ja sellega seotud tööstustegevuste konkurentsivõime küsimuses

COM(2004) 171 final - 2004/0066 (COD)

(2005/C 74/04)

Tulenevalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklist 157 otsustas nõukogu 26. märtsil 2004 konsulteerida majandus- ja sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

Transpordi, energia, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektioon, kes vastutab komitee töö ettevalmistamise eest selles küsimuses, võttis vastu oma seisukoha 8. juulil 2004. a Ettekandja oli **hr BRAGHIN**.

Oma 411. plenaaristungil 15. septembril 2004. a (15. septembri koosolekul) võttis majandus- ja sotsiaalkomitee, 129 poolt-, 3 vastu- ning 6 erapooletu häälega, vastu järgmise seisukohavõtu.

1. Sissejuhatus

1.1 Komisjoni dokument on jagatud kaheks osaks: **teatis** konkreetsete, kuni 2004. aasta juunini kehtivate filmi- ja teletoodangule riigiabi andmise nõuetele vastavuse kriteeriumide pikendamise kohta 30. juunini 2007; ning **soovitus** filmipärandi ja sellega seotud tööstustegevuste konkurentsivõime küsimuses.

1.2 Soovitus keskendub filmipärandi kõigile aspektidele (kogumine, katalogiseerimine, andmebaaside loomine, konserveerimine, restaureerimine, kasutamine hariduslikel, akadeemilistel, uurimis- ja kulutuuriilistel eesmärkidel, ning koostöö vastutavate institutsioonide vahel Euroopa tasandil) ja uurib kinematograafiateoste seaduspärasest säilitamist kui vahendit Euroopa audiovisuaalse pärandi konserveerimiseks ja säilitamiseks. Komiteel paluti koostada selle dokumendi kohta seisukohavõtt.

1.3 Komiteele anti seisukohavõtuks ainult soovitus. Mis puutub teatisse, siis tervitab EMSK komisjoni poolt omaks võetud lähenemist, milles "ollakse valmis vaagima hiljemalt teatise järgmise läbivaatamise ajal suurema abi eraldamist eeldusel, et abiskeemid on vastavalt lepingule kooskõlas üldise seaduslikkuse tingimustega ning eriti, et tõkked töötajate, kaupade ja teenuste vabaks liikumiseks EÜ-s selles sektoris vähenevad". EMSK kavatab analüüsida uuringu tulemusi, mis käsitleb olemasoleva riigiabi süsteemi mõju sektorile, et hinnata majanduslikku ja kultuurilist mõju ning otsustada, kas olemasolevad mehhanismid on tõhusad või tuleb otsida muid mehhanisme ja vahendeid.

2. Üldmärkused

2.1 EMSK nõustub seisukohaga, et filmipärandiga seotud tööstustegevuste konkurentsivõime tingimusi tuleb parandada, eriti pidades silmas selliste tehnoloogiate kasutamist nagu digi-

teerimine. Sellest tuleneb soovitusel õiguslik alus, EÜ asutamislepingu artikkel 157.

2.1.1 EMSK nõustub selle õigusliku alusega, kuna see võimaldab saavutada püstitatud eesmärke, milleks on koostöö tõhustamine liikmesriikide vahel ja laiem avalik debatt küsimuses, millel on suur kultuuriline tähtsus.

2.1.2 EMSK loodab ka, et komisjon viib läbi üksikasjaliku analüüsi info kohta, mida nõutakse liikmesriikidelt iga kahe aasta tagant sätete kohta, mis on vastu võetud tuginedes antud soovitusel, ning hindab, millised abinõud, kaasa arvatud legislatiivsed, saavutavad kõige suurema tõenäolisusega vajaliku koostöö ja koordineerimise, et kindlustada audiovisuaalse pärandi tõhus kaitse ja selle majandusliku potentsiaali realiseerimine.

2.2 EMSK nõustub, et kinematograafiateoste omandiõiguse üleminek arhiveerimisega tegelevatele asutustele ei tähenda autoriõiguse ja sellega seotud õiguste üleandmist. Kuid vastavalt direktiivi 2001/29/EÜ⁽¹⁾ tingimustele võivad liikmesriigid ette näha erandeid või piiranguid konkreetsete reproduktsioonide osas, mida teevad avalikud raamatukogud või arhiivid, mis ei ole otseselt ega kaudselt ette nähtud majandusliku ega kaubandusliku tulu saamiseks. EMSK toetab ka soovitusel lubada deponeeritud kinematograafiateoste reprodutseerimist restaureerimise eesmärgil (soovitus nr. 9).

2.3 Õiguslike küsimustega, mis tõstatuvad seoses autoriõigusega ja konkreetsete reproduktsioonidega, mida teevad avalikud raamatukogud või arhiivid, samuti nagu ka reprodutseerimisega restaureerimise eesmärgil, tuleb tegeleda ja need tuleb kiiresti lahendada. EMSK teeb ettepaneku, et selles küsimuses antaks selge mandaat kõrgetasemelisele ekspertide grupile, tehes selleks võimalikult vajalikke korrekture riiklike ekspertide võrgustikku, kellel on juba konsulteeritud.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ 22. maist 2001, mis käsitleb autoriõiguse ja sellega seotud õiguste teatud aspektide harmoniseerimist infoühiskonnas, EÜT L 167, 22.6.2001.

2.4 EMSK sooviks, et periood filmide avalikkusele kättesaadavaks muutmise ja nende kohustusliku deponeerimise vahel oleks lühem ning et võetaks tarvitusele meetmed lihtsustamaks kinematograafia- ja audiovisuaalsete teoste deponeerimist, mis olid osaks rahvuslikust audiovisuaalsest pärandist enne kohustusliku deponeerimise sisseviimist, nagu on ette nähtud soovitus.

2.5 EMSK usub, et kinematograafia- ja audiovisuaalsed teosed on samaaegselt tööstuslikud ja kultuuritooted, mida tuleks kaitsta kui osa ühisest Euroopa pärandist, mida propageeritakse pluralismi toetava faktorina, ning mille majanduslik potentsiaal tuleks realiseerida. Järelikult peaksid rahvuslike telejaamade poolt toodetud teatud tüüpi teleprogrammid samuti kuuluma kohustuslikus korras, mitte vabatahtlikule, deponeerimisele, sest need peegeldavad olemasoleva sotsiaal- ja kultuurielu muutlikku, dünaamilist iseloomu vahetumalt kui kinematograafiateosed. Kuigi EMSK on teadlik, et telejaamad ei ole kohustusliku deponeerimise ideed toetanud, palub ta komisjonil seda küsimust lähemalt uurida, et anda hinnang, kas vähemalt kõige suurema sotsiaal-kultuurilise tähtsusega teleprogramme ei tuleks kohustuslikus korras deponeerida põhjendusega, et need moodustavad osa audiovisuaalsest kultuuripärandist.

2.6 EMSK on nõus seisukohaga, et kinematograafiatööstusel on suur potentsiaal tööhõive suurendamiseks, muuhulgas kinematograafilise pärandi kaitse valdkonnas. See kehtib veelgi enam laiemal audiovisuaalse sektori puhul, pidades silmas teabe- ja teleringhäälingu vahendite tohutut ulatust ning hiiglaslikku potentsiaali, mis on digitaaltehnoloogial. Komitee loodab seetõttu, et iga tüüpi toetust laiendatakse viisil, et see kataks kõiki audiovisuaalseid töid, koondades rohkem tähelepanu sektori konkurentsivõimele selle erinevates vormides, ning et väljaõppevõimalused ei piirduks ega oleks peamiselt koonduvad filmindussektorisse, vaid kataksid kogu audiovisuaalset sektorit selle kõige laiemas tähenduses.

2.7 EMSK nõustub komisjoniga, mis puudutab vajadust deponeerida vabatahtlikult teenistuslikku ja reklaammaterjali, liikuvate piltide materjali ja mineviku kinematograafiateosteid kui võrd need annavad olulise panuse Euroopa audiovisuaalsesse pärandisse. Komitee rõhutab vajadust töötada välja sobivad stiimulid sellise materjali kogumiseks ning eraldada asjaomastele organitele rahalised vahendid, mida on vaja, et moodustada mõistlikult lühikese aja jooksul süstemaatiline materjali korpus, mis annab tunnistust Euroopa kultuuriliste identiteetide rikkusest ning Euroopa inimeste eripalgelisusest.

3. Järeldused

3.1 EMSK on veendunud, et kui soovitakse saavutada püstitatud peamised eesmärgid, peab komisjon koheselt võtma endale ennetava rolli, kohandades oma kavatsusi, nagu neid väljendatakse käesolevas dokumendis, ning konkreetselt:

— määrata kindlaks deponeerimisprotseduurid, et rahvuslikud süsteemid saaksid toimida vastastikusel ühenduses ja koostalitluslikult, edendades Euroopa katalogiseerimise standardiseerimist;

— luua tehnilised ja õiguslikud eeltingimused adekvaatselt kaitstud onlain-hoiukohtade loomiseks, mida oleks võimalik reaalajas uuendada ning mille alusel tulevikus võiks tekkida "Euroopa" andmebaas;

— teha ettepanek üleeuroopalise standardlepingu koostamiseks tunnustatud asutuste, deponentide ning võimalik, et autoriõiguste omanike vahel, seda kooskõlas direktiiviga 2001/29/EÜ, lihtsustades tööde restaureerimist ja nende hilisemat kättesaadavust uurimis- ja õppeotstarbel;

— määrata koos asjaomaste asutustega kindlaks kriteeriumid, mille alusel deponeeritud teosed oleksid avalikkusele kättesaadavad;

— toetada koostööd riiklike ja/või piirkondlike asutuste vahel, osalt vajaduse korral eristruktuuride ja –rahastamise abil;

— toetada parimate tavade võrdlusuuringuid ning jälgida edusamme plaaniliste aruannete abil.

3.2 EMSK on samuti seisukohal, et komisjon, täites küll subsidiaarsuspõhimõtet, peaks mängima aktiivset rolli sektori toetamises piisavate rahaliste vahendite ja inimressurssidega, et saavutada järgmised eesmärgid:

— koostada Euroopa audiovisuaalne filmograafia ning toota ühiselt pedagoogilisi ja uurimisprojekte, sest vabatahtlik koostöö ei suuda tõenäoliselt anda rahuldavaid tulemusi, kui võtta arvesse 25 liikmesriigi väga erinevaid ressursse ja kultuuritraditsioone;

— hoidlad uute liikmesriikide mineviku tööde jaoks; uued liikmesriigid, kelle käsutuses on selleks otstarbeks vaid tagasihoidlikud rahalised vahendid, toodavad palju filme, mis annavad tunnistust nende ajaloost, kultuurist, elulaadist ja tavadest, ning mis võivad kaduma minna;

- luua struktuur, mille sihiks on rakendada riiklike ja/või piirkondlike asutuste vahendeid, julgustades levitama kogu Euroopas ja kogu maailmas kõige uuemaid multimeediaalseid meetodeid (näit. DVD-d, mis kasutavad arhiivimaterjale subtiitritega mitmetes Euroopa keeltes, mis võib muuta isegi mineviku teosed kasumlikuks), eriti mis puutub ühendusega seotud küsimustesse või poliitikasse (nagu näiteks lastekaitse või naiste kujutamine), või seoses eriliste traditsioonidega (näit. multifilmid, lastefilmid või dokumentaalfilmid);
- teoste tutvustamine piirkondlikel või kohalikel temaatilistel festivalidel, propageerimaks väljaspool kaubanduslikku peavoolu töötavate režissööride sõltumatut toodangut, kasutades selleks kohustuslikku deponeerimist, kus see vajalik on;

- konserveerimis- ja restaureerimisalane väljaõpe, sest mõlemad nõuavad kõrgel tasemel professionaalsust ning uute tehnikate kasutamist, toetades sellist väljaõpet vajaliku ühendusepoolse rahastamisega, soovitavalt programmi "MEDIA-Training" raames, mida praegu uuendatakse;

3.3 EMSK loodab ka, et jätkuvate diskussioonide käigus "MEDIA-Training" programmi üle arvestatakse rohkem uute tehnoloogiate alase väljaõppega ning filmi- ja teleteoste ning "liikuva pildimaterjali" kogumise, katalogiseerimise, konserveerimise ja restaureerimisega seotud uute nõuetega üldiselt. Eriti tuleks laiendada väljaõpet uute arhiveerimistehnikate ja -meetodite osas, andmebaasi halduse osas ning tööde kvaliteetses digitaalvormingus salvestamise standardiseeritud meetodite osas, pakkudes töötajatele täienduskursusi, nii et tulemustest võiks rõõmu tulla laiem avalikkus, eriti tudengid ja üliõpilased.

Brüssel, 15. september 2004. a

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee

president

Roger BRIESCH

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamuse, mis käsitleb ettepanekut koostada nõukogu direktiiv ühise käibemaksusüsteemi kohta (uus redaktsioon)

K(2004) 246 lõplik – 2004/0079 (CNS)

(2005/C 74/05)

30. aprillil 2004 otsustas nõukogu konsulteerida Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikli 262 alusel Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega seoses

Majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse osakond, mis vastutas komitee töö ettevalmistamise eest selles küsimuses, võttis oma arvamuse vastu 13. juulil 2004. Ettekandjaks oli **hr BURANI**.

Oma 411. plenaaristungil 15. septembril 2004 (15. septembri koosolekul), võttis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee 147 poolt-, 6 vastu- ning 10 erapooletu häälega vastu järgmise arvamuse:

1.1 Sissejuhatus

1.1 Kõnealune ettepanek⁽¹⁾ erineb tavapärasest tööst, mida tehakse ühenduse õigusaktide kodifitseerimisel. Komisjon täheldas, et algselt nõukogu kuuendas direktiivis 77/388/EMÜ kehtestatud ja hiljem mitu korda muudetud **käibemaksusätteid** on vaja põhjalikult läbi vaadata. Aastate jooksul on materjali mitmel korral läbi vaadatud, parandatud ja täiendatud ning see on paratamatult põhjustanud kordamist, ebaselgeid sätteid ja kahekordistamist. Tekst tuli muuta selgemaks ja arusaadavamaks ilma sätete tähendust või rakendusala muutmata, ning **see tähendab palju enam kui lihtsalt kodifitseerimist**.

1.2 Lisaks sellele on viidud sisse ka teisi muudatusi, et ühitada teksti Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni heakskiidetud põhimõtetega seoses **kõrgekvaliteediliste õigusaktide** koostamisega. Uus tekst suunatakse nõukogule ja Euroopa Parlamendile, kes peavad selle heaks kiitma: kuigi muudatused on põhiliselt kosmeetilised, ei ole tegu kodifitseerimise, vaid keeruka **läbivaatamisega**, mille käigus akte muudetakse ja kodifitseeritakse ning ühendatakse need vastavalt 2001. aasta institutsioonidevahelisele kokkuleppele⁽²⁾ üheksainsaks seadusandlikuks tekstiks.

1.3 Komisjoni muljetavaldaval töö põhinev ettepanek **asendab kuuenda käibemaksudirektiivi**: kõik artiklid vaadati eraldi läbi, et muuta need selgemaks ja sisutihedamaks, ning selle tulemusel on nüüd 53 artikli asemel 402 artiklit. Tekstile lisati ka **sisukord**, mis teeb sellega tutvumise lihtsamaks ja kiiremaks ning mis oli tõeliselt vajalik parandus.

2.1 EMSK märkused

2.1 Kuna tegemist on siiski läbivaadatud ja mitte uue direktiiviga, piirdub EMSK sellega, et **märgib ära** komisjoni tubli töö

ja avaldab talle tunnustust tulemuse eest: vajaliku teabe kiirem ülesleidmine ja ühemõttelisemad tõlgendamisvõimalused tulevad ettevõtjatele ning haldusasutustele ilmselt kasuks. Loomulikult nõustub raportöör komisjoni avaldusega, et **uue teksti rakendusala vastab hetkel kehtivatele tekstidele**: põhjalik kontrollimine ei ole võimalik ning igal juhul on selliseid kontrole juba teinud siseriiklikud eksperdid ja ettevõtjad, kellega nõuetekohaselt konsulteeriti.

2.2 Sellest hoolimata tekkis ettepaneku lähemal uurimisel mõningaid märkusi käibemaksupoliitika ja sellise fiskaalpoliitika kohta üldisemalt, mille **sõnastatud eesmärgiks on ühtse turu toimimise tingimused ühtlustada**. Selles osas väidetakse ettepanekus (viies põhjendus), et: "käibemaksusüsteem on lihtsaim ja erapooletuim siis, kui maksustamine toimub **võimalikult üldiselt**... Seepärast on ühisturu ja liikmesriikide huvides kehtestada **ühine süsteem**...".

2.3 Järgmises kahes põhjenduses kutsub komisjon siiski juba üles ettevaatusele: "on vaja edeneda etapiti, kuna **kumuleerivate käibemaksude ühtlustamine põhjustab maksusüsteemi muudatusi**". Seejärel väidab komisjon, et isegi kui maksumäärased ja -vabastusi "täielikult" ei ühtlustata, on (ühtlustatud) käibemaksu lõplik eesmärk tagada i"gas liikmesriigis" **erapooletu konkurents**.

2.4 Komitee märgib, et need punktid **on võetud kuuenda direktiivi originaaltekstist**: kui pea 40 aastat hiljem leitakse, et on vajalik neid punkte korrata, tuleb ühtlasi tunnistada, et selle aja jooksul toimunud areng on väike või puudub täielikult. **Ühtlustamise osas tundub, et EL tammub ühe koha peal**, ja järgnevates lõikudes loikudes mainitakse teisi märke, mis ei anna põhjust optimismiks.

⁽¹⁾ K(2004) 246 lõplik – 2004/0079 (CNS)

⁽²⁾ EÜT C 77, 28.3.2002

2.5 Tuleks veel kord toonitada, et senini kasutusel olev kuuenda direktiiviga kehtestatud käibemaksusüsteem, on "**üleminekusüsteem**", kuid ei ole mingit märki kavatsusest võtta viimaks kasutusele "kindel" süsteem. See viitab ilmselt sellele, et puudub kindlustunne süsteemi õigluse suhtes, mille kohta komitee tegi märkusi ja konkreetseid ettepanekuid oma arvamuses teenuste osutamise koha kohta. ⁽¹⁾

2.6 Lisaks sellele tuleb teha märkusi ka **erandite** süsteemi kohta, mis – kui see üldse vajalik on – peaks olema siiski **ajutine**, kui soovitakse saavutada ühtne turg. Viimati võimaldati erandeid kümnele **uuele liikmesriigile**, mõningaid neist ajutiselt, teisi tähtajatult. Ent liikmesriikide "**teise laine**" (Austria, Kreeka, Soome, Portugal, Hispaania ja Rootsi) suhtes tehtud erandid kehtivad senini. Antud kontekstis tuleb tähelepanu juhtida sellele, et kuuendat direktiivi muutvates direktiivides olid ära toodud ainult mõned neist eranditest ning enamik erandeid on "peidetud" ühinemisaktidesse. Üks uue direktiivi eelseid on see, et selles on välja toodud **kõik erandid**, olenemata sellest, kuidas need tehti.

2.7 Ei paista olevat mingit kavatsust arutada neid erandeid, sealhulgas tükk aega tagasi tehtud erandeid, eesmärgiga need kaotada. Selle küsimuse tõstatamise vastu ei paista tundvat mingit huvi isegi **asutajaliikmesriigid** – algselt tehti ka nende suhtes **erandeid**, mida nad ei soovi kahtluse alla seada (vähe-malt seni, kuni kehtib "üleminekusüsteem"), näiteks kuulus "**nullmäär**", mida esialgu võis kasutada kaks riiki. Kaugel sellest, et see oleks kaotatud – "nullmäära" **on mitmetele uutele riiki-dele laiendatud**.

2.8 Tegelikult ei ole mitte kõik **erandid** põhjendamatud: mõned **alalised erandid** kehtivad ülemereterritooriumide, saarte ja äärepoolseimate piirkondade suhtes, mis nende otsuste tegemise ajal olid vähearenenud piirkonnad. Ent võttes arvesse otsuste tegemisest möödunud aega, oleks asjakohane nende piirkondade suhtes kehtivad erandid läbi vaadata ning kontrollida, kas neid algselt õigustanud põhjused on alles ka tänapäeval.

2.9 Teised suhteliselt olulised erandid on seotud **väikeet-tevõtetega**. 16 liikmesriigil (uutel liikmesriikidel ja "teise laine" riikidel) on õigus teha **käibemaksuvabastusi** isegi siis, kui

käive ületab kuuenda direktiiviga sätestatud piirid. Komitee jaoks on see mõistetamatu: isegi kui neid vabastusi on mingil viisil võimalik õigustada kümne uue liikmesriigi puhul, **ei ole mingit põhjust, miks ülejäänud riikidel peaks olema endiselt võimalik teha selliseid vabastusi** 12 aastat pärast nende liitumist.

2.10 Komitee usub, et sellistele ettevõtete suhtes tehtavad maksuvabastused võivad **moonutada konkurentsi**, kuigi nende üldmõju võib olla piiratud. Liikmesriigid ja komisjon peaksid seda küsimust põhjalikumalt käsitlema.

3.1 Järeldused

3.1 Komitee avaldab komisjonile tunnustust mahuka ülesande hoolika, täpse ja eelkõige **läbipaistva** täitmise eest. Ilma läbipaistvusega oleks olnud raske näha, kui palju õõnestavad reegleid – mis kehtivad üldpõhimõttena kõigi suhtes – **erandid, maksuvabastused ja "eristamine"**. Ilmselgelt ei ole kõik erandid põhjendamatud, ent liikmesriikidel on vaja teha tööd ja **pidada uusi läbirääkimisi** mittevajalikuks muutunud erandite kohta ning need võimaluse korral kaotada.

3.2 Komitee ei näe mingeid tõendeid sellise kavatsuse olemasolust: vastupidi, üks suuremaid liikmesriike on juba esitanud **üldisi reservatsioone**, mis võivad isegi komisjoni ettepaneku heakskiitmist ohustada. Minevikusündmusi arvestades ei ole väljavaated head: **komisjoni 1996. aasta teatis**, mis sisaldas tööprogrammi ja ettepanekut maksude ühtlustamiseks, kogub nõukogus tolmu ja seda pole kordagi arutatud ning ka **2000. aasta teatis**, milles esitati uus käibemaksustrateegia, ei olnud tegelikkuses eriti edukas.

3.3 Käesoleva arvamuse avaldamisel ei ole EMSK eesmärk kritiseerida liikmesriikide käibemaksupoliitikat; komitee on täiesti teadlik sellest, et nende otsuseid mõjutavad mitmed sise-riiklikud majanduslikud ja poliitilised tegurid. Komitee kutsub üles küsimus tervikuna lähemas tulevikus läbi vaadata, et oleks võimalik panna paika **lõplik süsteem** ning kahandada või isegi kaotada **üks suuremaid** ühenduse eeskirjadel põhinevaid **allesjäänud takistusi ühtse turu saavutamisel**.

Brüssel, 15. september 2004.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Roger BRIESCH

⁽¹⁾ ELT C 117, 30.4.2004

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus, mis käsitleb paremat majandushaldust EL-is

(2005/C 74/06)

29. jaanuaril 2004 otsustas Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee, tuginedes sisekorraeskirja reeglile 29(2) koostada arvamuse küsimuses "Parem majandushaldus EL-is".

Majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse osakond, kes vastutas komitee töö ettevalmistamise eest selles küsimuses, võttis oma arvamuse vastu 13. juulil 2004. Ettekandja oli **hr van IERSEL**.

Oma 411. plenaaristungil (15. septembri 2004. a koosolekul) võttis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee vastu järgmise arvamuse 130 poolt-, 3 vastu- ning 7 erapooletu häälega.

KOKKUVÕTE

Euroopa Liit astub uude faasi. 2004 on kümne uue liikme liitumise, uue komisjoni, uue Euroopa Parlamendi ja loodetavasti ka uue konstitutsiooni aasta. Sel aastal valmistati ette Lissaboni strateegia vahekokkuvõtte 2005. aastaks. Komisjoni analüüsid, kaasa arvatud *Laiades majanduspoliitika suunistes* esitatud analüüsid, juhtisid tähelepanu puudujääkidele integratsiooni-protsessis. Need puudujäägid on osaliselt tingitud hetke majandusolukorra nõrkusest, kuid osalt ka liikmesriikide puudulikust valmisolekust pidada järjekindlalt kinni eesmärkidest ja lubadustest, millega nad ise nõustusid. On väga tähtis aktiveerida majanduskasv ja tuua uut elu Lissaboni strateegiasse. Käesolevas seisukohavõetus keskendutakse selle strateegilise kontseptsiooni haldamisele, mis on oluline liidu usaldusvääruse ja tõhususe seisukohalt. On tungiv vajadus usaldust loova institutsioonilise raamistiku järele, mis puutub ülesannete korraldusse jaotamist liidu sees – kes vastutab mille eest ja millal? - ning mis puutub liikmesriikides Euroopa Nõukogu ja spetsialiseeritud nõukogude poolt otsustatud eesmärkide ja direktiivide rakendamisse. On olemas Lissaboni strateegia "uue stiili" õnnestunud mudeleid: nende hulka kuuluvad Euroopa '92 ning majandus- ja rahaliit. Seisukohavõetus argumenteeritakse tugevalt ühenduse meetodi kasuks. On vajadus integreeritud lähenemise järele, mis põhineb eelnevalt kokkulepitud kaval, mis sisaldab üksteisele järgnevaid samme.

1. Sissejuhatus

1.1 Euroopa Liit on kriitilises staadiumis. Ta seisab silmitsi suurte väljakutsetega: laienemine, vajadus luua majanduskasvuks ja konkurentsivõime suurendamiseks positiivseid stiimuleid, konstitutsiooni kavand ning vajadus astuda otsustavalt vastu usalduse vähenemisele liidu vastu. Need rasked ülesanded nõuavad efektiivset, selget poliitikat ning selle korraldusse elluviimist. Laiade majanduspoliitiliste suuniste alusel aastateks 2003-2005, andis EMSK möödunud aastal selles küsimuses välja kaks seisukohavõtetu. ⁽¹⁾

1.2 Kuid selles küsimuses on vaja sügavat reflekteerimist. Efektiivne poliitika ja integratsioon on võimatud ilma selge ja usaldusväärse institutsionaalse raamistikuga, mis tagab Euroopa kohustuste järelkäsitelu.

⁽¹⁾ EÜT C 133, 6.6.2003 – EÜT C 80 30.3.2004

1.3 Komisjoni analüüs, mida tutvustati 21. jaanuari 2004 ⁽²⁾ teatisest ning 2004. a. jaoks koostatud järjes 7. aprillist 2004, ⁽³⁾ kinnitab 2003. a. suundumusi. Selles toodud soovitus on endiselt ühtviisi akuutsed. Sel põhjusel võtab EMSK käesolevas seisukohavõetus selgelt arvesse institutsioonilisi ja administratiivseid eeltingimusi, s.t. head riigihaldust. Riigihaldus on EL25-s keskseks teemaks. ⁽⁴⁾

1.4 Paljud jagavad EMSK muret. Nagu komisjon, omistavad ka tööstus ja sotsiaalorganisatsioonid, üksteisele järgnenud eesistujariigid – Iirimaa ja Holland – suurt tähtsust praktilisele tegevusele ja elluviimisele. Pühalikud avaldused, millele ei järgne jätkukäsitelu, on mõttetud. Elluviimine on keskse tähtsusega eesmärk. ⁽⁵⁾

1.5 Laiades majanduspoliitilistes suunistes antakse hinnang liikmesriikide makroökonomilisele ja eelarvepoliitikale, tööhõivepoliitikale ja siseturu suundumustele. Seega annavad nad praktilise näite niihästi EL-i erinevate vastutusvalade ja riikliku poliitika tasandite, kui ka erineva olukorra kohta liikmesriikides.

1.6 Pärsitud majanduskasv ning liikmesriikide suutmatus täita kokkuleppeid, milleks Euroopa Nõukogu on kohustunud, on tinginud järgmise pildi:

— eelarvepoliitika: jätkuv järkjärguline distsipliini halvenemine;

⁽²⁾ Komisjoni teatis, mis käsitleb 2003.-2005. a. Laiade majanduspoliitika suuniste, COM (2004)20 final, elluviimist.

⁽³⁾ 2004. a. järg 2003.-2005. a. Laiadele majanduspoliitiliste suunistele, COM (2004) 238

⁽⁴⁾ EMSK andis selles küsimuses välja seisukohavõtetu aastal 2002 – vt EÜT C 221 17.9.2002

⁽⁵⁾ Selle kõrval pannakse ka üha rohkem rõhku paremale EL-i määramisele: vt *Parema reguleerimise tegevuskava, 2003*, ning konkurentsivõime nõukogu järeldused 17. ja 18. maist 2004.

- teadmuspõhisele majandusele tugineva konkurentsivõime tugevnemise edasilükkumine;
- ebapiisavad investeeringud tööviljakuse tõstmisse, eriti infokommunikatsioonitehnoloogiasse ja teadmistesse ning koolitusse;
- ebakindel investeerimiskliima;
- teatud investeeringute nihkumine väljapoole liitu;
- alanev surve tööhõivele;
- tööturu poliitika: ebapiisavad reformid ja kohanemine.

1.7 Vahepeal on pilt Euroopa majanduses pisut positiivsem, kuid elavnemine on nõrk. Majanduskasv USA-s on suurem. Samal ajal arenevad eelkõige Hiina ja India üha enam üllatava kiirusega.

1.8 Toimub rahavoogude ja investeeringute globaliseerumine, kuid selle raames on maailma eri piirkondade vahel olulisi sotsiaalmajanduslikke ja poliitilisi erinevusi. Euroopa jaoks on kogu maailm võrdlusraamistikuks.

1.9 Sel aastal peavad komisjon ja nõukogu rohkem käsitlema lähenemist ja instrumente:

- EL on astumas täiesti uude staadiumisse: kümme uut liikmesriiki, uus Euroopa Parlament, uus komisjon, komisjoni aparaadi järkjärguline kohandamine uute tingimustega – kõik see olukorras, kus konstitutsiooni ei ole veel vastu võetud.
- Laienemine on kvantitatiivselt ulatuslik, kuid liit astub ka kvalitatiivselt uude ajastusse. See on muutumas oluliselt mitmekesisemaks.
- Arengud toodete ja teenuste turgudel ning jätkuv närvilisus finantsturgudel tõukavad liikmesriike üha enam samadele poliitilistele positsioonidele ning efektiivse integratsiooni suunas.

2. Analüüs aastaks 2004

2.1 Laiad majanduspoliitilised suunised 2003-2005 on mõeldud tervikliku lähenemise saavutamiseks:

- makromajanduslikule poliitikale, mida juhitakse kasvu ja stabiilsuse suunas;

- Euroopa kasvupotentsiaali tugevdamisele majandusreformide kaudu:

- selle kasvu jätkusuutliku elemendi tugevdamisele.

2.2 Stabiilsus- ja kasvupakt on aastaid olnud liikmesriikide vahel kindlaks baasiks ja usaldusallikaks. Pettumust valmistav majanduslik suundumus on nüüd kokkulepitud distsipliini õõnestamas. Protseduurireeglid on küllalt selged, kuid probleemiks tundub olevat lepingute efektiivne jõustamine. Sellele vaatamata püüavad paljud liikmesriigid - niihästi eurotsooni kuuluvad kui sellesse mittekuuluvad – endiselt arvestada nõutud eelarvedistsipliiniga. Selles suhtes on eriti edukad Skandinaavia liikmesriigid.

2.3 Eriarvamuste tõttu stabiilsuse ja kasvu pakti protseduuride osas algatas komisjon möödunud aasta novembris Euroopa Kohtus⁽¹⁾ kohtuprotsessi nõukogu vastu. Komisjon on seisukohal, et nõukogu ei ole antud juhul arvestanud komisjonile antud võimupädevusega. Selline sügav erimeelsus ei aita kaasa partnerite vahelise konsultatsiooniprotsessi edendamisele majandus- ja rahandusministrite nõukogus.

2.4 Komisjon märgib, et valitsuste manööverdamisruum on oluliselt vähenenud. Aastal 2003 tundub ainult viiel liikmesriigi eelarve olevat tasakaalus või ülejäägiga, samal ajal kui teiste eelarvedefitsiit oli märkimisväärne ja suurenes. Komisjoni 7. aprilli aruande 2004. a. järjest ilmneb, et eelarve olukord paljudes liikmesriikides muutus kiiresti halvemaks, tuues kaasa riigivõla kõrge taseme. See omakorda muudab vajalikuks võla vähendamise abinõud investeeringute arvelt, et anda hoogu majanduskasvule ja tööhõivele.

2.5 Neile liikmesriikidele on suunatud komisjoni erilised soovitusel. Vaatamata sarnasele lühiajalisele suundumusele erinevad liikmesriikide eelarvealased eesmärgid suurel määral. Sellest tingituna on soovitusel laiaulatuslikud.

2.6 Tundub, et komisjonil ei ole instrumente, mis võimaldaksid liikmesriikide valitsuste kulutuste kvaliteeti adekvaatselt hinnata. Seetõttu on keeruline kontrollida neid kokkulepitud eelarveraamistikute suhtes.

2.7 Iga-aastases aruandes uuritakse sotsiaalset turvalisust, tööturgu, siseturgu ja Lissaboni protsessi. See sisaldab mitmeid väikesi ja suuri eesmärke. Nende eesmärkide saavutamine sõltub ainult osaliselt ühenduse otsustusprotsessist. Mitmed poliitika aspektid on reserveeritud liikmesriikidele. Lisaks on küsimusi, mille suhtes keskvalitsusel on vaid marginaalne mõju, näiteks "teadmiste" intensiivistamine.

⁽¹⁾ Vt Euroopa Kohtu otsust (kohtu täiskogu) 13. juuli 2004, ECJ C-27/04

2.8 Ühenduse võimupädevusse kuulub põhiliselt siseturg. Mis puutub tööturgu, sotsiaalsesse turvalisusse, pensionidesse, eelarvepoliitikasse, uurimis- ja arendustegevusse, maksustamisse ja infrastruktuuri, siis langeb vastutus eeskätt liikmesriikidele, isegi kui mõnedel juhtudel on Brüssel piiranud liikmesriikide poliitika vabadust. Ka neil juhtudel teeb komisjon tihti suunavaid soovitusi. Kuid liikmesriigid järgivad neid erineval määral.

2.9 Tööturgudel on mitmeid löike, kus tööliste liikumine on piiratud. See viib komisjoni tähelepanekuni, et nii nagu möödunud aastatel loodi miljoneid uusi töökohti, võib samuti täheldada tööpuuduse suurt tõusu. Vanemate töötajate protsent on endiselt madal ning naistele tehakse tööturul takistusi. Passiivsusel on ka negatiivne mõju riikide eelarvetele.

2.10 Aastaks 2005 prognoositakse kogu liidu tööhõive tasemeks 64,5 %, kuid vahepeal on liikmesriikide tasemetes märkimisväärsed erinevusi. Riikides, kus sotsiaalpartnerid lepivad kokku tööturu ja tööaja paindlikumaks muutmise meetodites, on tööhõive areng parem. Komisjon väidab, et tööhõive eesmärgi – 70 % - saavutamine aastaks 2010 sõltub otsustaval määral jätkuvate tööturureformide rakendamisest. ⁽¹⁾ Sellest tuleneb komisjoni tungiv üleskutse rakendada tööhõive eritöörühma soovitusi. ⁽²⁾

2.11 Lisaks muutustele sotsiaaltagatiste osas pooldab komisjon suuremat diferentseerimist palgade moodustamisel, suuremat paindlikkust tööturul, säilitades seejuures töötajate adekvaatse kaitse, ning suuremat mobiilsust. Lahknevate seadusandlike suundumuste tagajärjel ja sotsiaalmajanduslike konsultatsioonide tulemusel on liikmesriikide vahel märkimisväärsed erinevusi. See ilmneb muuhulgas tegelikult töötatud tundide arvus ning tööviljakuses. See selgitab osalt majanduskasvu erinevust EL-is ja USA-s.

2.12 Komisjon märgib, et trend aeglasema majanduskasvu suunas Euroopas jätkub alates 1995. aastast. Ka selles osas on liikmesriikide vahel olulisi erinevusi. Euroopas peavad Ühendriikidega sammu Soome, Rootsi ja Iirimaa. Tööviljakuse kasvu mahajäämus on osalt tingitud erinevustest infokommunikatsioonitehnoloogia kasutuselevõtul ja innovaatsilisusest tööstuses tervikuna. Uusi tööviljakust edendavaid investeeringuid tuuakse Euroopasse aeglasemalt. Selle tagajärjed ilmnevad eriti investeeringute viibimise näitena niinimetatud "uude kõrgtehnoloogia sektorisse".

⁽¹⁾ Majandusprognoos, kevad 2004, lehekülj 31

⁽²⁾ Töökohad, töökohad, töökohad – luua Euroopas rohkem töökohti – tööhõive eritöörühma (eesistuja Wim Kok) aruanne, 26. novembrist 2003

2.13 Demograafilised suundumused ja rahvastiku vananemine annavad üha enam põhjust tunda muret niihästi eelarvele avaldatava surve kui ka majanduskasvule avaldatava (koormava) mõju pärast. Mõned riigid on alustanud paljulubavaid pingutusi pensionireformiga, mille puhul on faktiliselt tegu pensioniõiguslik vanuse tõstmisega.

2.14 Toodete ja teenuste turgudel on ebapiisav konkurents. Endiselt eksisteerib riiklik proteksionism. Siseturg ei ole endiselt lõpule viidud. Konkurentsipoliitika osas on käivitatud uusi ettepanekuid. Seadusandlik töö finantsteenuste sektoris edeneb korralikult: 36 42-st kavandatud abinõust on lõplikult vastu võetud. Maksuvabastused erainvesteeringutelt on samuti parandamas.

2.15 Ühenduse direktiivide ülevõtmine riikide seadusandlustesse on üha suureneval määral lohakas. Tähtaegadega ei arvestata piisavalt ning direktiivide ülevõtmisel seadustesse lisandub tihti rahvuslik sisu. Nii juhtub näiteks, kui liikmesriigid on teinud Brüsselile järeleandmisi, pidades silmas kompromissi nõukoguga, ning kahetsevad seda hiljem. Selle protsessi seire muutub üha keerulisemaks.

2.16 Kahtlemata on teadmiste ja innovatsiooni osas positiivseid signaale, kuid tingituna ebapiisavast riskikapitalist, uurimis- ja arendustegevusest, patentidest ning infokommunikatsioonitehnoloogiast on tulemused loodetust halvemad. Enamus liikmesriike ei küündi kaugeltki sihiks seatud tasemeni – kulutada vähemalt 3 % SKP-st uurimis- ja arendustegevusele nagu lepiti kokku Barcelona tippkohtumisel. Skandinaavlased tunduvad olevat kõige edukamad. Pidades silmas 3 % sihtmärki jaotus riigi ja erasektori osa vahekorras üks kolmandik/kaks kolmandikku. On selge, et enamikul juhtudel ei saavuta ei valitsus ega erasektor kavandatud sihtmärki.

2.17 Isegi majandusliku stagnatsiooni ajal nõuab majanduse jätkusuutlikkus sama palju tähelepanu ja spetsiifilist seadusandlust. Jätkusuutlikkusel on mitmeid eri külgi, nagu näitab energiasektor. Komisjon rõhutab põhjendatult keskkonnanäaspekte, ning siinkohal tuleb eriti mainida ebasoodsat olukorda uutest liikmesriikides. Komisjon võrdleb arenguid globaalsete lepingutega. Kuid energia võib olla jätkusuutliku kasvu seisukohalt ka ohuks, kui pidada silmas nafta hinnatõusu nõudluse suurenemise tagajärjel (Hiina) ning tingituna poliitilisest kontrollist, millest energiaallikad sõltuvad.

2.18 Et taastada pärast mitut firmat puudutanud finantskandaale usaldust ettevõtete ja aktsiaturgude vastu, on tehtud ettepanekuid "ettevõtte üldjuhtimise" Euroopa variandi osas.

2.19 See esimene arenguaruanne, mis käsitleb mitut aastat (2003-2006) annab vastuolulise pildi. Oma lõplikus hinnangus täheldab komisjon teatud progressi tööturul, konkurentsipoliitikas, firmade, uute tehnoloogiate, hariduse ja pensionide keskkonnas. Turgude integratsiooni, uurimis- ja arendustegevuse ning sotsiaalse- ja keskkonnakohaldavuse osas ei ole asjad nii hästi. Komisjon kirjeldab väga murettekitavana eelarveolukorra kiiret halvenemist paljudes liikmesriikides ning poliitilise tahte puudumist selles osas midagi ette võtta. Komisjon jõuab järeldusele, et idee saavutada 2006. aastaks kokkulepitud tulemus on illusoorne, kui reforme ei kiirendata. See oleks samavõrra kahjulik Lissaboni protsessi väljavaadete seisukohalt aastaks 2010.

2.20 Komisjon hindab oma 2004. a. teatise järjes, et eelarve olukorra, võlakoorma ja tööhõive osas on uute liikmesriikide probleemid võrreldavad 15 varasema liikmesriigi (EL15) olukorraga. Seni on kümme uut liikmesriiki saavutanud märkimisväärt progressi, mida näitab muuhulgas ka kiirem majanduskasv kui EL15-s, kuigi kümne uue liikmesriigi arengus on märkimisväärt erinevusi. Samal ajal osutab komisjon, et tuleb ületada tohtu lõhe kümne uue riigi ja EL15 vahel.

2.21 EMSK-i arvates ei tähenda "võrreldavad probleemid", et uutes liikmesriikides on tegemist sama muustriga nagu EL15-s. Võrdlus niinimetatud "kohesiooniriikidega" toimib ainult teatud piirini. Uued liikmesriigid on "esilekerkivad turud". Tööpuudus on mõnedes riikides, ja eriti paljudes piirkondades, väga kõrge. Tööstuslik ümberstruktureerimine on täies hoos. See toob kaasa tööpuuduse kõrge baastaseme. Sõltuvus välisinvesteeringutest on märkimisväärne.

2.22 Seadusandluse ja sotsiaalsete ning majanduslike tavade kohandamisega kõrgelt arenenud EL15 tasemele võivad kaasneda šokid. Stabiilsus, mis on oluline, et säilitada sise- ja välisinvesteeringute tõusvat taset, eeldab tõhusat finants- ja monetarjäreelvalvet ning seadusandlike protsesside adekvaatsust

ennustatavust. Sellise stabiilse kliima loomine ei ole garanteeritud ning on seetõttu esmaseks prioriteediks. EMSK nõustub komisjoniga, et stabiilse arengu seisukohalt oleks soovitav, et kümnel uuel riigil oleks rahanduslike ja majanduslike eesmärkide saavutamiseks eraldi ajakava.

2.23 Tõepoolest on liidus maad võtmas tunne, et olukord nõuab kiireloomulist tegutsemist. Ühenduse suundumused avaldatakse regulaarsete ajavahemike tagant komisjoni, spetsialiseerunud nõukogude ja Euroopa Nõukogu järeldustes. Viimastest valitsusjuhtide kirjadest nähtub sama varjatud mure.⁽¹⁾ Põhilises osas on ühenduse edasine tee kavandatud, kuid ei ole selge, kes on vastutav selle haldamise ja elluviimise eest mingil ajahetkel.

3. Siseturg, tööhõive ja Lissaboni protsess

3.1 Mis puutub siseturu, siis nõuab komisjoni järgmisel aastal kiireloomulist tegevust kahel rindel:⁽²⁾

— uued jõupingutused sellistes keskse tähtsusega küsimustes nagu ühenduse patent, intellektuaalse omandi direktiiv, kutsevalifikatsioonide tunnustamise direktiiv ja finantsteenuste tegevuskava, mis on olulised kasvu ja tööhõive seisukohalt. Jätakuval edasilükkamisel oleks doomino-efekt.

— Liikmesriikidelt nõutakse "parema valitsemise", s.t. tõhusa koostöö saavutamist liikmesriikide seas ning tegelikku elluviimist.

3.2 Mõlemad on vajalikud Lissaboni eesmärkide jaoks ning laienenud siseturu baasina. Lisandunud sisekaubandus ja konkurents sunnivad ettevõtteid püüdlema suurema efektiivsuse ja kõrgema tööviljakuse poole, mis on sellises suhteliselt kõrgete palkade piirkonnas nagu EL põhiliseks konkurentsivõime ja pikaajalise edukuse võtmeks.

3.3 Hetkel on sisekaubandus praktiliselt languses, samal ajal kui hinnad liidu siseselt kalduvad pigem lahknema kui lähenema. EL-i investeeringute vaheline tasakaal ülejäänud maailma ja Euroopa Liitu suunatud välisinvesteeringute vahel on liidule negatiivne.

⁽¹⁾ Peaminister Blair'i, president Chirac'i ja kantsler Schröder'i kiri 18. veebruarist 2004, ning valitsusjuhtide Aznar'i (Hispaania), Balkenende'i (Holland), Berlusconi (Itaalia), Duró Barroso (Portugal), Milleri (Poola) ja Partsi (Eesti) "Ühine panus kevadnõukoguks 2004"

⁽²⁾ Aruanne siseturu strateegia rakendamise kohta (2003-2006) 21. jaanuarist 2004 – COM(2004) 22 final

3.4 Siseturu osas esitab komisjon järgmise pildi. Hetkel töötatakse niinimetatud "uue lähenemise" direktiividega. Endiselt puudub tõeline teenuste siseturg. Teenused moodustavad rohkem kui 50 % Euroopa RKT-st ja annavad 60 % tööhõivest. sellest tuleneb hiljuti esitatud teenuste vaba liikumise direktiivi prioriteetsus. Toimub võrgutööstuste (energia, transport ja telekommunikatsioon) liberaliseerimine, kuid oleme teadlikud, kui palju probleeme ja blokeeringuid sellega seotud on. Mõnede maksude harmoniseerimise puudumine mõjub siseturule jätkuvalt hävitavalt. Kuid fiskaalmoonutuste kõrvaldamine on käimas. Sama kehtib finantsteenuste tegevuskava kohta. Komisjon lähtub eeldusest, et valitsuste suutmatust rakendada riigihangete reegleid viib hindu selgelt üles. See küsimus võetakse uuesti päevakorda. Ühenduses vananeva rahvastikuga soovib komisjon ühtlasi edendada rahvusvahelist juurdepääsu tervishoiuteenustele. Euroopa patendi küsimust saadavad endiselt viivitused.

3.5 Reeglite lihtsustamisega tegeldakse "Parema reguleerimise tegevuskava" alusel. Kuid teha on veel palju. Mitmed liikmesriigid ei rakenda kokkulepitud mõju hinnanguid.

3.6 Elluviimine on tõsine probleem. Siseturg põhineb usaldusel. Eriti seoses laienemisega tuleb usaldust tugevdada. Euroopa Liidu jaoks on uuel etapil järgmine lausung tähtis: "Kuid tõeline õnnestumine siseturul, mis koosneb 28 riigist, nõuab erinevat suhtumist ja erinevaid töösuhteid. Liikmesriigid peavad oma siseturu enda valdusse võtma ning tegema koostööd üksteisega ja komisjoniga, et protsess praktikas toimiks." (1)

3.7 Tööd tehakse ka tööhõive strateegia osas. Selle eest vastutavad eeskätt liikmesriigid. Kuid Euroopa tasandil on päevakorral ka sotsiaalsüsteemid, esiteks riigieelarve poliitika tõttu, mida tuleb rakendada kokkulepitud Euroopa raamistiku siseselt, ning teiseks seoses tööturu reformidega ja vananeva rahvastikuga.

3.8 Lähenemine tööhõive eritöörühma soovitude elluviimisele sõltub riiklikust otsustusprotsessist. Need soovitud toetavad tugevalt Lissaboni protsessi. Kaasatud on laiad valdkonnad: suurem paindlikkus ettevõtlike ja innovatsiooni edendamisel, töös osalemise suurendamine ja sotsiaalkaitse "aktiveerimine", investeringud haridusse ja koolitusse ning partnerlus muutusi silmas pidades; see kõik tähendab kõigi huvitatud partnerite aktiivset kaasamist ning muutumisprotsessis osalemist. Seda kõike saab ehk kõige paremini kokku võtta

(1) Aruanne siseturu strateegia rakendamise kohta (2003-2006) 21. jaanuarist 2004 – COM(2004) 22 final

fraasiga "Euroopa vajab rohkem töölkäivaid inimesi, kelle tööviljakus oleks suurem". Hiljuti avaldatud EMSK seisukohavõetus väljendati kriitiliste ääremärkustega üldjoontes nõusolekut tööhõive eritöörühma mainitud soovitudega. (2)

3.9 Seos stabiilse eelarvepoliitika ja selle kohal laotuva Lissaboni protsessi vahel on ilmne. Kevadise tippkohtumise aruanne (3) käsitleb Lissaboni strateegia ebapiisavat elluviimist Euroopa jaoks kuluka küsimusega, mille tulemuseks on madalam kasv, ebapiisav tööhõive kasv ja mahajäämus hariduses ja uurimis- ning arendustegevuses.

3.10 Kevadaruanne tegeleb juba ülalmainitud siseturu ja tööhõive arengutega. Mis puutub teadmuspõhisesse majandusse, siis nõuab komisjon rohkem investeringuid teadmisesse ja võrgustikesse, kaasa arvatud uurimis- ja arendustegevusse, haridusse ja kutseõppesse.

3.11 Endiselt puudub koostöömimine ülikoolide ja ettevõtete vahel, mis on üksteisest liiga kaugel lahus. See ei sobi kokku eesmärgiga luua teadmuspõhine majandus. Koostöömimisel oleks kindlasti, nagu ka USA-s, tööviljakust suurendav mõju ning see muudaks firmad tugevamaks. Palju sellest lisandväärtusest puudub praegu. Eraldi tuleks mainida ajude äravoolu Euroopast: saabuvate ja lahkuvate uurijate tasakaal on endiselt negatiivne, (4) ning see negatiivne suundumus suureneb.

3.12 Kooskõlas teiste aruannetega teeb komisjon oma kevadaruandes rea selgelt formuleeritud ettepanekuid, mis põhinevad investeringute, konkurentsivõime ja reformide "triitühhi".

3.13 Poliitika suunised ja aruanded siseturu küsimuses, tööhõive strateegia ja Lissaboni protsess on võrreldavad, kui pidada silmas käsitletavaid küsimusi ja hinnangut. Komisjon seab riiklikud kulutused sõltuvusse reast sotsiaalmajanduslikest väljadest. Seega heidab ta valgust probleemidele, mis kaasnevad ühiskondlikule tarbimisele tehtud kulutustel tootlikele kulutustele.

4. Institutsionaalne raamistik

4.1 EMSK märgib, et praegune olukord nõuab

— rasketes majandustingimustes peaks radikaalne üleminek 15 liikmesriigiga liidult 25 liikmesriigiga liiduks toimuma võimalikult tasakaalustatult;

(2) Seisukohavõtt tööhõive tugiabinõude kohta – ELT C 110, 30.4.2004 (SOC/159)

(3) Komisjoni aruanne Euroopa Nõukogu kevadisele istungiärgule: Lissaboni reformide viimine laienenud liiduni COM(2004) 29 final/2;

(4) Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile – uurijad Euroopas: üks elukutse, erinevad karjäärid – ELT C 110, 30.4.2004 (INT/216) ning komisjoni teatis pealkirjaga "Euroopa ja alusüüringud" – ELT C 110, 30.4.2004 (INT/229)

— Samal ajal tuleks ületada mahajäämus, kui pidada silmas Euroopa Nõukogu poolt varem tehtud panust, mis ei ole kaotanud ajakohasust; ning

— tuleks säilitada tempo ning anda protsessile uut hoogu.

4.2 EMSK jaoks ei ole see kõik pelgalt poliitika formuleerimise küsimus. Samavõrra tähtsad on organisatoorsed faktorid – eeskätt monitooring ja järelvalve – ning poliitilised/kulutuari- lised faktorid. Sel taustal märkab ja toetab EMSK komisjoni analüüsi ja järeldusi, mis on toodud 21. jaanuari 2004 teatises ja selle järjes 7. aprillist 2004. Konkurentsivõime nõukogu järeldused 17. ja 18. maist on paraku liiga üldised ega ole eriti konkreetseid. ⁽¹⁾

4.3 Liidu laienemine nõuab, et pöörataks veelgi rohkem tähelepanu tugevale institutsionaalsele baasile ning hoolikale võimu ja vastutuse piiritlemisele, ilma milleta on oht, et distsipliin on ka tulevikus nõrk ning protsess nõrgeneb. ⁽²⁾

4.4 Aastate jooksul on välja kujunenud ühenduse ja valitsus- tevahelise vastutuse ja otsustusprotsessi lahknemise muster. Isegi konstitutsiooni kavandis eeldati selgelt, et 25-st liikmest koosnev liit ei saa mingil juhul toimida samal viisil nagu 15-st liikmest koosnev liit.

4.5 Euro kasutuselevõtt koos korralikult toimiva stabiilsus- ja kasvu paktiga oleks pidanud kaasa tooma suurema konver- gentsi. Kuid liiga paljud kokkulepped ja otsused ei ole siduvad.

4.6 Kokkulepitud kohustuste mõjuvate tulemuste puudu- mine ohustab tõsiselt Euroopa Liidu potentsiaali.

4.7 Euroopa Nõukogus tundub olevat üksmeel eesmärkide osas, kuigi neid määratletakse tihti liiga üldiselt ning mitte küllalt täpselt. Kuid poliitilisi häid kavatsusi ei ole muudetud juhitavaks seadusandluseks ning reegliteks, mida ka tegelikult jõustatakse.

4.8 Viimastel aastatel on suuri lootusi pandud poliitika konkurentsivõitlusele, “nimetamisele ja häbistamisele” ning avatud kooskõlastamise meetodile. Kuid kui majanduse suun- dumus ei ole soodne, siis ei toimi need efektiivselt. Praktiliselt ei ütle liikmesriigid üksteisele vastastikuste puuduste kohta midagi, või ei ütle küllalt palju. Neil asjaoludel on komisjoni oma manööverdamisruum piiratud. Praktiliselt ei ole rahuldavat alternatiivi ühenduse meetodile.

4.9 Siseturg annab põhjust muretsemiseks. Eesmäärke ja kokkuleppeid, mis puudutavad vaba liikumist ning mõistlikku konkurentsiolekorda, rakendatakse puudulikult või üldse mitte. Riikide tulemused näitavad, et siseturu direktiivide ülevõtmine riikide poolt väheneb, mõnikord tõsiselt. ⁽³⁾

4.10 Subsidiaarsus on heaks näiteks. Kuid üheks harva mainitud aspektiks on, et subsidiaarsuse õigustamatu kasuta- mine kaldub liikmesriikides kaasa tooma lahknevaid tõlgendusi Euroopa seadusandlusest.

4.11 Ka kiirused on erinevad, nagu Euroopa majandus- ja rahaliidu puhul. Samal ajal kui praegu on osalejaid 12, on 13 mitte-liiget saabumas. Euroopa majandus- ja rahaliit, millel on 12 osalejat ja 3 mitteosalejat on erinev majandus- ja rahaliidust, kus on 12 osalejat, kui mitteosalejaid on 13, seda isegi arves- tades, et uued liikmesriigid avavad uue majandusliku perspek- tiivi. Tõsist tähelepanu tuleb pöörata nõudele järgida eelarve- distsipliini, nagu sätestatud Euroopa Ühenduse asutamisle- pingus.

4.12 Eurot peab toetama liikmesriikide makromajanduslik poliitika ning edasine areng ja süvenev integratsioon tervikuna.

4.13 Printsip, et liit põhineb seaduse ülimuslikkusel, tuleb tagada kõigil tingimustel.

4.14 Seega tuleb leida meetod tagamaks, et komisjon ja nõukogu ei piirduks enam pelgalt puudustele osutamisega või liikmesriikidele tungivate üleskutsete esitamisega, pärast mida nood oma igapäevaste toimetuste juurde asuvad. Lissaboni protsess ja sellele järgnev laienemine lihtsalt nõuavad ranget distsipliini.

4.15 Lissaboni strateegia on strateegiline kontseptsioon. Selles mõttes on see võrreldav varasemate strateegiliste kont- septsioonidega, mis tõid kaasa radikaalse edasilikumise inte- gratsiooni suunal. Neil juhtudel toimus kavandamine kindlaks- määratud ajalimiidi raames ning rangelt kontrollitud etappide kaupa, tihedas koostöös komisjoni ja liikmesriikide vahel. 1960ndate aastate lõpul rakendati seda tolliliidu kohta, mis sätestati Euroopa Ühenduse asutamislepingus. “Euroopa 92” edu oli samuti sarnase planeerimise tulemus. Koondades 279 direktiivi kavandit üheks skeemiks, mis põhines 1987. a. ühtsel aktil, ületati stagnatsioon ja saavutati siseturu osas olulist edasi- minekut. Rahaliit on veel üks edukas näide. Alates aastast 1993 on kõigi tulevaste osalejate eelarvepuudujääk pidevalt langenud. Langes ka inflatsioon, ning koos sellega intressid. Seetõttu oli võimalik, et euro ja sõltumatu keskpanga poolt tagatud rahapo- liitika rakendati ellu vastavalt plaanile.

⁽¹⁾ Konkurentsivõime nõukogu järeldused 17. ja 18. mai 2004

⁽²⁾ vt. 4. allmärkus

⁽³⁾ Internal Market Scoreboard (*Ühtse turu tulemustabel*) Edition 13, 13. July 2004, http://www.europa.eu.int/comm/internal_market/score/docs/score13/score13-printed_en.pdf

4.16 Ülaltoodud juhtudel kas rakendati edukalt ühenduse meetodit, nagu see toimus tolliliidu ja Euroopa 92 puhul, või andis vajaliku tulemuse, nimelt Euroopa majandus- ja rahaliidus osalemise, positiivne konkurents liikmesriikide vahel. Probleemiks on, et kumbki neist situatsioonidest ei ole praegu rakendatav. Praegu sõltub rahuldav progress tõesti ainult poliitilisest tahtest.

4.17 27. ja 28. märtsil 2004 kinnitas Euroopa Nõukogu komisjoni analüüsi ja järeldusi. Rõhutatakse tasakaalustatud eelarvete ning isegi eelarve ülejäägi tähtsust, stabiilsete hindade tähtsust, ning nõutakse stabiilsus- ja kasvu pakti järgimist. Arvestades sotsiaalse ühtekuuluvuse ja jätkusuutlikkusega, näeb nõukogu ette konkurentsivõime nõukogu jaoks kolm prioriteeti: tugev konkurentsivõime, siseturule hoo andmine ning parem seadusandlus. Tuleb piiriüleselt investeerida teadmisesse. Tööturu poliitika osas pooldab Euroopa Nõukogu tööhõive eritöörühma aruande rakendamist.

5. Euroopa uuel ristteel

5.1 Jälle kord on Euroopa ristteel. Majanduse toibumine on endiselt habras. Lissaboni protsessiga seotud ootused ei ole täitunud. Euroopa Liit astub uude faasi, kus rahvastiku arv on lisandunud 20 % ning suurenenud on ka heterogeensus. Samal ajal on laienemise tulemusel tekkinud uued stiimulid ja uued kasvu- ja edukuse väljavaated.

5.2 Kaalul on liidu usutavus. Arvestada tuleb avaliku arvamuse tähtsusega ning väheneva toetusega integratsiooniprotsessile.

5.3 Ei tohiks lubada, et laienemine toob kaasa liidu endasestõmbumise. Mänguväljakuks on kogu maailm: EMSK võtab arvesse, et peamiseks orientiiriks on liidu positsioon maailmas – mitte ainult võrreldes Ühendriikidega, vaid ka üldises plaanis, kaasa arvatud sellised kiirelt arenevad ja suured tähtsavad turud nagu Hiina, Kagu-Aasia ja India, mis nõuavad globaliseerumisprotsessis oma kohta.

5.4 Komisjoni ja nõukogu eesistujariigi analüüsid ja soovitused kevadiseks tippkohtumiseks on igal aastal kantud samast vaimust. Institutsioonide vahel ei ole peaaegu erimeelsusi selles osas, mida liidul ja liikmesriikidel teha tuleb. Konkurentsivõime on üha enam esiplaanil, kuid aeg-ajalt tundub, et liikmesriigid hällivad soovitud ning kokkulepitud otsuseid rakendatakse ebarahuldavalt või üldse mitte. Täideviimine ja rakendamine on tõsiseks probleemiks.

5.5 Kõigist neist põhjustest tingituna on Lissaboni protsessi taaselustamine väga tähtis. EMSK rõhutab selle pikaajalise perspektiivi suurt tähtsust. Komitee toetab komisjoni ja Euroopa Nõukogu vaatenurka ning näeb nii vanadele kui uutele liikmesriikidele ette ühise edasiviiva tee.

5.6 See edasiviiv tee saab olla suunatud ainult integratsiooni süvendamisele. Ilma sellise süvendamiseta ei suuda liidu 25 liikmesriiki liikuda kaugemale vabakaubanduspiirkonnast. Tuleviku globaalsetes võimulangudes oleks see Euroopa majanduse, ettevõtete ja kodanike jaoks ebasoovitav variant.

5.7 EL-i tasandil “uue stiili” Lissaboni protsessi formuleerimisel – konkurentsivõime tugevdamisel ja majanduse teadmuspõhisuse võimendamisel, jätkusuutlikkuse, sotsiaalsete konsultatsioonide ning sotsiaaldialoogi edendamisel – võib olla soodne mõju üksikute liikmesriikide sõltumatule poliitikale.

5.8 Poliitika suunised osutavad, et terve riiklik majandus ning riikliku ja erasektori investeeringud nõuavad nidusat, transparentset ja usaldustloovat raamistikku, mille olemasolu peavad tagama nõukogu ja komisjon. Liit vajab tungivalt dünaamilisust, ning Euroopa on jälle kord teede ristumiskohal.

6. Soovitused ja järeldused

6.1 Selles protsessis on EMSK-l järgmised lähtepunktid:

— tuleks teha selget vahet analüüsi ja eesmärkide vahel, selle vahel, mis on reserveeritud Euroopa Liidu pädevusse, ning mis on jäetud liikmesriikide otsustada.

— et säilitada usaldusväärset ja vältida frustratsiooni, tuleks seada ainult realistlikke eesmärke;

— majanduskasv ja “uue stiili” Lissaboni protsess peaksid olema nende eesmärkide seas kesksel kohal, mõlema eesmärgiks tugevdada konkurentsivõimet ja toetada struktuurimuutusi;

— liikmesriigid ei peaks süüdistama Brüsselit Euroopa eesmärkide pärast, millega nad ise ühiselt nõustusid.

6.2 Läbipaistvus nõuab, et institutsioonilisele dimensioonile pööratakse vajalikku tähelepanu. Erinevate vastutusosalade jaotamist liikmesriikide ja liidu vahel ei ole vastavate konsultatsioonide käigus piisavalt käsitletud. Sellist mittesiduvat lähenemist ei ole võimalik selgitada kodanikele ja ettevõtetele.

6.3 Sellele lisaks toetaksid siduvad meetmed liikmesriike ja komisjoni sise- ja välistegevust. Loomulikult vajab komisjon laienenud liidus tugevat tegevusbaasi.

6.4 Liikmesriigid peavad arvestama riigieelarve distsipliiniga ning makromajandusliku poliitikaga, millega nad ise stabiilsus- ja kasvu paktis nõustusid.

6.5 Valitsustevahelistel peegeldustel on tendents muutuda tugevamaks. EMSK hoiatab resoluutselt selle tendentsi eest. Ükski liikmesriik ega liikmesriikide grupp ei suuda võtta endale komisjoni spetsiifilist rolli. Loomulikult kaitseb iga liikmesriik oma seisukohta ja järgib oma poliitilist rõhuasetust, isegi kui oleks vaja suuremat objektiivsust ja peent monitooringut.

6.6 Põhiseaduslik leping näeb ette 25 liikmesriigi poliitika parema koordineerimise. Sel otsustava tähtsusega perioodil on kvalifitseeritud häälteenamuse meetodi laiendamisel positiivne efekt. Vastasel korral jätkuvad soovimatud vetod. Tööstus, sotsiaalpartnerid ja muud sotsiaalsed osalejad (ülikoolid, uurimisinstiitudid jne) võivad anda sellesse poliitika parandatud juhtimisse positiivse panuse.

6.7 Alati on olemas killustumise oht. EMSK kaitseb terviklikku lähenemist, mida võib saavutada konkurentsivõime nõukogu suurema efektiivsusega koostöös majandus- ja rahandusministrite nõukoguga ning millega kaasneb parem avalik tunded. Euroopa Nõukogu järeldused on sellega kooskõlas, samuti nagu ka argumendid, millel põhineb valitsusjuhtide soov⁽¹⁾ "supervoliniku" järele, kes vastutaks majanduspoliitika eest.

6.8 Omalt osalt nõustub EMSK, et konkurentsivõime nõukogu peab igal juhul muutuma läbipaistvamaks. See on halduse parandamise praktiline lähtepunkt. Nõukogu huvidele ei vasta koosolekuteruum, mida täidavad arvukad volinikud koos pidevalt muutuva riikide valitsusliikmete grupiga, kes vastutavad väga erinevate poliitika valdkondade eest. Kõigepealt peab komisjoni tagama, et konkurentsivõime nõukogu koordineerimine oleks läbipaistev ja annaks selge pildi avalikust arvamusest. Võttes arvesse Lissaboni päevakorra tähtsust, on see ühtlasi komisjoni presidendi ülesandeks. Teiseks peaksid konkurentsivõime nõukogu parem organiseerimine ja moderniseerimine EL-i tasandil samuti kaasa tooma rahvusvaheliselt kergemini tunnustatava riikide valitsusliikmete vastutuse mudeli. Nii paraneks võime veenda avalikku arvamust ja vastastikune vastutustunne jagatud poliitika eest.

6.9 Mis puutub "mitmese kiiruse" küsimusse, siis puudub formaalne definitsioon, millega liit hakkama saaks. Sellised näited nagu Euroopa majandus- ja rahaliit ning Schengeni leping on õnnestunud. Kuid liikmesriikide erinev olukord ja erinevad lähenemised, mida esitatakse poliitika suunistes, ei paku atraktiivset väljaavadet halvasti määratletud "mitmese kiiruse" olukordade jaoks, mis põhjustaksid konkurentsimoonusi. Konstitutsiooni kavandis esitatud protseduur pakub positiivse lähtekoha.

6.10 Siseturu jaoks – mis on endiselt integratsiooni keskpunktiks – on "mitmese kiiruse" variant halb variant, sest see tooks kaasa muutuvad koalitsioonid erinevates küsimustes ning pakuks liikmesriikidele, kes mõnes küsimuses vastumeelsust ilmutavad, dilemmast liiga kerge väljapääsutee.

6.11 Valdkondades, mis on reserveeritud liikmesriikidele, on raske pakkuda üldist abinõude ja ümberkohanemise valikut. Kuidas nendega tegeldakse – peamiselt antud riigi olukorda täpselt kirjeldades ning parimate tavade abil – väärib täielikku toetust. Tuleb teha pingutusi nende meetodite edasiseks täendamiseks, kasutades võrdlevat statistikat; komisjonil tuleb ka määrata instrumendid, mis võimaldaksid paremini hinnata riiklike kulutuste kvaliteeti.

6.12 Selgelt määratletud poliitikavaldkondade osas, kus ühenduse meetod ei toimi, pooldab EMSK endiselt konkurentsipoliitikat ja avatud kooskõlastamise meetodit. Kuid seda eeldusel, et need annavad ainult piiratud tulemusi (kindlasti lühikeses perspektiivis), kuna liikmesriigid ei hinda loomulikult üksteist. Mõned liikmesriigid teevad poliitikasse kasulikke muutusi, näit. pensionide ja tööturu valdkonnas. Selles osas tuleb parandada välist tunded.

6.13 Euroopa Nõukogu märgib, et komisjon koostab "kaardi", et tugevdada ja rakendada Lissaboni strateegiat. "Parem haldus" on keskseks lähtepunktiks. Usaldus ja stabiilsus nõuavad selget institutsionaalset raamistikku.

6.14 EMSK väidab, et "uue stiili" Lissaboni protsess peaks võtma eeskujuna "Euroopa 92" edukatest meetoditest. Tuginedes olemasolevale praktikale tähendaks see, et aruanded poliitika suuniste kohta, siseturu, tööhõive ja Lissaboni protsessi kohta võetakse kokku selgeks plaaniks, mis sisaldab etappe ja ajakava, mille raames tehtaks selgeks, kellelt missugust tegevust oodatakse (komisjonilt, Euroopa Parlamendilt või liikmesriikidelt), millise otsuse alusel ja millise aja jooksul. Selles seoses rõhutab EMSK komisjoni rolli ja ühenduse meetodi tähtsust, mis mõlemad on vastutavad "Euroopa 92" edu eest. Komisjon esitab igaaastaselt arenguaruande. Selle põhjal määrab Euroopa Liidu Nõukogu pärast Euroopa Parlamendiga konsulteerimist kindlaks prioriteedid, mille alusel komisjon teeb oma ettepanekud.

6.15 Ainus tõeline edusamm Lissaboni protsessiga seoses on seotud siseturuga, vähemalt mis puutub seadusandlusse ja reeglitesse. Sellest hoolimata esineb elluviimisel pidevaid puudujääke. Edusammud on ühenduse meetodi otseseks tulemuseks. EMSK pooldab kõigi siseturuga seotud küsimuste ühendamist selgeks plaaniks, millel on selged tähtajad:

⁽¹⁾ Peaminister Blairi, president Chirac'i ja kantsler Schröderi kiri 18. veebruarist 2004.

— kõik siseturu tegevuskava lõpetamata aspektid;

- kõik finantsteenuste tegevuskava lõpetamata aspektid;
- teadmiste sektori aspektid, mis on seotud ühenduse otsustusprotsessiga;
- liiga jäikade ja detailsete reeglite läbivaatamine ja leevendamine;
- rakendamine ja täideviimine.

6.16 Küsimustes, mis sõltuvad riiklikust otsustusprotsessist, näiteks sotsiaalkaitse, tööturg (tööhõive eritöörühm) ja maksustamine, soovitaks EMSK, et nõukogu peaks otsustama ka eesmärgid ja elluviimise, seda komisjoni ettepanekul ning kooskõlas poliitika konkurentsiga ja avatud kooskõlastamisega. Kuid kordkorralline kava peaks sisaldama ka nende riiklike protsesside arengu monitooringut. Juhtimine on nendes valdkondades kõige raskem, kuid kokkulepetel, mida ei rakendata, ei ole mõtet.

6.17 Teised küsimused, mis ei sõltu määruste koostamisest ning sõltuvad mõnikord ainult osaliselt avalikust juhtimisest, kuid mis on seotud konkurentsivõimega, teadmiste ja majanduspotentsiaaliga, väärivad samuti kohta "uue stiili" Lissaboni protsessis; nende hulka kuulub:

- sektoraalne tööstuspoliitika, mis põhineb ühiskonsultatsioonidel tööstuse (sealhulgas sotsiaalkonsultatsioonid), komisjoni ja nõukogu vahel ⁽¹⁾;
- EL-i tehnoloogiaprogrammide ja platvormide väljund, suurem piiriülene koostöö uurimisinstituutide ja uurijate vahel liidus, ning koostöö edendamine ülikoolide ja ettevõtete vahel;

Brüssel, 15. september 2004.

- regionaalpoliitika, rõhutades eriti teadmisi ja innovatsiooni.

6.18 Komisjon ja Euroopa Nõukogu pooldavad "muutuse partnerlust". EMSK toetab neid püüdlusi täielikult. See võib osutada väga kasulikuks kontseptsiooniks. Lissaboni strateegiat ei ole kunagi peetud pelgalt ülalt-alla protsessiks. Selle edu peitub faktis, et poliitika formuleerimine, täideviimine ja rakendamine sõltuvad mitmetest osapooltest: administraatorid (Euroopa, riigi ja piirkonna), kõigi tasandite sotsiaalpartnerid, firmad, ülikoolid ja paljud muud kodanikuühiskonda kuuluvad sotsiaalorganisatsioonid. Eesmärkide selge esitlemine, selgitades kõigile liidu poliitilistele ja sotsiaalosalooltele, mida neilt oodatakse, võib osutada uueks ja väga vajalikuks inspiratsiooniallikaks.

6.19 Muutuse partnerlusel on suur potentsiaal, eeldusel, et seda esitatakse õigesti. See võib kaasa tuua uuelaadilise suhtluse ja uued liitlusuhted mitmete gruppide vahel, kes on Euroopa integratsiooniprotsessi kaasatud. Ka see on osa "heast valitsemistavast".

6.20 Euroopa Nõukogu kutsus komisjoni üles moodustama kõrgetasemeline grupp, mis kannaks komisjonile 1. novembriks 2004 ette jätkuva Lissaboni protsessi käigust. Aruanne ja nägemus sellisest kõrgetasemelisest grupist mängivad tähtsat rolli, kui pidada silmas Lissaboni strateegia vahearuanne 2005. a. kevadisel tippkohtumisel. Euroopa Ülemkogu tegi ka EMSK-le ettepaneku esitada samaaegselt soovitusi antud vahekokkuvõtte jaoks.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Konkurentsivõime nõukogu järeldused 26. ja 27. novembrist 2003

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus, mis käsitleb "Komisjoni teatist Euroopa Nõukogule ja Parlamendile – Meie ühise tuleviku ülesehitamine: laienenud Euroopa Liidu poliitilised väljakutsed ja eelarvevahendid 2007-2013"

(COM(2004) 101 final)

(2005/C 74/07)

18. märtsil 2004 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega ülalmainitud teemal.

Majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse osakond, kelle ülesandeks oli ette valmistada komitee tööd sellel teemal, töötas välja oma arvamuse 13. juulil 2004 (raportöör: hr DASSIS).

Oma 411-ndal plenaaristungil 15. ja 16. septembril 2004. a (15. septembri koosolekul) võttis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee vastu käesoleva arvamuse 143 poolt-, 26. vastuhäälega ning erapooletuid oli 11.

1. Arvamuse raamistik

1.1 1. mail 2004 astus Euroopa Liit suure sammu algse Euroopa Ühenduse loojate 1952. aasta nägemuse teostamise suunas, see oli unistus, mida nad jagasid inimestega, kes olid tunda saanud sõdasid, katastroofe ja teisi õnnetusi ning kes olid elanud vaesuses ja viletsuses. Nüüd ei ole teekond Euroopa tõelise integratsioonini enam väga pikk. 25 liikmeline Euroopa on praeguseks juba tegelikkus ja vastu on võetud otsused 27 liikmege liidu kohta.

1.1.1 See edasimineku ei tähenda ometi, et oleks ületatud igasugune ettenägematute tagajärgedega taandarengu oht. Euroopa ühine ehitus vajab toetust. Parim toetus Euroopa kodanikele on kui nad tunnevad, et nad on selle ehitustöö lahutamatuks osaks. Nad peavad olema uhked selle üle, et nad kuuluvad suurde demokraatlikku geograafilisse tervikusse, kus on tagatud rahu ja inimväärikuse austamine, mis kaitseb ja tagab kõigi inimväärikust ja püüdleb kõigi heaolu poole. Kui kodanikud tunnevad, et Euroopa on nende isamaa ning kui nad tunnevad selle üle uhkust, et nad elavad Euroopas.

1.2 Et see ka realselt nii juhtuks, peab Euroopa Liit möödapääsmatult konsolideerima juba olemasolevaid ühtseid põhimõtteid ja hakkama, mõõduka rütmiga ja demokraatlikke protseduure kasutades, välja töötama ja ellu viima kõiki neid, mis veel puuduvad, et lisaks majandus- ja rahaliidule moodustada tõeline ühiskondlik ja poliitiline reaalsus.

1.3 Nende põhimõtete väljatöötamine ja elluviimine toob mõistagi kaasa kulutusi, mis tuleks jaotada õiglaselt ning iga kodaniku, iga riigi majanduslikku tugevust arvestades.

1.4 Soovides kaasa aidata uue programmiperioodi 2007-2013 eelarve valmimisele, annab EMSK komisjoni taotlusel

välja arvamuse selle küsimuse osas, milles on arvesse võetud ka komisjoni teatist: Kolmas aruanne majandusliku- ja sotsiaalse ühtekuuluvuse kohta. (1)

1.5 EMSK ei piirdu siiski ainult nende kahe dokumendi kriitilise vaatlusega, vaid laiendab oma arutlusi teemadele, küsimustele, poliitikavaldkondadele, mida neis ei käsitleta, vaatamata suurele tähtsusele, mis on neil Euroopa tuleviku ülesehitamisele või liidu eelarve toimimisele kavandatava programmiperioodi jooksul.

1.6 Seega, neid dokumente – eriti komisjoni teatist 2007-2013 a finantsperspektiivide kohta – ignoreerimata, ei saa me, arvestades EMSK olemust ja koosseisu, piirduda ainult nende kriitilise vaatlusega, vaid peame puudutama ka teemasid, küsimusi ja poliitikavaldkondi, mida nimetatud tekstides ei käsitleta.

1.7 Teisisõnu, paralleelselt nõusolevale või eriarvamusele Euroopa Komisjoni seisukohtade ja ettepanekute kohta, peab EMSK aitama edasi viia arutlusi Euroopa ühisest tulevikust, rõhutades ka teisi selle küsimuse tahke.

2. Ülevaade komisjoni teatisest tervikuna

2.1 Oma teatises nõukogule ja Euroopa Parlamendile (2) toob komisjon välja oma nägemuse Euroopa Liidust ja oma eelarveprogrammi perioodiks 2007-2013.

2.2 Et ära kasutada kõiki laienemise eeliseid ja aidata kaasa Euroopa õitsengule, pakub komisjon välja kolm suurt prioriteeti: säästev areng, kodanike huvid ja liidu rolli tugevdamine ülemaailmse partnerina.

(1) COM(2004) 107 final

(2) K(2004) 101 lõplik, 10. veebruar 2004.

2.3 Säästev areng: majanduskasv, ühtekuuluvus, tööhõive.

2.3.1 Euroopa Ülemkogu kohtumisel Lissabonis aastal 2000 leppisid riigipead ja valitsusjuhid kokku Euroopa ülesehitamise aluseks olevas tegevuskavas, mille eesmärgiks on muuta Euroopa "kõige konkurentsivõimelisemaks ja dünaamilisemaks teadmispõhiseks majandusruumiks maailmas, olles võimeline jätkusuutlikuks majanduskasvuks koos rohkemate ja paremate töökohtadega ning suurema sotsiaalse ühtekuuluvusega".

2.4 Komisjoni arvates tuleb see protsess uuesti dünaamiliseks muuta, lisades usutavad ja teostatavad eesmärgid nii liikmesriikide kui EL tasandil. Tuleb edendada ettevõtete konkurentsivõimet siseturul, arendada teadus- ja arendustegevust, ühendada Euroopa omavahel võrkude abil, parendada hariduse ja koolituse kvaliteeti Euroopa Liidus ning tugevdada veelgi sotsiaalpoliitika agendat ja aidata ühiskonnal olla suuteline sotsiaalseid muutuseid ette nägema ja valitsema.

2.5 Majanduskasvu ja konkurentsivõime eesmärgid on ka **regionaal- ja ühtekuuluvuspoliitika** uue põlvkonna peamiseks prioriteediks, erilise rõhuasetusega aeglustunud arenguga regioonidel. Veel enam kui minevikus peavad majanduskasv ja ühtekuuluvus teineteist täiendama.

2.6 Tulevikus peab ühtekuuluvuspoliitika tegelema süsteemiliselt konkurentsivõime puuduse probleemiga, et üha suurem arv liidu piirkondi saaks osaleda majanduskasvu ja tööhõive arengus.

2.7 Oma ettepanekutes nimetab komisjon selgelt nõukogu aastal 2003 vastuvõetud otsuseid reformida **ühtset põllumajanduspoliitikat** ja kinnitada kuni aastani 2013 põllumajanduskulutused turumeetmete ja otseste maksete jaoks. See reform suunab EL põllumajanduspoliitika radikaalselt säästva arengu poole, kõrvaldades seose abide ja tootmise vahel. Ühtse vahendi raames ümberkorraldatud **tulevane maapiirkondade arengupoliitika** aitab suurendada põllumajanduse konkurentsivõimet ja teha edusamme keskkonnakaitse ja maapiirkondade mitmekesistamise alal. Ta toob välja lisavahendid, kandes otsestest maksetest saadud summad osaliselt üle põllumeestele, et tugevdada maapiirkondade arenguprogramme.

2.8 **Reformitav uus ühtne kalanduspoliitika** jääb endiselt keskendatuks ressursside säästvale kasutamisele. **Keskkonnapolitiitika** teostamisel on püütud vastata kodanike ootustele elutingimuste parendamise ja põlvkondadevahelise solidaarsuse tugevdamise osas ning rahvusvahelistele kohustustele, tõhustades samas efektiivsust ja konkurentsivõimet.

2.9 Kodakondsus

2.9.1 Alates Amsterdami leppes on enamus vabadusi, julgeolekut ja justiitsasju puudutavaid otsuseid üle kantud ühenduse tasandile. Tänapäeval tunnistavad kõik, et immigratsiooni, varjupaigasoovijate ning kuritegevuse- ja terrorismivastase

võitluse esitatud väljakutsetele ei saa enam rahuldavalt vastata vaid riiklikul tasandil rakendatud meetmetega. Sama kehtib ka looduskatastroofide ja sanitaar- ja keskkonnakriiside vastase kaitse kohta, juurdepääsu kohta avalikele teenustele ja tarbijakaitse ja tervishoiuga seotud probleemide kohta.

2.10 Kõiki neid tegevusi saab edasi arendada vahendite parendamise ja piisava finantseerimise läbi.

2.11 Euroopa Liit maailmas.

2.11.1 Laienenud liit peaks mängima tähtsat rolli regiooni pea ning rahvusvahelise partnerina. Neile ootustele vastamiseks peab EL arenema poliitiliselt vastutustundlikuks tegijaks, kes oleks võimeline oma suurust ära kasutama.

2.12 Liit peab täitma täiel määral oma rolli ka maailma poliitilises valitsemises ja strateegilises julgeolekus. Tema missioon on peamiselt kindlustada ühiskond ähvarduste vastu, tagada tsiviiljulgeolek ja kaitsta kodanikke mitmesuguste ohtude eest.

2.13 Finantsnõudmised.

2.13.1 Neid eesmärke on võimalik saavutada 27 liikmesriigiga liidus, ilma et praegust kulutustebaasi suurendataks.

2.14 Et vastata eespoolkirjeldatud väljakutsele, nimelt töötada välja usaldusväärne poliitiline projekt, on vaja omada selle teostamiseks vajalikke ressursse. Komisjon on arvanud kõnealuse perioodi keskmiseks kulude ülempiiriks 1,14 %. EL eelarve tuleb uute prioriteetide toetamiseks uuesti tasakaalustada. Esialgu kulumäär laienemise mõjul tõuseb, kuid perioodi lõpuks on ta jälle algse taseme lähedal. Kohustused on madalamad kui praegune tase 1,24 % RKTst.

2.15 Komisjon soovib kaaluda tulevikus üldistatud korrektuurimehhanismi sisseviimist, mis määraks kindlaks läbipaistva ja objektiivse meetodi riigi relatiivse edu suhtes ülemääraseks hinnatava eelarvekoormuse korrigeerimiseks.

2.16 Veel käesoleval aastal töötab komisjon välja sobivad seadusandlikud ettepanekud ning täpse ajakava kõnealuste eesmärkide saavutamiseks.

3. EMSK tähelepanekud Euroopa Komisjoni teksti ja ettepanekute kohta

3.1 Üldiselt on Euroopa Komisjoni teatis EMSK hinnangul positiivne dokument. Detailsemalt vaadeldes võib öelda, et tegemist on tekstiga, mis valdavalt:

— on sidus tekst, mille eri lõigud on loogiliselt ülesehitatud ja moodustavad ühtse terviku, ilma vastuolude, ebakõlade või lünkadeta,

- põhineb kindlal ja aatelistel poliitilisel nägemusel, muudab rahuldaval, täielikul ja läbinägeval moel oma poliitilise baasi eesmärkideks, mis seaduspärastavad ühise tuleviku otsinguid,
- on praktilises poliitikas selgeid ja loogilisi valikuid ja prioriteete pakkuv tekst: see pakub välja kindlaks määratud poliitiliste eesmärkidega ühilduvaid tegevusi ja meetmeid,
- on tasakaalustatud tekst: vältimata kompromisse või arvukate uute tasakaalude ja teiste kombinatsioonide loomist, püüab ta kohandada olemasolevad ressursid vastavate nõudmistega, mille toob kaasa poliitiliste eesmärkide järgimine spetsiaalse poliitilise praktika vahendusel.

3.2 EMSK hindab väga positiivselt tekstis väljendatud spetsiifilisi valikuid ja ideesid ning toetab neid täielikult. Täpsemalt on tegemist järgmiste elementidega:

3.2.1 Säätva arengu mõiste ja sisu, nagu ka sinna juurde kuuluv majanduslike, sotsiaalsete ja keskkonnavalaste elementide kombinatsioon.

3.2.1.1 EMSK ühineb Euroopa Komisjoni vaadetega selles valdkonnas ja märgib, et säätva arengu mõiste on keerukas ning katab:

- liidu loodusressursside kaitse (keskkonnamõõde),
- soodsa kliima loomine:
 - 1) konkurentsivõime edendamiseks (majanduslik mõõde – kvantitatiivne) ning
 - 2) solidaarsuse edendamiseks (sotsiaalne mõõde – kvalitatiivne) koos erilise tähelepanuga kodanikele, keda ähvardab sotsiaalse väljatõrjumise oht, suurenenud edukuse ja julgeoleku tagamine kõigile eurooplastele.

3.2.1.2 Säätva arengu mõistet ei saa niisiis kokku võtta majanduskasvu kvantitatiivsete parameetritega, see sisaldab nii kvantitatiivseid (majanduslikke) kui kvalitatiivseid (sotsiaalseid, keskkonnavalasteid) elemente.

3.2.1.3 EMSK mõistab hukka paljude teistes tekstides toimuva mõistete “jätkusuutlik majanduskasv” ja “säätav areng” segiajamise. Oma arvamuses EL säätva arengu strateegia hinnangu kohta⁽¹⁾ toob ta välja, et EL finantsperspektiivide perioodiks 2007 – 2013 oleks võinud luua võimaluse lisada säätvale arengule otsustavalt hoogu. Ta nendib ka, et ei piisa lihtsalt jõusolevate strateegiate rakendamisest praegusel kujul, sest need on osutunud problemaatiliseks säätva arengu osas ja kirjutada need tulevikus eelarverele “jätkusuutlik kasv”. Lõpuks rõhutab ta, et “säätav areng” ja “jätkusuutlik kasv” on kaks erinevat mõistet, mis võivad omavahel vastuollu minna.

⁽¹⁾ EMSK 661/2004, 28.4.2004.

3.2.1.4 EMSK meenutab, et säätva arengu konkreetsemaks muutmiseks on möödapääsmatu talle kiiresti suuremaid rahalisi vahendeid määrata kui need, mis talle praegu on võimaldatud või eelarveperspektiivis aastateks 2007-2013 ette nähtud. Arvestades majanduslike vahendite ebapiisavust ja asjaolu, et keskkond on kollektiivne avalik hüve, mis ei sõltu riigipiiridest ja moodustab säätva arengu strateegia ühe peamise haru, küsib EMSK, millisel määral oleks otstarbekas sel eesmärgil tehtud investeeringuid Stabiilsuse ja majanduskasvu paktis määratud eelarvepuudujäägi arvutamisest välja jätta.⁽²⁾

3.2.1.5 Euroopa võib mängida maailmamajanduses kaalukat rolli ja mõjutada selle arengut säätvale arengule suurema tähtsuse omistamise suunas. Ettenähtud finantsressursid on siiski selleks ebapiisavad. Euroopa Liit peab avaldama oma arvamust ühel häälel. Liikmesriigid, sõltumata oma suurusest või tähtsusest, saavad vaevalt globaalsel tasandil arenguid mõjutada. Nende pingutuste kooskõlastamine ühiste eesmärkide poole püüdlisel Euroopa Liidu raames on möödapääsmatu vajadus.

3.2.2 Sotsiaalse ühtekuuluvuse majanduslik tasuvus ja ilmselge tõdemus, et lisaks sotsiaalsele tähendusele ja ebavõrdsuste vähendamisele toob ühtekuuluvusprotsess ühtlasi kaasa majanduskasvu parameetrite kvantitatiivse paranemise.

3.3 Programm tervikuna, püüdes leida ja lähendada selle üldise poliitilise visiooni teostamist, põhineb säätva arengu peamisel mõistel, nagu see on määratletud majanduslikust, sotsiaalsest ja keskkonnamõõtemest koosnevas raamistikus.

3.4 Koos kolmanda majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse aruande analüüsidega tõstatab komitee tekst küsimuse ja arutelude teema piirkondadevahelise koostöö korraldusest ja sammudest, mida selle edendamiseks tuleb astuda.

3.4.1 Ettepanek on kõrvaldada “programmide täiendavuse” põhimõtte ühenduse abi raamprogrammist (CCA), ning CCAD ise haldusinstrumentidena, ning asendada need võrdväärse strateegilise tekstiga ühtekuuluvuse kohta, mis oleks ühenduse tasandil tasakaalustatud.

3.4.2 Samuti, arvestades praeguseni järgitud praktika ennetatavat ebaefektiivsust koos 60-70 vanade tekstide prioriteediga, on soovitatud kõrvuti asetada kolm kuni neli prioriteeti, mis oleks igale riigile eriomased, ning üks teine, kõigile ühine, mis moodustaks administratiivse reformi. Et paremini liikmesriikide eripärasid arvesse võtta, peaks Euroopa Liit omaks võtma paindlikuma ja rohkem detsentraliseeritud juhtimisviisi, nõudes samas siiski täielikku läbipaistvust ja täpsust.

⁽²⁾ EMSK arvamus “Eelarvepoliitika ja investeerimistüüp”, ELT C 110, 30.4.2004, lk 111

3.4.3 Tundub, et ettepanekul muuta majandusliku ja finantsjuhtimise kontrolli meetodit on silmapaistev tähtsus: selle asemel, et viia läbi kontroll iga projekti järel, sõlmitakse eelnevalt usalduspakt, milles määratakse kindlaks reeglid selles küsimuses. Sellise skeemi puhul toimub kontrolliprotseduur ühtses raamistikus, mis on kõigi asjaosaliste poolt heaks kiidetud.

3.4.4 Samal ajal on EMSK mures suureneva lõhe pärast kohustuste ja maksete vahel. Hinnanguliselt ulatub see programmiperioodi 2007-2013 lõpuks 188 miljardi euron, mis vastab ühe aasta eelarve suurusele summale. EMSK hinnangul on seega mõödapääsmatu pehmedada eelarveperspektiive. Pakkudes võimalust pikendada ühe aasta võrra maksetähtaega struktuurifondide raamesse kuuluvate kohustuste osas (reegli n+2 muutmine reegliks n+3), saaks kasutada niimoodi kättesaadavaks osutunud summasid rahulikumalt, ilma ajalise surveta, mis tundub mõistlikum ja efektiivsem.

3.5 Debattide sõlmküsimuseks peab saama tunnistamine, et ühenduse eelarve ja EL majanduslikud ressursid sõltuvad otseselt erinevate liikmesriikide majandusarengu tasemest ja riikide RKP määrast.

3.5.1 Seega, aidates edendada ka kümne uue liikmesriigi majandusarengut, loob ühenduse eelarve vajalikud tingimused parendada ja laiendada tulevikus omaenda tulude laekumise arvutamise baasi. Iga riigi võimete tugevdamine ja riikide RKP parendamine toovad kaasa ka ühenduse eelarve tugevnemise tänu liikmesriikide suurenenud panusele eelarvesse (mis arvutatakse protsendimäära järgi laienuud baasil).

3.5.2 Teiselt poolt tuleb tähele panna, et liites Euroopa ühtsesse turgu ka uute liikmesriikide turud, tagatakse liidu viieteistkümne vana liikmesriigi majanduskavu perspektiivide parenemine. Kindlasti ei ole raske mõõta juurdekasvu ulatust, millele iga riik viieteistkümnest võib loota tänu uute liikmesriikide arengut kiirendavatest asjaoludest ja nende siseturgude integreerimisest Euroopa ühtsesse turgu. Mis ka ei oleks, see Euroopa viieteistkümne riigi oodatav lisajuurdekasv lisab uusi ressursse ka ühenduse eelarvesse.

3.5.3 Lisaks on EMSK arvamusel, et tagamaks EL ressursside jagunemise viisil, mis võimaldab järgida konvergenti põhieesmärke, peab esikohale seadma uute liikmesriikide vajadused, seal, kus paiknevad kõige mahajäänud piirkonnad ja kus integratsiooniprotsessi pole veel lõpetatud.

3.5.4 EMSK on arvamusel, et väga tähelepanelikult tuleb jälgida mitte ainult Euroopa eelarveprogrammi, vaid ka selle aluseks olevaid kavaseid. See põhineb nimelt ühenduse kogutulul, mida võib vaid ette ennustada, majanduskasvu, euro ja

dollari vahetuskurssi, naftahindu jms puudutavate tööhüpoteeside põhjal. Seega on palju ebakindlust tekitavaid faktoreid, mis mõjutavad üldiseid finantsvahendeid. Seepärast soovib EMSK Euroopa Komisjonil välja töötada varustenaariumid nii pessimistlike kui optimistlike ennustuste alusel, et kindlaks määrata vahemik, milles paiknevad aastaelarved perioodil 2007-2013.

3.6 EMSK hinnangul on kahe muutuja – ambitsioonikate poliitiliste eesmärkide majanduslik hinnang (hind) ja käsutavad finantsressursid (ebapiisavad) – käsitlemise küsimuse lahendamiseks on vaja endalt küsida, mil määral on kasutuses olevad vahendid nende eesmärkide saavutamiseks piisavad.

3.7 Sellise tähtsusega kohandamisprotsessis tekib järgmine dilemma: kas kohandamise surve all tuleb madaldada poliitilisi eesmärke ja maailmanägemust, mida nad esindavad, et viia nad vastavusse olemasolevate ressurssidega või vastupidi, tuleks püüda suurendada vahendeid niipalju, et neist piisaks kõrgete eesmärkide täitmiseks? See dilemma võib muutuda vaid teoreetiliseks, kui võtta eesmärgiks realistlikult ja efektiivselt saavutada olemasolevate vahendite sobivus.

3.8 Kuivõrd neid peetakse vajalikuks Euroopa ühise tuleviku ülesehitamisel, tundub problemaatiline soov neist iga hinna eest lahti saada. Selles mõttes ei ole Euroopa Komisjoni püüdu vajalikku tasakaalu ümber määratleda, ei kerge heaks kiita ega mõista, kuna selle ilmne tagajärg on tema poliitiliste eesmärkide potentsiaalse mõju nõrgestamine.

4. Kohustuskreediidi taset puudutavad asendavad lähened

4.1 Nagu teatise tekstist välja tuleb, kõhkles komisjon enne üksmeelse otsuseni jõudmist kolme võimaluse vahel ühenduse eelarve kohustuskreediidi taseme määratlemisel, arvestades hiljutisi selle teemaga seotud arenguid.

4.2 Esimene võimalus oli, et see tase oleks 1 % RKTst, vastavalt mõne liikmesriigi sooviavaldusele. Euroopa Komisjon on selgelt seisukohal, et selline protsendimäär on täiesti ebapiisav.

4.3 Teine võimalus oli tõsta taset 1,30 %ni RKTst. Euroopa Komisjoni hinnangul võib see arv, mis ei ole ka ülepaistatud, võimaldada Euroopa Liidul paremini vastata kõigi oma poliitiliste eesmärkide täitmise vajadusele.

4.4 Kolmas võimalus oli jätta tase 1,24 %le RKTst, mis vastab praegusele finantsraamistikule. Euroopa Komisjon soovib siiski täpsustada, et kui see arv lõplikult kinnitatakse, tuleb Euroopa Liidu eelarves ümberkorraldusi teha, et luua võimalusi uute prioriteetide rahastamiseks.

4.5 Euroopa Komisjon otsustas lõpuks kolmanda võimaluse kasuks, kuid võib arvata, et sel valikul on järgmised tagajärjed:

4.5.1 Esiteks, praeguse eelarveraamistiku püsijäämine, mis tõstatab küsimuse, kas on võimalik võtta kohustuseks ja finantsiliselt katta uusi prioriteete, kui eelarvetulud on samad, mis kuni siiani finantseerisid väiksemat arvu prioriteete. Tuleb märkida, et enamuse kümne (ja hiljem kaheteistkümne) uue liikmesriigi arengutaset iseloomustab mahajäämus, ja märkimisväärne mahajäämus Euroopa Liidu senise viieteistkümne riigiga võrreldes ning tõhus rahaline toetus uute liikmesriikide arengu tagamiseks nõuab märkimisväärsel hulgal uusi vahendeid. Selles osas täpsustab komisjoni tekst, et "laienenud liidus on keskmine SKP elaniku kohta üle 12 % madalam kui registreeriti liidus enne laienemist, samas kui ebavõrdsus sissetulekute osas üldiselt kahekordistub".

4.5.2 Teiseks, restruktureerimine ja uued tasakaalud ühenduse eelarves: tõstatub küsimus, kas reformid ja nende läbi saadud uus tasakaal toovad kaasa ka vastava "taandarengu" Euroopa Komisjoni samas teatises püstitatud poliitiliste eesmärkide osas, nõrgestades seeläbi meie ühise tuleviku ehitamiseks vajalikke aluseid.

4.5.3 Kolmandaks, suurel määral föderaalne struktuur ja toimimisviis, mille EL omandab Põhiseadusliku leppe vastuvõtmise ja jõustumisega, subsidiaarsuse painutamise, ühtsete Euroopa põhimõtete – ja seega ka vastavate ressursside, mida need nõuavad – laiendamise ja tugevdamisega.

4.5.4 EMSK märgib ära ja toob välja komisjoni teatise tekstist mõned lõigud, milles näidatakse võimalikke finantspuudujääke, mis võivad programmiperioodil 2007-2013 ilmuda, ja mille tagajärjel paiskuks segi poliitilised ennustused ja kaoks igasugune võimalus kirjeldatud ja väljapakutud tegevusplaan ellu viia.

4.5.5 Ja tõesti, nii lepitav, mõõdukas ja tasakaalustatud kui komisjoni tekst ka ei ole, rõhutab ta siiski, et "arvestades laiendamise ebasümmeetrilist mõju ühenduse eelarvele, nõuab juba lihtsalt *acquis*' säilitamine finantspingutuse tugevdamist" (sissejuhatus). See väga elegantselt formuleeritud märkus ei jäta mingit kahtlust, et on võimatu mitte ainult rikastada, vaid isegi lihtsalt säilitada *acquis communautaire*'i juhul, kui ressursse ei suurendata.

4.5.6 Veelgi enam, komisjon tugevdab seda väidet veelgi, tuues välja pidevalt laieneva lõhe EL poliitiliste kohustuste ja tema võimetuse vahel neid täita, ning poliitilise tahte puudumise ja ebapiisavad ressursid, mis mõjutavad liidu võimet pidada oma lubadusi paljudes uutes esmatähtsates valdkondades (sissejuhatus).

4.5.7 Sarnaseid vihjeid leiab ka teatise teksti teistest lõikudest. Nii ütleb 2. peatükk, et "lõhe selle vahel, mida liidult nõutakse ja tema ressursside vahel on muutunud liiga suureks", ja hoiatab kohe seejärel, et "panna liidule peale rida uusi ülesandeid ja keelduda andmast vahendeid nende täitmiseks, tähendaks mõista ta kodanike õigustatud kriitika alla, kelle õiguspäraseid ootusi on petetud".

4.5.8 EMSK leiab, et komisjon väljendub tabavalt, märkides, et "kõik liikmesriigid on kaotajad", kui ei jõuta kokkuleppele Euroopa projekti eesmärkide osas ja kui ei leita vahendeid selle elluviimiseks.

4.5.9 Hinnates eespoolmainitud tähelepanekuid, tuleb arvestada ka märkust, et liites Euroopa arengufondi ühenduse eelarvesse programmiperioodi 2007-2013 jooksul, ei jää viimane oma praegusele tasemele, vaid väheneb.

4.5.10 Uue programmiperioodi 2007-2013 jooksul tuleb tugevdada Euroopa ühtset põhimõteteid, samal ajal kui piiratakse vastavaid riiklikke poliitikaid. See areng on õigustatud seeläbi, et EL ei või muutuda lihtsalt riiklike tegevuste juhtjaks. Ühine huvi nõuab Euroopa ühtsete põhimõtete väljatöötamist ja elluviimist.

4.5.11 Siiski ei saa liidu lisandväärtuse paremaks muutmist jätta riiklike strateegiate hooleks. Komisjon selgitab keerutama, et selle efektiivseks parendamiseks on vajalik mõjuv kriitiline mass riigiülesel tasandil, ning et seega saab seda efektiivsust paremini saavutada ühtsete põhimõtete läbi (prantsuskeelses tekstis lk 5).

4.5.12 Seega on ekslik kujutada küsimust lihtsa ressursside liikmesriikide-vahelise ümberjagamise probleemina. Otse vastupidi, seda tuleks esitada kui Euroopa ühtsete põhimõtete mõju optimeerimise küsimust, eesmärgiga suurendada veelgi nende käsutusse antud ühenduse fondide lisandväärtust (prantsuskeelses tekstis lk 5).

4.5.13 Teisest küljest, positiivsete punktide loetelus toob komisjon välja ühenduse sekkumiste tähtsuse ja lisandväärtuse loomise igale liidu eelarvest makstud eurole.

4.5.14 Selliseid viiteid leidub ka järgmistes komisjoni teksti lõikudes:

— sissejuhatuses kinnitatakse, et "tuleb muuta riiklikud kulutused nii tulusaks kui võimalik ja teha nii, et riiklike ja ühenduse meetmete kombinatsioon tooks suurema lisandväärtuse kui iga osapoole panuse summa",

— peatükis I.A.1, punkt e), kui analüüsitakse ühenduse põhimõtete toimimist, nähes neis Lissaboni strateegia lahutamatuks osaks oleva sotsiaalpoliitika agenda liikmesriikide-poolse teostamise katalüsaatorit,

- peatükis I.A.2, mis vaatleb poliitilise ühtekuuluvuse lisandväärtust,
- peatükis I.A.3, mis toob välja lisandväärtusega seonduva ühtse põllumajanduspoliitika osas,
- peatükis I.C, kui kinnitatakse, et “järjepidevad välissuhted võivad võimaldada [Euroopa Liidul] suurendada oma mõju rohkem kui liikmesriigid suudaks teha eraldi või paralleelsete tegutsemisviisidega”,
- peatükis I.C.2, tõdedes, et “sellise ühtlustatud osaluse läbi multilateraalsetes majandusliku juhtimise organisatsioonides nagu Maailmapank, IMF ja ÜRO majandusorganid: iga sellises uues kontekstis kulutatud euro väärtus suureneks märgatavalt”,
- peatükis I.C.3, kus analüüsitakse EL kolmandatele riikidele antud abi lisandväärtust (Euroopa ühtse tegevuse eelis väljaspool tema territooriumi toimuvate kriiside olukorras),
- peatükis III.B, kus arendatakse küsimust uue naabrirahastu loomisest ja toimimisest saadavast lisandväärtusest.

4.5.15 EMSK arvates on vaja juhtida tähelepanu asjaolule, et on absurdne nõuda rohkem Euroopat vähendades samas käsutuses olevaid ressursse. Lisaks sunnib omavahendite piiramine 1 %le RKTst lõplikult kärpima struktuuri- ja ühtekuuluvuspõhimõtete dotatsioone, seda enam, et arvestades ühtse põllumajanduspoliitika rahastusraamistikku, mis kehtib kuni aastani 2013, puudutavad kõik edasised ühenduse eelarve vähenemisest tingitud kärped just ühtekuuluvusmeetmeid, millel on drastiline mõju EL laienemisest tulenevatele väljakutsetele ja vajadustele. Veelgi enam, sellise asjade käigu puhul jääb igasugune arenguala arengutase või ajend ilma oma sisust ja väärtusest.

4.5.16 Nende tähelepanekute põhjal on EMSK hinnangul vaja ületada komisjoni reservatsioonid ja otsustada suurendada ühenduse eelarve omavahendeid uueks programmiperioodiks 2007-2013, viies need maksimaalse määrani 1,30 % RKTst, ületades jõusoleva eelarveraamistiku. Seejuures tuleb silmas pidada, et igaaastasel maksimaalse määra kindlaks määramisel ei esineks liiga suuri erinevusi.

4.5.17 Seda seisukohta tugevdab veelgi tõdemus, et nende riikide puhul, kes annavad märkimisväärse panuse ühenduse eelarvesse, pöörduv üks osa struktuurifondide vahendusel käibele lastud ressurssidest riiki tagasi tänu ekspordile. Seda teemat on käsitletud juba viieteist liikmega Euroopa Liidu tasandil, ja võib arvata, et vahend toimib 25 liikmesriigiga Euroopa Liidus samamoodi. Seega, oluline osa fondidest, mis vabastatakse kümne uue riigi arenguks, tuleb tagasi ka riikidele,

kes annavad märkimisväärse panuse ühenduse eelarvesse (tehniliste või elektrooniliste seadmete turg, spetsialiseeritud teenuste osutamine, oskusteabe ülekandmine jne). Seda aspekti ei tohi ühenduse uue eelarve ettevalmistamisel tähelepanuta jätta. Võib välja tuua ka, et oma teatise tekstis viitab komisjon korduvalt just sellele teemale, märkides, et rakendades ka siseturu raames ühtse turu reegleid, on tulemuseks mõõdetav lisandväärtus, tänu tihenevale ühendusesisesele kaubavahetusele liikmesriikide, vähemarenenud regioonide ja ülejäänud EL vahel, kuna “peaaegu veerand selle valdkonna programmide raames tehtud kulutustest tuleb ülejäänud liidule tagasi läbi suurenenud ekspordi”.

4.6 EMSK käsitleb komisjoni tähelepanekuid Euroopa kodakondsuse omistamise tagajärgede kohta. Sellega seonduvaid eeliseid ei tohiks piirata ainult turuvabadusega: üheaegselt vabaduse, õigluse ja julgeolekuga tagatakse kõigile ka juurdepääs peamistele teenustele. Komisjon märgib õigustatult, et “piirideta Euroopa hüved” peavad olema “kättesaadavad ja juurdepääsetavad võrdselt”. Liidu kohuseks on täiendada liikmesriikide pingutusi selles osas, kuid sel tegevusel on oma hind.

4.7 EMSK on nõus ka komisjoni analüüsiga, mille kohaselt on vaja omada mitte ainult vahendeid, vaid ka ressursse nende kasutamiseks, kui tahetakse, et Euroopa võiks mängida pearolli (arenguabi, kaubanduspoliitika, välispoliitika, julgeolekupoliitika, teiste poliitiliste välispoliitilised harud jne. - vt. prantsuskeelse teksti lk 6).

4.7.1 Lisaks sellele, kui põhineda vastuvõtmisjärgus oleva Euroopa Liidu Põhiseadusliku leppe tekstil, ei piirdu Euroopa kodaniku kaitsmine, mille EL on oma kohustuseks võtnud, pelgalt selle kohustuse tunnistamisega, vaid annab ka vastava juriidilise vastutuse selle tagamiseks, ning seeläbi paneb talle kahjude hüvitamise kohustuse (nt terrorismiaktide või looduskatastroofide ohvritele).

4.8 Kuigi EMSK kiidab heaks registreeritud edasimineku mõne eelarvejaotise osas, tuleb siiski mõista, et protsentides on need arengud suhtelise iseloomuga. Nii moodustab seitsmeaastaseks tsüklis 2007-2013 peatükis “kodakondsus, vabadus, julgeolek ja õigus” ette nähtud ressursside suurendamine 162 % vaid 2.239 miljonit eurot. Samal ajal vähenevad kulutused põllumajandusele 3 % ehk 1.442 miljonit eurot. Perioodi lõpuks moodustavad nende kahe peatüki kulutused vastavalt 2 % ja 26 % eelarvest. Põllumajandusele eraldatud vahendite osakaalu puhul tuleb arvesse võtta, et EL laienemise ja ühtse turukorralduse reformi tõttu tuleb ühtsel põllumajanduspoliitikal vastu võtta uusi suuri väljakutseid.

5. Erimärkused

5.1 Ei teatise tekst ega kolmas aruanne majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse kohta käsitle üht küsimust, mille lahendamiseviisil on loodetavasti mõju ühenduse eelarvele, nimelt kümne uue liikmesriigi töötajate vaba liikumine viieteist praeguse liikmesriigi tööturul ja kahe-, viie- või seitsmeaastase üleminekuaja kehtestamine. Selles valdkonnas tuleb küsida, millisel määral mõjutavad kümne liitunud riigi töötajatele tehtud piirangud viieteistkümnes riigis töötamiseks nende majandusliku ja sotsiaalse arengu kiirust.

5.2 Üks teine võimalik arutlusteema on suhe Euroopa fondide toetuse ja selle vahel, kui kaugemale on kümme uut liikmesriiki jõudnud, et võtta kõigile nõuetele vastavalt vastu kohustused, millele nad on juba alla kirjutanud, ja nende edasi viimine.

5.3 Et analüüsida kindla ajavahemiku majanduslikke perspektiive, tuleb eraldi uurida ühelt poolt omavahendeid, teiselt poolt eelarvekulutusi. Komisjoni teatis on üles ehitatud võrdlevale skeemile: neljas peatükk on pühendatud uuele finantsraamistikule, rõhutades erilist kulutusi, samas esitab viies peatükk arutlusi rahastamissüsteemide üle.

5.4 Käesolev arvamus paneb rõhu kulutuste läbivaatusele, arvestades, et EMSK kavatses tagasi pöörduda omavahendite peatüki juurde, kui komisjon on esitanud nõukogule aruande sel teemal.

5.5 Praeguse asjade seisu juures on EMSK hinnangul siiski vajalik avaldada arvamust kahe järgmise punkti kohta:

- ühenduse maksu loomine, mida Euroopa kodanikud maksaks otse ühenduse eelarvesse, et selle vahendeid tõhustada, tundub positiivne ja täiesti huvipakkuv ettepanek. Selle teostamine nõuab aga ülimalt ettevaatust, vältimaks võimalike eurovastaste tunnete äratamist;
- näib olevat soovitav määrata kindlaks uus sissemaksete süsteem, õiglasem kui praegu kehtiv. Lihtne maksete ja sissetulekute vahekorra vaatlus näitab, et ühenduse toimimine selles valdkonnas ei võta arvesse sissetulekute taset elaniku kohta erinevates liikmesriikides, mis on ometi kõnealuse riigi kodanike jõukuse hea näitaja;

5.5.1 Seevastu väljendab EMSK tugevat kahtlust üldistatud korrektuurimehhanismi kohta, mis vaid seadustaks "õiglasest sissetuleku" põhimõtte. Tegemist on vaesemate riikide teatud solidaarsusega rikkamate riikidega, mis on vastuvõetamatu. Ühes aruandes aastal 1998⁽¹⁾ on komisjon teinud simulatsiooni sellise mehhanismi rakendamise kohta. Sellest tuli välja,

⁽¹⁾ Euroopa Liidu finantseerimine: Komisjoni aruanne omavahendite süsteemi toimimisest.

et kui aastal 1996 oleks korrektuurimehhanismi rakendatud viie riigi suhtes (UK, D, NL, A, SV; 48,7 % SKPst) ja eeldades nende väljajätmist korrektuuri rahastamisest, oleks kulud jagunenud ülejäänud kümne riigi vahel, kes moodustasid 48,9 % EL RKPst! Hiljutine laienemine madalama elatustasemega riikidesse suurendaks seda ebavõrdsust veelgi.

5.5.2 Igal juhul, kui osutuks, et mingi üldistatud korrektuurimehhanism on vajalik, ei tuleks EMSK hinnangul olukorra tasakaalustamisel arvesse võtta interventsioonifondide raames tehtud kulutusi, sest need täidavad otseselt tulude ümberjagamise eesmärki.

5.5.3 EMSK on seisukohal, et seoses võib-olla kasutusele võetava üldise korrektuurimehhanismiga tuleks eelarvesaldosid arvutada ainult tegevuskulude alusel, nagu seda kaaluti juba 1999. a Berliinis. Nii saaks vältida kahjulikke mõjusid, mis tekivad seeläbi, et EL halduskulud ja ühtsete poliitikate kulud jäetakse selle riigi kanda, kus need summad tegelikkuses kulutati. See vastaks ka pigem "eesmärgipõhisele planeerimisele", mille puhul 1. on halduskulud seotud neid põhjustavate tegevuskuludega ja 2. kõik halduskulude katmise vahendid jaotakse kõigi kulukategooriate vahel.

5.6 Teisest küljest, mis puudutab kaudsete ressursside küsimust, kordab EMSK ettepanekut, mida ta väljendas oma arvamuses teemaksu kogumise elektrooniliste süsteemide üldistamise ja vastastikuse kasutamise kohta ühenduses, (?) nimelt luua Euroopa transpordi infrastruktuuride fond, mida rahastatakse maksust üks eurosent kõigi sõidukite poolt tarbitud iga kütuse-liitri pealt.

5.7 EMSK toetab komisjoni soovitusi ühitada eelarve programmiperiood Euroopa institutsioonide (parlament, komisjon) vastava mandaadi kestusega.

5.7.1 EMSK tunneb heameelt finantsperspektiivide lisamise üle põhiseadusse. See aitab kaasa EL eelarveraamistiku stabiilsusele.

5.7.2 Siiski kahetseb EMSK, et Euroopa Ülemkogu ei saanud säilitada Euroopa konventsiooni eeliseid, mille kohaselt finantsperspektiivid oleks vastu võetud kvalifitseeritud hääleteenamusega keskmise tähtajaga. Euroopa Ülemkogu otsustas aga säilitada ühehäälsuse, liites sellele võimaluse minna üle kvalifitseeritud hääleteenamusele, tingimusel, et otsus oleks vastu võetud ühehäälselt Euroopa Ülemkogu poolt! EMSK kardab, et ühehäälsuse säilitamine võib tõugata liidu tõsisesse põhiseaduslikku kriisi või et liidu poliitilised ambitsioonid võivad tõsiselt väheneda.

^(?) ELT C 32, 5.2.2004, lk 36, lõige 4.1.

5.8 EMSK toetab ettepanekut, mis teeks Euroopa Parlamendist peamise ühenduse eelarve eest vastutava instantsi, idee järgi peaks ta täielikult vastutama nii kohustusliku kui mittekohustusliku osa eest.

5.9 EMSK peab ka vajalikuks märkida, et samas kui Lissaboni strateegia toob välja selged väljakutsed ja viib kindlate algatuste ettevõtmiseni, ei paista komisjoni tekst pakkuvat konkreetseid meetmeid liidu majandusarengu ärgitamiseks. Ainus praktiline idee, mis dokumendist esile kerkib (peatükk IV, Uus finantsraamistik, C Paindlikkus) seisneb spetsiaalse majanduskasvu saatmise fondi loomises, kuid seda varustavad

ressursid on hinnatud täiesti ebapiisavaks. EMSK meenutab siinkohal, et Lissaboni strateegia elluviimine oli rajatud 3 %se keskmise aastase majanduskasvu hüpoteesile, kui ennustused järgnevateks aastateks ei ületanud 27 liikmesriigiga Euroopa puhul 2,3 %. Veelgi enam, oma juba aastast 2000 alates vaevaliselt kasvanud majandust arvestades ei õnnestu liidul seda "majanduskasvu puudujääki" ületada.

5.10 Seega tuleb kõnealused summad üle vaadata ja neid suurendada, et järgida põhilisi eeltingimusi Lissaboni strateegia edasiminekuks ja õnnestumiseks, nimelt haridusse ja teadusse investeerimist puudutava süsteemi muutmist.

Brüssel, 15. september 2004.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Roger BRIESCH

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Naisorganisatsioonide kui mitteriiklike osalejate roll Cotonou kokkuleppe elluviimisel"

(2005/C 74/08)

15. juulil 2004. a otsustas Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee töökorra artikli 29 lõike 2 kohaselt koostada omaalgatusliku arvamuse järgneva teema kohta: "Naisorganisatsioonide kui mitteriiklike osalejate roll Cotonou kokkuleppe elluviimisel"

Välissuhete osakond, millele tehti ülesandeks ettevalmistustööde teostamine, võttis oma arvamuse vastu 7. juulil 2004. a. Ettekandja oli pr FLORIO.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee võttis oma 411. plenaaristungil (15. septembri 2004. a istungil) 115 poolt-, 8 vastu- ja 8 erapooletu häälega, vastu järgmise arvamuse:

1. Sissejuhatus

1.1 Arengumaadele – eriti Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikidele (AKV) suunatud Euroopa Liidu meetmete osas on Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee jälginud EL arengukoostöö väljakujunemist. See kaldub üha enam osaluskontseptsiooni poole, st meetmete defineerimisel ja läbiviimisel mitteriiklike osalejate (*non-state actors*, NSA) rolli tunnustamine ja nende kaasamine. Institutsioonid ja NSA täiendavad sel viisil üksteist vastastikku arenguprogrammide suurema mõjususe mõttes.

Cotonou kokkulepe on hetkel ainsaks näiteks taolise osaluse institutsionaliseerimisest, sest selles nõutakse valitsustelt NSA-de igakülgselt kaasamist riiklike arengustrateegiatega erinevatel etappidel.

1.2 Nende põhiideede ja asjaolu valguses, et komitee on juba arvamust avaldanud teemal "Kodanikuühiskonna roll Euroopa arengupoliitikas", peab ta oluliseks AKV maades arengupoliitiliste meetmete defineerimisel ja läbiviimisel naiste osaluse ja nende põhimõttelise, omanäolise panuse andmise küsimuse süvendamist Cotonou kokkuleppe raames. Komitee soovib viidata sellele, kuivõrd oluline võib olla naiste panus ja kuidas on võimalik Cotonou kokkuleppe raames nagu ka kõigi teiste arengupoliitiliste meetmete puhul aidata sellel ulatuslikult mõjule pääseda.

1.3 Lisaks on komitee kui organiseerunud kodanikuühiskonna ruupor Euroopa tasandil juba varem "... rõhutanud naiste kui arengu esmaklassiliste edasiviijate põhjapanevat rolli" ning toonitanud vajadust, "toetada nende organisatsioone ja tagada neile konsultatiiv- ja otsustusorganites võrdõiguslik osalemine" (arvamus teemal "Roheline raamat Euroopa Liidu ja AKV riikide vahelistest suhetest 21. sajandi künnisel – väljakutsed ja optsioonid uueks partnerluseks", ettekandja: hr MALOSSE, EXT 152/1997).

Mitteriiklike osalejate tõelisest osalemisest üldiselt ning eriti naisorganisatsioonide osalemisest ei saa veel aga kaugeltki juttu olla.

2. Üldised märkused

2.1 Maailmapanga viimases aruandes (*World Development Report 2004*) räägitakse globaalsest turust, mis ei vasta enam majanduse, ühiskonna ja tööhõive arengu vajadustele, eelkõige selles osas, mis puudutab põhja- ja lõunapoolkera kõigis riikides õiglast ja jätkusuutlikku kasvu pärssivate tõkete kõrvaldamist. Aastal 2002 oli viie kuuendiku maailma elanikkonna sissetulek inimese kohta väiksem kui 1 200 dollarit, samal ajal kui ülejäänud kuuendiku, mis haaras enamjaolt maailma rikkaimate riikide elanikkonda, aastane sissetulek oli keskmiselt üle 26 000 dollari.

2.2 Tänapäevani pole ükski rahvusvahelistest institutsioonidest (Rahvusvaheline Valuutafond, Maailmapank, WTO, RTO (ILO), ÜRO jne) võimeline piiramatult tegutsema demokraatliku ja ülemaailmse reguleeriva instantsina ning iseenda algatusel mahendada riikide ja sotsiaalsete kihtide majandusliku arengu ebavõrdsust.

2.3 Lisaks on arengumaad eriti just nõrga majanduskasvu perioodidel sunnitud läbi viima rahvusvaheliste institutsioonide poolt soovitatud ja nõutud struktuuraal-majanduslikke kohanemismeetmeid, mis on nende jaoks raskustega jõukohased ja mis esmajärjekorras tabavad vaesemaid elanikkonna kihte. Struktuurimuutused ilma kohaste sotsiaalsete kaitsemeetmeteta on viinud väikseima sissetulekuga elanikkonna kihtide vaesuse, küsitavate elutingimuste ja ebakindluse kasvuni.

2.4 Viimaste aastate jooksul teravnesid lisaks sellele erinevused seadusliku maailmamajanduse ja kohaliku varimajanduse vahel. Ebaseaduslikes töösuhetes olevatel isikutel pole töötaja õigusi, isegi kui nad annavad panuse oma maa majanduslikku kasvu.

2.5 Sellest fenomenist puudutatud elanikkonna segmendis moodustavad naised enamuse ning on seetõttu kõige rohkem taolistes oludes ebavõrdses seisus. Arengumaades vaesuses elavad naistel ei puudu mitte ainult ligipääs kaupadele ja teenustele, vaid nad on sageli ka inimõiguste ja ühiskondlike ja majanduslike õiguste tõsiste rikkumiste ohvriks.

2.6 Just naised puudutab vaesus, tööpuudus ja alakoormusega töötamine.

2.7 ÜRO erioorganisatsioonide ja organite erinevatel konverentsidel on välja töötatud arvukalt ettepanekuid meetmeteks, tegevusteks ja projektideks naiste toetuseks. Hiljuti võeti ÜRO millenniumi tippkohtumisel vastu kaks võtmedokumenti "millenniumi arengueesmärkide" kohta. Mõlemas dokumendis

kuuluvad sugude võrdne kohtlemine ja naiste täielik kaasamine otsustusprotsessidesse, samuti haiguste ennetamise vajadus ja tervishoid olulisimate teemade hulka.

3. Euroopa institutsioonid ja meetmed soolise võrdõigussüvalaiendamiseks

3.1 EÜL artikli 3 kohaselt toimib EL kõigi ettenähtud tegevuste – sealhulgas arengukoostöö – puhul selles suunas, et kõrvaldada ebavõrdsust ning edendada meeste ja naiste võrdõigussüvalikkust.

3.2 Euroopa Liit ja selle liikmesriigid on allkirjastanud Pekingis 1995. a neljandal naiste konverentsil vastuvõetud avalduse ja tegevusplatvormi. Selles sõnastati ulatuslik strateegia kõigi võrdõigussüvalikkuse teel seisvate takistuste kõrvaldamiseks ja sätestati soolise võrdõigussüvalikkuse süvalaiendamise põhimõte. Pekingis võetud kohustuste ja tegevusplatvormi toetamise otsese tagajärjena võeti vastu määrus (EÜ) nr 2836/98 soolise võrdõigussüvalikkuse küsimuste arengukoostöösse integreerimise kohta.

3.3 See õiguse instrument, mis oli jõus kuni detsembrini 2003. a, asendati uue määrusega kaheaastaseks perioodiks 2004–2006, mille eesmärgiks on "süvalaiendamine" koos naiste toetamise spetsiifiliste meetmetega tugevdamiseks soolist võrdõigussüvalikkust ning rõhutades vaesusega võitlemisel antavat olulist panust. Selles nähakse samuti ette arengumaades riiklike ja erategevuste toetamine, mille eesmärgiks on võrdõigussüvalikkuse edendamine.

3.4 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus soolise võrdõigussüvalikkuse integreerimise kohta arengukoostöösse on oluline tugi-punkt arengukoostöö meetmete jaoks. Prioriteetse ja olulise tegevusalana nimetatakse naiste võimalust kasutada ressursse ja teenuseid – eriti valdkondades nagu haridus, tööhõive ja osalemine poliitilises otsustusprotsessis – ning neid mõjutada. Dokumentis rõhutatakse ka sooliste ja ealiste statistikate vajadust selleks, et meetmete, uuringute, mõjuanalüüside jne jaoks töötataks välja ja levitataks uusi meetodeid.

4. Cotonou: osaluskontseptsioon ja sooküsimused

4.1 23. juunil 2000. a AKV maadega allkirjastatud Cotonou kokkulepe kujutab endast EL majandus- ja kaubanduspoliitika pöördepunkti. Nimelt fikseeritakse selles esmakordselt mitteriiklike osalejate (*non-state actors*, NSA) kaasamine **riiklike arengustrateegiatega** väljatöötamisse, mistõttu viimastele langeb oluline roll riiklike institutsioonide kõrval. Kokkuleppe NSA definitsioon hõlmab erasektorit, majanduslikke ja sotsiaalseid rühmi, kaasa arvatud ametiühinguorganisatsioonid ning kodanikuühiskond kõigis oma siseriiklikes vormides.

4.2 Kokkulepe näeb ette, et mitteriiklike osalejaid informeeritakse koostööpoliitikatest ja -strateegiatest, koostöö prioriteetidest neid vahetult puudutavas valdkonnas ja poliitilises dialoogist ning kuulatakse neid nendes küsimustes ära; et nad saaksid osa kohalike arenguprotsesside edendamise vahenditest ning et neid kaasataks neid puudutavates valdkondades ja sektorites strateegiate ja programmide läbiviimisse. Lisaks sellele tuleb neid toetada ja abistada nende võimaluste väljaarendamisel. Sel viisil tuleb tõsta nende pädevust, eelkõige strateegiliste liitude edendamise eesmärgil peetavate konsultatsioonide, mõttevahetuse ja dialoogi protsessi korraldamise, esindamise ja läbiviimise küsimuses.

4.3 Peale selle seab kokkulepe vastavalt kehtivale ühenduse poliitikale esiplaanile poliitika, kaubanduse ja arengu vahelise seose. Nii tugineb ka partnerlus alljärgneva viie samba vahelistele vastastikuste seostele: laiapõhjaline poliitiline mõde, osaluskontseptsiooni edendamine, vaesusega võitlemise eesmärk, uue raamistiku loomine majandusliku ja kaubanduspoliitilise koostöö jaoks ja finantskoostöö reform.

4.4 Arengustrateegiad peavad lisaks sellele süstemaatilisel silmas pidama meeste ja naiste võrdõiguslikkust, mis kujutab endast ühte kolmest kokkuleppe sõlmküsimusest (artiklid 8 ja 31).

4.5 Sellel taustal määrab Cotonou kokkulepe komiteele AKV maade majanduse ja sotsiaalsfääri huvigruppide eelistatud partneri rolli. Talle on sõnaselgelt pandud ülesanne konsulteerida kodanikuühiskonna organisatsioonidega.

5. Ühingute, VVO-de ja naisorganisatsioonide panus

5.1 Silmas pidades liidu osalust ja soolise vaatenurga küsimuses püstitatud juhteesmärke ning arvestades kokkuleppe komiteele omistatud tähendust, tuleb naiste erilist rolli ning nende kaasalöömist tsiviildialoogis Cotonou kokkuleppe raames täpsemalt valgustada.

5.2 Loomulikult ei saa AKV maade naisi vaadelda kui homogeenset rühma, kuivõrd nad elavad paljude erinevate riikide erinevates piirkondades. Sealjuures on tegemist põhimõtteliste erinevustega, mis puudutab religiooni, kultuurilist tausta, majanduslikku ja ühiskondlikku seisundit, sissetulekute suurust või elukeskkonda maal või linnas. Sellegipoolest tuleb otsida teid kaasamaks naisi Cotonou kokkuleppega evitatud osalusprotsessidesse, kusjuures üldistusi on siinkohal tõepoolest keeruline vältida.

5.3 Esimene probleem tekib tõsiasiast, et soolisuse küsimust nimetatakse "Mitteriiklike osalejate kaastöö põhimõtete ja heade tavade juhtnõrde" konsultatsioonide ja arengudialoogis vaid möödaminnes. Ka dokument "Esialgne hinnang Cotonou kokkuleppe sätetele seoses mitteriiklike osalejate kaasamisega programmitöös" (23.1.2004) ei nimeta kvantitatiivseid ega kvalitatiivseid andmeid naiste osaluse kohta.

5.4 Võttes aluseks erinevatel foorumitel ja regionaalsetel seminaridel tõdetu, tundub ühingute, VVO-de ja naisorganisatsioonide osalus riiklike strateegiate väljatöötamisel senini olevat enamikel juhtudel vägagi kesine.

5.5 Tõenäoliselt haigutab väljaõeldud kavatsuste ja kokkuleppe deklaratsioonide ning nende tegeliku elluviimise vahel kuristik. Pigem kesised on ka naiste osaluse tõstmisele suunatud tegevused ja meetmed.

5.6 Loomulikult on olukorras, kus kodanikuühiskonnaga dialoogi loomine ja selle struktureerimine on juba iseenesest keeruline, veelgi keerulisem teha ruumi naistele. Veelgi enam, naiste osalust puudutavate kokkuleppe sätete rakendamise protsess on veel käimas, ja see hõlmab komisjoni, kelle roll saab meie arvamust mööda olema fundamentaalne, valitsuste toetust ja ka mitteriiklike osalejaid, kelle potentsiaal, pädevus ja töökorralduse tase erinevad piirkonniti.

5.7 Osaluskontseptsiooni elluviimisel esseisvad takistused on üldiselt võttes mitmekesised ja erinevat laadi. Muuhulgas sai ühes varasemas arvamuses (1) viidatud järgmistele punktidele:

- kolmandate riikide enamike valitsuste äge vastupanu mitteriiklike osalejatega dialoogi alustamisele; ka seal, kus dialoog on ette nähtud, on mitteriiklike osalejate võimalused, mis *de facto* tähendavad programmide ja arengustrateegiate kindlaksmääramise mõjutamist, väga piiratud;
- halduse suure tsentraliseerituse tõttu nimetatud riikides, mis üldiselt iseenesest ei soodusta mitteriiklike osalejate kaasalöömist, jäetakse ääremadel elavad asjast puudutatud isikud, kelleni on eelkõige maakohtades niigi raske jõuda ning kes on ka kõige vaesemad, lihtsalt kõrvale;
- mitteriiklike osalejate mõjusaks osavõtuks puuduvad täpsed reeglid ja normid;
- mitmel juhul on kolmandate riikide kodanikuühiskond vaevu organiseerunud: sageli on põhiprobleemiks protsessis osalema kutsutud isikute võimete arendamine;
- juurdepääs rahalistele vahenditele, mis on tihedalt seotud teabe leviku ja sellele juurdepääsuga. Kolmandate riikide mitteriiklikud osalejad kurdavad, et sageli ei toimu mingisugusti teabe levitamist ning menetlused krediitide andmiseks on – nagu mitteriiklikud osalejad on ka tõendanud – enamasti liiga mahukad ja keerulised.

(1) Kodanikuühiskonna roll Euroopa arengupoliitikas (REX 097/2003)

5.8 Mis puudutab naiste osalemist, siis teravnevad nimetatud takistused objektiivsete tingimuste tõttu veelgi, mida ühelt poolt võib kanda sotsiaalmajanduslike, kultuuriliste ja religioossete tegurite arvele ja teisalt taandada sellele, et mitmed valitsused omavad piiratud arusaama põhiõiguste küsimusest üldiselt ning seda eriti just naiste õigustest.

5.9 Sellest perspektiivist lähtudes kutsub Cotonou kokkulepe üles austama inimõigusi, demokraatia ja õigusriikluse põhimõtteid kui partnerluse olulisi eesmärke ning näeb ette, et raskete rikkumiste korral tuleb võtta kasutusele kohaseid meetmeid ning teavitada nendest ka lepingupartnereid. Samamoodi oleks soovitatav – ning komitee on sellele viidanud ka ühes varasemas arvamuses (AKV-EL partnerluse kokkulepe, 521/2002, Baeza SAN JUAN), et sätestataks nimetatud põhimõtete austamise täpsemad kriteeriumid.

6. Naised arenguprotsessides ja olulisimad tegevusvaldkonnad

6.1 Põhimõtteliselt on naiste kodanikuühiskonnas osalemise teema tihedalt seotud naise rolliga otsustamisprotsessis ja kogu arenguprotsessis. Seetõttu oleks asjakohasem näha asju laiemalt.

6.2 Naised ei saa mitte ainult arenguprotsessi olulise panuse anda, vaid nad peaksid arengu eelistest ja võimalustest ka kasu saama.

6.3 Sest just arengumaades ja eelkõige AKV riikides on naised ühiskonna nõrgaks lüliks ning kannatavad veelgi enam vaesuse ja puuduse all, just nimelt seetõttu, et neil puudub ligipääs ressurssidele ja nende kontrollile, mis võimaldaks neil parandada oma elutingimusi ning anda panus oma maa majandusarengusse.

6.4 Ressurssidele ja nende kontrollile ligipääs osutub seega vaesusega võitlemise ja perspektiivsete ning jätkusuutlike arenguprotsesside eelduslikuks tingimuseks.

Mainima peab samuti, et naised osalevad majanduselus tavaliselt varimajanduse raames, mida makroökonomilised struktuurimeetmed kõige vahetumalt mõjutavad.

6.5 Vaatamata *Millenniumi arengueesmärkidele*, mida liit toetas kavatsusega vähendada vaesust aastaks 2015 poole võrra, püsib oht, et mõlema poole läbirääkijaid huvitavad pelgalt poliitilised ja makromajanduslikud mõjud ning nad jätaavad tähelepanuta läbirääkimistel kokkulepitud eesmärkide tagajärgede suurema ulatusega eesmärgid üksikute rahvastiku rühmadele. Tuleb toetada Euroopa Komisjoni algatusi järelvalveinstrumentide loomiseks selliste lepingute mõju hindamiseks.

6.6 Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni, FAO ja teiste rahvusvaheliste organisatsioonide poolt tuvastatud probleemvaldkondade hulgas – taotlemata siinkohal täiuslikkust – on

võimalik välja filtreerida järgnevad prioriteetsed tegevusvaldkonnad:

— Haridus ja kutseõpe

On tõendatud, et hariduse ja kutseõppe toetamine ei paranda mitte ainult üksikisiku elu, vaid mõjutab positiivselt ka kohalikku kogukonda. Hariduse ja teiste majandus- ja ühiskonnavaldkondade vaheline vastastikune seos ning selle mõju (kooliharidusega) naiste rollile ilmneb mitmetest uurimustest, teaduslikest töödest ja statistikatest. Seetõttu on olulise tähtsusega, et kooliharidust ja kutseõpet pakutaks ka arengumaade maapiirkondades ja kõige ebasoodsamas olukorras olevatel aladel ning tagatud oleks nii naiste kui meeste tasuta juurdepääs koolidele. Ülemaailmselt ei käi veel tänagi 24 % algkooliealistest tüdrukutest koolis (poiste puhul on see määr 16 %). Arengumaades on 61 %-l meestest vähemalt algkooliharidus, seevastu naistest vaid 41 %-l.

— Juurdepääs ressurssidele

Naiste ligipääsu osas kapitalile, eriti võimaluses lihtsalt saada panga- ja mikrolaene, säästa ja tarbida kindlustusteenuseid, tuleb näha tungivat tegutsemisvajadust. Nimetatud instrumentide kohta teabe levitamine kuulub kesksete tegutsemisvõimaluste hulka. ÜRO on selles küsimuses esitanud juba mitmeid soovitusi, eriti mis puudutab naiste juurdepääsu rahalistele vahenditele. Lisaks tuleb majanduse ja maailmaturu kiireid muutusi silmas pidades kõigi toetusi puudutavate ressursside kõiki aspekte käsitleda spetsiifiliselt naiste vaatevinklist. Erinevused meeste ja naiste võimaluste osas pääseda ligi ja kontrollida majanduslikke ressursse, riiklikke hüvesid ja teenuseid, nagu ka maaomandit, on naistelt röövinud nende põhiõigused, nende majanduslikud võimalused, nende mõjukuse ja sõltumatu positsiooni poliitilistes ja muudes otsustusprotsessides.

— Tööhõivealased meetmed

Vaatamata mõningatele edusammudele naiste tööturule kaasamisel ei saa AKV maades rääkida õiglaste palkadega ametlikule tööturule pääsemisel võimaluste võrdsusest. Arengumaades pakub varimajandus naistele kõige suuremaid teenimis- ja töötamisvõimalusi. Paljudes AKV maades on töökohtade kaotamise all kannatanud eelkõige naised ning sageli on naiste saatusiks jääda töötuks või teha õigusliku kaitseta tööd, töötada varimajanduses või küsitavates töötingimustes sageli elatusmiinimumist väiksema töötasu eest. Mikrolaenude kättesaadavaks muutmine mikroettevõtluse soodustamiseks, maaomandi võimaldamine on enamiku meeste ja naiste jaoks elamisväärsel elu tagamiseks otsustava tähtsusega. ÜRO Toidu ja Põllumajanduse Organisatsiooni (FAO) andmetel praktiliselt ei võimaldata arvukates arengumaades naistele seda õigust. Viies Aafrika riigis krediitide andmist käsitlev uurimus näitas, et 10 % väikepõllumeestele mõeldud krediitidest maksti välja naistele – ning ülejäänud 90 % meestele.

— Naised ja tervis

Reproduktiivne tervis ja naise üldine õigus tervisele ei ole paljudes arengumaades levinud mõisteteks ning sellel on vägagi negatiivsed tagajärjed mitte ainult naistele, kes taluvad eluohtlike riske, vaid ka ühiskonnale tervikuna. Raskused HIV/AIDS-i ravimisel ja ennetamisel ning haiguste leviku tagajärjed arvukate riikide majandusele ja ühiskonnale tervikuna – eelkõige *Subsahara-Aafrikas* – on näiteks olukorra tõsidusest.

Mehe ja naise vahelised seksuaalsed ja bioloogilised erinevused peegelduvad ka tervishoiu ja keha eest hoolitsemises. Naistele pandud rollid nagu ka nende staatus ei ole vastavuses nende vajadusega pääseda ligi tervishoiuteenustele ja ravimitele ning eiravad lisaks sellele nendele pandud ühiskondlikku vastutust. Naiste spetsiifilistele vajadustele pühendatakse äärmiselt vähe tähelepanu, mis mõjutab naiste elukäike tervikuna. Olukord on veel dramaatilisem riikides, kus sotsiokultuuriline keskkond pigem õigustab naiste suhtes asetleidvat füüsilist, psüühilist ja seksuaalset vägivalda.

— Igasuguse naistevastase vägivaldaga võitlemine

Naistevastase vägivaldaga võitlemine, isegi probleemi suuruse määramine, on üks keerulisemaid ettevõtmisi, kui mõelda ka lääneriikides vaevu avalikkuse ette toodavale teemale – koduvägivaldalla fenomenile, suguorganite vigastamisele või inimkaubandusele. Viimatinimetatud probleem, millega seisavad vastamisi eriti naised ja tüdrukud, näib pidevalt kasvavat. Sageli väga noored ohvrid satuvad seksuaalse orjuse ja muud liiki sunnitöö kiuksi. Sõdadest ja konfliktidest räsitud maades elavad naised puutuvad eriti kokku inimõiguste igat liiki rikkumisega.

7. Soovitused

7.1 Ülaltoodu valguses saab selgeks, et eesmärgi naiste toetamiseks ja kasutusele võetavaid meetmeid tuleb määratleda selgemalt ja otsustavamalt, kui Euroopa Liit tõepoolest soovib naiste ja vaeste inimeste elutingimusi positiivselt mõjutada. Loobuda ei saa aga eelkõige suurema tähelepanu pööramisest taoliste kohandamispoliitikatele, mille mõju on asetanud halvemasse olukorda naised ja nõrgemad elanikkonnarühmad üldiselt. Tuleb selgitada selliste poliitikate eelseid, mis eksisteerivad ka nende elanikkonnarühmade suhtes.

7.2 Sellega seoses on komitee seisukohal, et EL ja kolmandate riikide – eriti AKV riikide – vahel sõlmitud kaubanduskokkulepetele hinnangut andes tuleb eraldi analüüsida ka nende toimet vaeseimatele elanikerühmadele ja soolise võrdõiguslikkuse küsimustele.

7.3 Soolise võrdõiguslikkuse ja naiste "empowerment'i" eest välja astuvate ühenduste ja valitsusväliste organisatsioonide

tugevdamise vahendid on põhimõttelise tähtsusega arengumaade majanduslike, sotsiaalsete ja poliitiliste eelduste ulatuslikuks parendamiseks ning sotsiaalse edu ja jätkusuutliku majanduskasvu konsolideerumiseks.

7.4 Selles valguses on vaja mitte ainult ulatuslikumalt kaasata kodanikuühiskonnas aktiivselt tegutsevaid naisi, vaid luua ka põhieeldused naiste tegelikuks kaasalöömiseks, nende kõrgemalt hindamiseks ja edutamiseks, et naistel oleks meestega võrdsel määral võimalik osa saada oma maa arengust. Naiste rolli tugevdamine osalemisprotsessis on oluline faktor neile otsuste tegemise volituste andmiseks.

7.5 Kõige tähtsam eeldus on igal juhul, et naistele tagatakse võrdne juurdepääs haridusele. Seda silmas pidades on oluline edendada kõiki programme ja projekte, mille eesmärgiks on seda saavutada, alustades põhilisest kirjaoskusest kuni arvutioskuse ja naiste organisatsioonide võrgustikeni, mis on määrava tähtsusega naiste rolli suurendamise tagamisel riigi arengus.

7.6 Komisjoni poolt algatatud detsentraliseerimisprotsessi raames omandavad dokumendis "Mitteriiklike osalejate kaastöö põhimõtete ja heade praktikate juhised (24.2.2002)" nimetatud delegatsioonid erilise tähtsuse. Nad omavad laia mänguruumi sobivate vahendite valikul ja hoolitsevad mitteriiklike osalejate võimalikult suure kaasamise eest. Juhistest ei leia küll konkreetseid soovitusi naisorganisatsioonide osalemise ja rolli kohta, kuid komitee arvates võivad delegatsioonid etendada olulist osa naisühenduste individuaalsuse kujundamisel ja nende kaasamisel tsiviildialoogi, nende võrgustikuks ühendamisel ja strateegia väljatöötamisel naiste potentsiaali suuremaks ärakasutamiseks.

Delegatsioonidele tuleb panna eriline vastutus "soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise" edendamisel ja vähemalt üks delegatsiooni esindaja asjaomastes välisbüroodes peaks läbima erikoolituse soolise võrdõiguslikkuse küsimustes.

7.7 Erilist tähelepanu tuleb seetõttu pöörata informatsiooni hankimisele olemasolevate naisorganisatsioonide mahu ja liigi kohta, kuna sellekohane teave tihti puudub.

Komitee saab osutada abi, leidmaks üleeuroopalisi ühendusi ja organisatsioone, kes astuvad välja naiste toetamise ja kaasamise eest AKV riikides.

7.8 Siseriiklike strateegiaid käsitlevates dokumentides peaks olema ette nähtud nii naiste osalus toimetamisel kui ka meetmed ja tegevused naisühenduste tugevdamiseks. Komitee on arvamusel, et komisjon peab selles osas oma mõju maksma panema.

Komitee kutsub komisjoni üles looma eelarves AKV riikide kodanikuühiskonna naisorganisatsioonide jaoks omaette rea.

7.9 Põhimõtteliselt tuleks luua otsekanaleid naisorganisatsioonidele seoses mitteriiklike osalejate toetuste saamise eelduste ja rahalistele vahenditele ligipääsuga.

7.10 Cotonou kokkuleppe raames loodud koolitusmeetmed kohalikul tasandil tegutsevate naisorganisatsioonide ja -ühenduste jaoks võivad osutada nimetatud kokkuleppe elluviimisel kasulikuks instrumendiks.

7.11 Selles valguses toetab komitee seminaride korraldamist AKV riikides naiste staatuse ja osalusega seotud küsimuste väljaselgitamisel ja käsitlemisel.

7.12 Komitee jälgib naisdelegatsioonide tasakaalustatud osalemist tema poolt korraldatud seminaridel ja kohtumistel AKV riikide ning kolmandate riikide naiste ja ühendustega.

7.13 Komitee kavatseb 2005. aasta esimesel poolel korraldada AKV riikide naiste ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega konverentsi, pidades silmas järgmisi eesmärke: naiste suurem osalemine otsustusprotsessides, takistuste väljaselgitamine ning strateegiate väljatöötamine otsustusprotsessides osalevate naiste seisukohtade alusel.

Brüssel, 15. september 2004

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Roger BRIESCH

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal "Liikudes teadus- ja arendustegevuse 7. raamprogrammi suunas: Teadusuuringute vajadus demograafilise arengu kontekstis – elukvaliteet vanaduses ja tehnoloogiavajadus"

(2005/C 74/09)

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee otsustas 29. jaanuaril 2004 vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 töötada välja omaalgatuslik arvamus teemal: "Liikudes teadus- ja arendustegevuse 7. raamprogrammi suunas: Teadusuuringute vajadus demograafilise arengu kontekstis – elukvaliteet vanaduses ja tehnoloogiavajadus"

Ühtse turu, tootmise ja tarbimise osakond, kellele tehti ülesandeks arvamuse väljatöötamine, võttis selle vastu 14. juulil 2004. Ettekandjaks oli pr HEINISCH.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee võttis oma 411. plenaaristungil 15.-16. septembril 2004 (15. septembri koosolekul) 144 poolthäälega ja 1 vastuhäälega, erapooletuid oli 2, vastu järgmise arvamuse:

1. Kokkuvõte

Põhjendus:

1.1 Vaadeldes demograafilist arengut ja kasvava arvu vanade inimeste elukvaliteedi šansse ja riske Euroopas taotleb komitee,

- (a) võtta teadustegevuse 7. raamprogrammi sisse selleteemaline juhtprojekt ja
- (b) võtta kaasnevaid meetmeid loomaks õigeaegse poliitilise planeerimise, otsustamise ja tegutsemise tarvis nii Euroopa kui ka riiklikel tasanditel põhjanevad otsustamise põhimõtted.

Vananemise bioloogilised, psühholoogilised, sotsiaalsed, kultuurilised, tehnoloogilised, majanduslikud ja struktuuraalsed aspektid on üksteisega tihedalt seotud. Lisaks toimub vananemine alati konkreetses ruumilises ja ühiskondlikus kontekstis. Seda konteksti iseloomustavad Euroopas tugevad geograafilised, kultuurilised ja sotsiokultuurilised vastandused. Kumbagi aspekti – vananemisprotsessi mitmedimensionaalsust ja erinevaid tingimusi, milles see toimub – ei võeta praegustes uurimisprogrammides piisavalt arvesse. Aga ainult selline laiapõhjaline ja pikaajaline perspektiiviga uurimus suudab varustada põhjendatud alusega planeerimiseks ja otsuste vastuvõtmiseks, mida vajatakse erinevates ühiskonna valdkondades ja kõigil otsustus-tasanditel, arvestades elanikkonna vanusestruktuuri muutumisega.

Punkt (a) juurde: teadusuuringuid vajatakse eelkõige järgmistes valdkondades:

- majandus- ja rahanduspoliitika (4.1)
- töö ja tööhõive (4.2)
- vanade inimeste elureaalsus (4.3)
- sotsiaalruumiline keskkond (4.4)
- elukestev õpe (4.5)
- tervise hoidmine ja hooldus (4.6)
- uued tehnoloogiad (4.7)
- olemasolevate teadmiste läbitöötamine, omavahel sidumine ja täiendamine (4.8).

Vananemise protsessi mitmemõõtmelisus, nagu ka erinevad kultuurilised, majanduslikud ja struktuurilised tingimused, milles areng toimub, teevad vajalikuks pikaajalised, multi- ja interdistsiplinaarsed teadusuuringud.

Punkt (b) juurde: kaasnevate meetmetena peetakse eelkõige vajalikuks, et tagatakse arvestamine Euroopa Põhiseaduse artikliga 25, mis garanteerib kõigile eakatele EL kodanikele õiguse elada väärikalt ja osaleda aktiivselt avalikus elus ja otsustusprotsessides:

- “koordinatsiooni avatud meetodi” rakendamist, võtmaks vastu ühtne lähenemine eakate elukvaliteedi indikaatoritele Euroopa riikides ja nende klassifitseerimisele; võimaldamaks kogemuste vahetamist, Euroopa riikide vahelist võrdlust ja üksteiselt õppimist, soodustada dialoogi organiseeritud kodanikuühiskonna ja komisjoni vastutavate peadirektoraaide vahel ning arutada vananeva ühiskonna seisukohalt ühiste väärtushinnangute üle.
- Ühise seirekeskuse (European Observatory) rajamiseks, et luua Euroopa Vananemisalane Agentuur, ja andmebaasi sisseseadmist teadmiste loomiseks, koondamiseks ja edastamiseks, et parendada “koordineerimise avatud meetodit”, nagu ka praktika ja poliitikaga haakuvate järelduste tegemiseks;
- “Demograafialase statistika” huvigrupi loomine EMSK-s;
- *workshop*’e ja konverentse tõstmaks teadmiste taset demograafilise arengu ja ennetavate ning abistavate meetmete hädavajalikkuse küsimuses, teravdada teadlikkust, levitada uuringute tulemusi võimalikult laiale auditooriumile ning soodustada suhtlemist “vanade” ja “uute” liikmesriikide vahel

2. Sissejuhatus

2.1 Rahvastikustruktuuri demograafiline muutus on üheaegselt üks suurtest ajaloolistest saavutustest ning meie aja päevakajaline väljakutse. Kunagi varem pole terved põlvkonnad õigustatult nagu täna saanud loota ja oodata pikki aastaid haarava vanaduspõlve kogemist. See hiljuti lisandunud elufaas annab mitmelaadseid positiivseid võimalusi elu kujundamiseks, ent püstitab ka täiesti uudseid isiklike ja ühiskondlike ülesandeid. Enamikes Euroopa maades omavad paljud vanemad inimesed piisavat sissetulekut ja vajaminevaid füüsilisi ja kognitiivseid võimeid kujundamiseks lisandunud eluaastaid iseseisvalt ja rahuldustundega. Sellest tulenevad uued võimalused majanduslikuks ja ühiskondlikuks arenguks. Kasvava vanadusega kasvab aga samuti füüsiliste, sensoorsete ja kognitiivsete võimete kahanemise ning seega funktsionaalsete piirangute risk. Lisaks leidub ühiskonnas rühmi, kes ei oma piisavalt materiaalseid, sotsiaalseid ja personaalseid ressursse, võimaldamaks väärikat vananemist. Viimane käib eelkõige suure hulga üksi elavate vanade naiste kohta. Ka Euroopa riikide vahel valitsevad selles punktis suured erinevused. Lisaks osutuvad kõikides maades vanusestruktuuri nihete tõttu vajalikuks olemasolevate vahendite ümberjaotamine ja tervishoiu- ja sotsiaaltagatiste süsteemide kohandamine. Rahvastiku vananemine puudutab – kui ka ajas veidi erinevalt kulgedes – kõiki Euroopa Liidu riike. EMSK aastate 2000-2002 tegevuste aruandes kirjutab president (lk 69):

2.2 “Komitee osutas samuti muret tekitavale prognoositavale rahvastiku arengule, mis avaldab mõju eelkõige tööhõivele, tervisele ja pensioniale.”

2.3 See areng on käesoleva teadusuuringute vajadust käsitleva omaalgatusliku arvamuse “Demograafiline areng – elukvaliteet vanaduses ja tehnoloogiavajadus” lähtekohaks, millega taotletakse nimetatud temaatika tarvis teadustegevuse 7. raamprogrammi juhtprojekti sisselülitamist. See sisaldab kahte eraldi seisvat, ent omavahel tihedalt läbipõimunud aspekti: ühest küljest demograafilist arengut kui sellist, mida põhjustab ühelt poolt sündivuse langus ja sellega seonduv perekonnastruktuuride muutumine ja teisalt rahvastiku kasvav eeldatav eluiga; ning teisest küljest vananemist ja vanadust kui omaette elufaasi, millel on suur potentsiaal sotsiaalseteks, kultuurilisteks, korralduslikeks, tehnoloogilisteks ja majanduslikeks uuendusteks, ent ka riskid. Mõlema aspekti osas valitseb vajadus teaduslikeks uuringuteks nii kogu ühiskonda puutuvate tagajärgede kui ka vastava poliitilise tegevusvajaduse (makrotasand) kui ka vanemate kaaskodanike elukvaliteedi tagamise tagajärgede ning vastava tegevusvajaduse osas, kusjuures alati tuleb vaadelda soospetsiifiliselt erinevaid elulisi olukordi (mikrotasand).

3. Taust ja algatuse põhjendamine

3.1 Demograafilise arengu ajaloolise uudsuse ning sellega seonduvate rahvastiku ja sotsiaalstruktuuri muutuste tõttu vajatakse kõrgendatud teadmisi selleks, et hinnata tagajärgi kogu ühiskonna arengule ning luua kindel alus poliitiliseks planeerimiseks, otsustamiseks ja tegutsemiseks nii riiklikul kui Euroopa tasandil. EMSK arvamused ja komisjoni teatiseid tööhõivepoliitika, ⁽¹⁾ sotsiaalse integratsiooni, ⁽²⁾ tervishoiu, elukestva õppe ⁽³⁾ jne kohta osutavad samasse suunda.

3.2 Taoline teadmistebaas loob samaaegselt eelduse sotsiaalseks, kultuuriliseks, organisatoorseks, majanduslikuks ja tehnoloogiliseks innovaatorluseks, mis ühelt poolt võib aidata kaasa vanade inimeste elukvaliteedi säilitamisele ning teiselt poolt tervishoiu ja sotsiaalsüsteemide koormuse vähendamisele. Eriti just kiirelt kasvav kõrge vanusega inimeste arv ja – osaliselt sellest tingitud – mitme põlvkonna vanurite üheaegne eksisteerimine teeb vajalikuks täiesti uudsed teenused ja elukutsed.

3.3 Projektid, mida toetati 5.RP raames juhtprojektiga "Rahvastiku vananemine" (Key Action 6) temaatilise programiga "Elukvaliteet ja inimkapitali juhtimine", andsid terve rea olulisi üksiktulemusi selle temaatika kohta. Teadusuuringute peadirektoraat avaldas hiljuti aruande *key actioni* tulemuste ja kogemuste kohta. Samuti võib telemaatikaprogrammi projektitulemuste elluviimine aidata kaasa vanemate inimeste ja puuetega inimeste elukvaliteedi tõstmisele. Terviklik lähenemine, mida esindati 1990ndate aastate lõpul telemaatika programmis, ei ole veel siiski üldiselt läbi lõõnud.

3.4 6. TRP-s jätkatakse rahvastiku vananemise ja selle protsessi individuaalsete ning ühiskondlike mõjude uurimist mõnes üksikus teisejärgulises valdkonnas "Life Sciences, genomics and biotechnology for health" (Prioriteet 1), "Information society technologies" (Prioriteet 2), "Citizens and governance in a knowledge-based society" (Prioriteet 7) ja "Teadus- ja arendustegevus poliitika toetamiseks ja planeerimiseks ennetamaks tulevast teadus- ja tehnoloogiavajadust" (Prioriteet 8) nagu ka ERA-NET.

3.4.1 Poliitika seisukohast olulisi arusaamu võib oodata eelkõige praegu prioriteet 8 all läbiviidavatest projektidest demograafilise prognoosi ja tervishoiukulude kohta vananemise aspektist. IST-programmi eriomane strateegiline siht on vanade

⁽¹⁾ K(2004) 146 lõplik; Nõukogu 27. novembri 2000 direktiiv 2000/78/EÜ üldise raamistiku kehtestamiseks võrdõiguslikkuse teostamisel tööl ja elukutsete puhul (27.11.2000); komisjoni teatis Euroopa tööhõivestrateegia mõjusamaks rakendamiseks, lisa 1, 26.3.2004 K(2004) 239 lõplik; http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/legis/legln_en.htm.

⁽²⁾ Nõukogu otsus 2000/750/EÜ diskrimineerimisega võitlemise ühenduse tegevusprogrammi kohta (2001-2006) (27.11.2000); http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/index_en.htm; EMSK arvamus EÜT C 284, 14.9.1998; Booklet EESC-2000-018 "Jobs, Learning and Social inclusion: The work of the European EESC".

⁽³⁾ Nõukogu otsus 27. juunist 2002, nr. 2002/C 163/01, EÜT C 163, 9.7.2002; K(2002)678 lõplik (november 2001); vrd. ka K(2004) 156 lõplik.

ja puuetega inimeste infoühiskonda integreerimise toetamine. Ka selles valdkonnas on juba terve rida kasulikke kogemusi ja paljulubavaid projekte, milles osalevad suured konsortsiumid ning tööstus. Sellegipoolest tuleb edaspidigi korralikult pingutada täitmaks veel leiduvaid lünki. Omaette raskuspunktina "rahvastiku vananemist" temaatiliste prioriteetide all siiski ei mainita.

3.5 Võib oodata, et 5.-ndas ja 6.-ndas TRP-s rahastatud meditsiinilise-bioloogilise suunitlusega projektid toovad kaasa suuri edusamme füsioloogilisi ja bioloogilisi vananemisprotsesse, haigustega võitlemist ja tervise edendamist ja hoidmist puudutavates teadmistes.

3.6 Arusaamad selles valdkonnas on kahtlemata olulised. Need ei saa lahendada ei probleeme, mis seisavad vanemate inimeste ees, ega anda lähimas tulevikus panust ühiskondlike ülesannete lahendamiseks, mis seisavad vanemate inimeste, eriti kõrge vanusega inimeste, kasvava arvu näol Euroopa ühiskondade ees tervikuna. Suhteliselt madala sündimuse tõttu on noorte inimeste (alla 20 aasta) osakaal ELi kogurahvastikus langenud ajavahemikul 1960 kuni 2001 32 %-lt 23 %-le, samas kui vanemate inimeste (üle 60 aasta) osakaal tõusis samas ajavahemikus 16 %-lt 22 %-le. Vanurite suhtarv, s.t 60-aastaste ja vanemate inimeste osakaal võrreldes 20 kuni 60-aastaste inimeste arvuga tõusis sellel ajavahemikul 29,5 %-lt 38,9 %-le. Järgnevatel aastatel kasvab vanemate inimeste osakaal veelgi tänu viimase kolme aastakümne iibe defitsiidile ning ulatub aastal 2020 27 % rahvastikust. See tähendab, et siis on enam kui veerand kõikidest Euroopa kodanikest 60-aastased või vanemad. ⁽⁴⁾ Kõrgevanuseliste arv tõuseb sealjuures eriti järsku (vt ka 4.5.1). Silmas pidades rahvastiku vananemise suurt ulatust ja praegusel hetkel veel äraarvatuid tagajärgi erinevatele ühiskonna valdkondadele, tuleb uuringute perspektiivi märkimisväärselt laiendada. Nii nagu vananemine iseenesest ei ole ainult bioloogiline protsess, vaid hõlmab palju erinevaid nüansse aastaid kestvas protsessis, nii peab ka vanadust ja vananemist uuriv teadus järgima pikaajalist multi- ja interdistsiplinaarset lähenemist. Teadusuuringute eesmärgiks ei saa pelgalt olla tervisliku seisundi parandamine ja eluea pikendamine. Pigem peavad teadusuuringud aitama kaasa elu kvaliteedi tõstmisele juurdevõidetud aastatel.

⁽⁴⁾ Euroopa Ühendused (2002). Euroopa sotsiaalstatistika: Rahvastik. Eurostat'i teemadering 3, Rahvastik ja sotsiaalsed tingimused. Luxembourg: Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Amet.

3.7 Seetõttu peaks 7. TRP sisse võtma juhtprojekti demograafilise arengu väljakutsete kohta, mis täiendaks senist pigem meditsiiniliselt-bioloogiliselt orienteeritud teadust sotsiaal- ja käitumisteadusliku, kultuurilise, sotsiaal-ökonomilise ja elukäigu ennetamisele orienteeritud perspektiiviga. Taoline teraviklik teaduslik lähenemine peab sisaldama nii alusuuringuid kui ka rakendusele suunatud uuringuid ja arengut.⁽¹⁾ Lisaks sellele tuleks kaasata Euroopa vanemate inimeste organisatsioon, nagu seda soovitatakse vanadusküsimuste teisel maailmakonverentsil vastuvõetud 2. maailma vanurite plaanis ning UNECE poolt Berliinis toimunud ministrite konverentsil septembris 2002 vastuvõetud strateegias. Arvestades pikki ja kompleksseid poliitilisi otsustusprotsesse, on taoline teaduse edendamine oluliselt vajalik. Järgnevalt peatutakse teadusuuringute vajadusel mõnes valdkonnas lähemalt.

4. Teadusuuringute vajaduse konkretiseerimine

Käesolev algatus käsitleb eelkõige teadusuuringute vajadust, mida tingib Euroopa kodanike elamisväärtuse elu ja vananemine demograafilise arengu tingimustes. See hõlmab vanemate inimeste vananemisprotsesse ja elutingimusi, mis erinevates Euroopa riikides võivad osutada väga erinevaks. Teisalt kuuluvad siia olemasolevad ühiskondlikud raamtingimused, mis on samuti erinevates riikides väga erinevad.

Arvukate valdkondade hulgas, mida rahvastikustruktuuri muutused puudutavad, nimetagem siinkohal vaid neid, milles valitseb eriti suur vajadus innovatsiooni järele ning seega teadusuuringute erinevate distsipliinide koostöös toimivate teadusuuringute kõrgendatud vajadus.

4.1 Teadusuuringute vajadus majandus- ja finantspoliitika vallas

4.1.1 Esimene keskne aspekt, mis 6. TRP-s jääb liiga pinnapealseks, on demograafilise arengu mõjude sotsiaal-ökonomiline perspektiiv, mis majanduse ja rahanduse peadirektoraadi uuringute kohaselt on graveeriv. Seetõttu on vajalik soliidne teadmistepagas, mis lubaks ühendada sissetulekute ja tööhõive kohta käivaid andmeid tervise ja sotsiaalse käitumise kohta käivate andmetega. Võimaldamaks põhjendatud prognoose, tuleb statistikat teha järjepidevalt ja pikemate ajavahemike jooksul (heaks näiteks siinkohal on English Longitudinal Study of Ageing [ELSA] tervise kohta ja USA-s tehtud Retirement Survey [HRS]). Sellest tõusevad järgmised küsimused teadusele/uuringute teostamiseks:

- Demograafilised prognoosid on ülimalt ebakindlad, ent poliitikud peavad konkreetselt planeerima tervishoiuteenusid, sotsiaalset ja vanaduse kindlustamist. Milliseid andmeid on tarvis ja tuleb koguda, et oleks võimalik toetada vastavaid poliitilisi meetmeid?
- Milline tähendus on demograafilisel arengul tarbimisele ja säästmisele? Milliseid käitumismalle võiks oodata ning millised mallid on kohased silmas pidades kõrgemat eluea ootust?
- Millised on seosed vananeva rahvastiku ja tootlikkuse vahel? Millised on tagajärjed tootlikkusele, innovatsioonivõimelisusele ja ettevõtlusele?
- Kuidas on võimalik positiivset potentsiaali, mis tuleneb demograafilisest arengust seoses uute toodete ja teenustega, kasutada tänaste ja tulevaste eakate hüvanguks ja samas Euroopa majandusarengu tugevdamiseks (märksõna "teadmispõhine majandus")?
- Millist majanduslikku käitumist võib tulevikus oodata vanematelt inimestelt, kes on suures osas tervemad, paremini haritud ja mobiilsemad kui tänased vanemate inimeste põlvkonnad, kelle olukord aga eriti nõrgemates sotsiaalsetes kihtides ähvardab halveneda? (vt selle kohta ka 4.2.1 ja 4.3.6)

4.2 Töö ja tööhõive osas valitsev uuringute vajadus

4.2.1 Rahvastiku vanuselise struktuuri muutuste ja sellest tulenev vajadus ümber jaotada nappe ressursse, mis ei saa kasvada proportsionaalselt, sõltuvad tulevikus nii ettevõteted, sotsiaalkindlustussüsteemid kui ka vanemad inimesed ise sellest, et nii tööjõudu kui ka vanemate inimeste teadmisi kasutatakse kauem, kui seda praegu tehakse.⁽²⁾ On teada, et vanemad inimesed ei ole üldiselt vähem võimekamad tööjõudluses kui nooremad, ja et mõned võimed annavad küll järele, ent teised jälle kasvavad. Siit tuleneb järgmine teadustöö vajadus:

- Millistes valdkondades panustaksid vanemad töötajad oma võimeid eriti hästi ka vananedes?
- Milliseid alternatiivseid töövõimalusi ja struktuure tuleks luua, et elatise teenimine oleks ka kõrgemas eas atraktiivne? Kas näiteks ajatöö oleks üks mõeldavaid teid?

⁽¹⁾ INT/229 – K(2004) 9 lõplik.; vrd ka INT/163 – K(2002) 565 lõplik, eelkõige lõigud 3.3 ja 4.2.

⁽²⁾ Vrd selles osas ka EMSK arvamus "Innovatsioonipoliitika", EL Teataja C 10, 14.1.2004 (K(2003)112 lõplik.), punkt 4 "Üldised märkused", lõik 7.

- Kuidas saab parandada tervist ja töökohta turvalisust võimaldamaks töövõtjatel kauem aktiivselt tööelus osaleda?
- Kuidas tuleb töökohti ja töökeskkonda kujundada ja töörütme ja –korraldust reguleerida, võimaldamaks vanematele inimestele optimaalselt töötamist? Kuivõrd on abi kohandatud tehnikast?
- Kuidas integreerida tööellu pikaajalisi töötuid ja isikuid, kes teistel põhjustel (näiteks lastekasvatuse või sugulaste hooldamine) pole pikemat aega töötanud?
- Mis põhjustel sunnivad firmad lahkuma vanemaid töötajaid? Miks tõuseb eelkõige vanemate naiste töötus?
- Mis takistab vanemate töötajate kauemat tööl hoidmist või tööle võtmist ning kuidas neid põhjusi kõrvaldada?
- Kuivõrd paindlik saab ja peab olema üleminek täistööajaga töötamiselt pensionile minekule, et kasu tõuseks ühevõrdsest nii vanematele töötajatele, ettevõtetele kui ka vastutavatele sotsiaalkindlustussüsteemidele?
- Kuidas saab ja peab toimuma teadmiste siire, et vanemate töötajate aastate pikku omandatud teadmised ning suured kogemused antaks noorematele nii edasi, et nood “vanu” teadmisi meelsasti haaraks ja integreeriks enda “noortesse” teadmistesse ning sel viisil kasutaks neid ära nii enda kui ka ettevõtte tarvis?
- Täiendõppemeetmete kohta vt 4.5.

Vanemate inimeste kasvav osakaal kogu rahvastikus teeb vajalikuks olemasolevate elukutsete avardamise ja uute loomise. Siiski puudub teave selle kohta, millistes valdkondades on kutseoskuste avardamine eriti hädavajalik vastamaks vanemate inimeste vajadustele ning millistes valdkondades on vajalikud uued tegevusalad, s.t kus avanevad uued tööhõive šansid.

Kirjeldataud arenguid tuleks analüüsida:

- demograafilise arenguga seonduvate sissetuleku- ja tarbimisstruktuuride muutustest lähtuvalt (vrd ka 4.1.1 ja 4.3.6);
- vanaduses kahanevast mobiilsusest lähtuvalt: mõelda tasuks siinkohal uute väljatöötatavate koduste teenuste peale nagu näiteks juuksur ja pediküür, mida pakutakse kodus, samuti kaugteenustele nagu näiteks kaugostmine, kaugnõustamine ja sarnased teenused.
- tööhõivepoliitiliste küsimuste osas vt eriti tervishoidu ja hooldust puudutavat, vrd punkt 4.6.

4.3 Vanurite igapäevaelu puudutav uuringute vajadus

4.3.1 Vananemine ei ole mitte ainult bioloogiline, vaid eelkõige sotsiaalne protsess. Sotsiaalsed raamtingimused erinevad erinevates Euroopa riikides tunduvalt. Ühest küljest käib see ajalooliselt väljakujunenud poliitiliste ja sotsiaalsete süsteemide makrotasandi kohta ning teisalt üksikisikute biograafiate ja ressursside mikrotasandi kohta. Vastavalt erinevad ka vananemise ja vanaduse tingimused erinevate rahvastiku rühmade jaoks. Neid erinevusi – olgu siis tegu naiste ja meeste erinevate eeldustega, biograafiliste ja/või kutselaste kogemustega, aineliste elamistingimustega jne -, tuleb vanurite igapäevaelu reaalsust uurides silmas pidada.

4.3.2 Euroopa riikide vahel valitsevad suured erinevused kliima, topograafia, asustustiheduse ja –vormide, transpordiinfrastruktuuri, heaaluriigi õigusnormide ja paljude muude aspektide osas, mis mõjutavad iseotsustusliku elukorralduse ja aktiivse ühiskondliku osalemise võimalusi. Mõnedes riikides on kehtestatud miinimumpensionid, mis võimaldavad vanaduses rahuldavat elukorraldust, teistes ei kata pension isegi mitte põhivajadusi. Üksikute riikide vahel ja sees ja vanurite suure rühma siseselt on suuri erinevusi.

- Millist mõju omavad Euroopa maade erinevad heaalusüsteemid nende vanemate kodanike elukvaliteedile?
- Millised ennetavad abinõud kõrvaldaksid vanurite ees takistusi, mis raskendavad vanemate inimeste ligipääsu soodsatele korterile, mugavamatele liiklusvahenditele, terviselikule toidule ja/või uutele tehnoloogiatele, mis kõik kokkuvõttes nende elukvaliteeti halvendab?
- Mil viisil saab sotsiaal- ja tervishoiuteenuste kärpimise tingimustes tagada eelkõige nende vanurite elukvaliteeti, kelle füüsilist ja sotsiaalset eksistentsi ähvardavad vaesus, kroonilised haigused, vähene haridus, ebapiisav keeleoskus või muud puuduvad ressursid?
- Millistes tingimustes elavad inimesed, kes ei suuda (enam) omal jõul iseseisva eluga toime tulla? Milliseid regulatsioone on selliste inimeste kohta Euroopa Liidu liikmesriikides ja millised meetmed on nõutavad nende huvide kaitsmiseks?
- Millistes tingimustes elavad eakad vanadekodudes/institutsioonides? Mil moel on nende huvid esindatud?

— Millised on tingimused ennetuse, ravi ja hooldus osas Alzheimeri tõbe ja teisi dementsuse vorme põdevate patsientide jaoks Euroopa Liidu liikmesriikides? Millised on võimalused eri elamisviisides osas ja kogemused nendega?

4.3.3 Iseseisvus, isemääravus ja sotsiaalne integratsioon on olulised isiklikud ja ühiskonnapoliitilised eesmärgid. Nende eesmärkide teostamine on vanemas ja eriti väga kõrges eas ohustatud mitmel põhjusel. Ühest küljest kasvab eaga terviseriskide risk. Ebasoodsad keskkonnatingimused ja puuduvad majanduslikud ressursid raskendavad sel juhul iseseisvuse säilitamist ja sotsiaalset osasaamist. Samuti võivad ühiskondlikud normid ja kujutelmad, nagu näiteks diskrimineeriv vanuse kujutamise, mõjuda barjääradena ning viia tõrjutuseni olulistest ühiskondlikest valdkondadest. Vanaduse negatiivsele kujutamisele seisab vastu tõsiasi, et suurem osa vanuritest saavad pikki aastaid iseseisvalt ja iverastutavalt hakkama oma elukorraldusega. Lisaks annavad nad olulise panuse perekonna ja ühiskonna heaks põlvkondadevahelise (sotsiaalse ja rahalise) toetamise teel, samuti ühiskondliku tööga poliitilistes, ametiühingu ja kiriku greemiumides.

4.3.4 Seistes isegi silmitsi vastukarva olevate väliste tegurite ja tervisest tulenevate piirangutega, omavad vanemad inimesed suurel määral psühholoogilisi võimeid taoliste raskustega toimetulekuks. See sisemine tasakaal on siiski ohus, kui probleemid kumuleeruvad.

— Millal ja milline sekkumine on vajalik, et vältida vanemate inimeste ülekoormamist ja neid selle asemel toetada kriitiliste elusituatsioonidega toimetulekul?

— Millised abinõud on vajalikud rahuldamiseks esmastest põhivajadustest väljuvaid dimensioone nagu psühholoogiline turvalisuse vajadus, vajadus perekondlike ja inimestevaheliste suhete ja sotsiaalse integratsiooni järele?

4.3.5 Suur enamus vananevatest inimestest kogevad ca 20 kuni 30 aastat kestvat vanaduse elujärku suhteliselt terve ja aktiivsena. Ajaloolise uuduse tõttu on selle faasi kujundamiseks siiski alles vähe eeskujusid. Praktiliselt puuduvad usaldusväärsed võrdlusandmed Euroopa kohta iseloomustamiseks valdkondi, milles vanemad inimesed täna kaasa löövad, andes olulise ühiskondliku, sotsiaalse ja majandusliku panuse – muuhulgas tasulise ja/või ühiskondliku töö näol poliitilistes, ametiühingu ja kiriklikes organisatsioonides – nooremate inimeste toetamisel, harimisel, kasvatamisel jne.

— Milliseid tegevusvaldkondi, täiendõppepakumisi, osalusvorme ja kohtumisvõimalusi on võimalik luua andmaks oma panuse sellesse, et kasutada iga inimese jaoks nende eluaastate positiivset potentsiaali mõttekalt ja ühiskonnale produktiivselt?

— Mil määral erinevad vanemate meeste ja naiste huvid, kogemused, vajadused ja oskused? Mil viisil saab ja peab nende erinevustega arvestama?

— Kuidas võiksid vanemad inimesed osaleda otseselt või kaudselt neid esindavate organisatsioonide kaudu erinevatel riiklikel ja Euroopa tasanditel langetatavates otsustusprotsessides, mis puudutavad nende õigust väärrikale ja sõltumatule elule ja osalusele ühiskondlikus ja kultuurielus nii, et põhiõiguste harta artiklit 25 tegelikult realiseeritaks?

— Milline on tarvidus regiooniülese ja piiriülese mobiilsuse järgi eakate puhul, eriti ka eakate sisserännanute puhul, ja kuidas on võimalik kergendada sellega seotud vajadusi (sarnaselt töötajatele)?

4.3.6 Ühiskonna vananemise üle diskuteeritakse ülekaalukalt kui probleemi, kui koorma ja kasvavate sotsiaal- ja tervishoiukulude aspektist lähtuvalt. Sellele seisavad vastu aga positiivsed aspektid, millele pööratakse vähe tähelepanu ning mille kohta leidub veel vähe infot. Näiteks asjaolu, et vanemad inimesed ei koorma enam tööturgu, ent annavad tarbijatena endiselt oma panuse majanduslikku arengusse.

— Mille poolest erinevad vanemate inimeste sissetuleku- ja tarbimisstruktuurid ja tarbimisvajadused nooremate omast?

— Milliseid muutusi võib oodata tarbimiskäitumises, pidades silmas järeltulevaid põlvkondi?

— Millistes valdkondades eksisteerib eriline innovatsioonipotentsiaal arvestamiseks tulevikus paremini vanemate inimeste eriomaste vajadustega?

— Vrd selles osas ka 4.1.1 ja 4.2.1

4.3.7 Põhjastatuna aktuaalsest diskussioonist tervishoiuteenuste, pensionide rahastamise ja – mõnedes riikides – eutanaasia küsimuses tunnevad paljud vanainimesed ennast hetkel pigem koorma kui ühiskonna hinnatud liikmetena.

— Kuidas oleks võimalik teha nähtavamaks ja rohkem hinnata vanemate inimeste poolt ideelises ja materiaalses plaanis kõige erinevamate ühiskonna sfäärides tehtavat tööd?

- Milliseid ühiskonnapoliitilisi meetmeid peaks võtma, et vanematel inimestel poleks põhjust arvata, justkui oleks nad vaid “tülikas koorem”?
- Kuidas oleks võimalik muuta negatiivset suhtumist vanusesse üldiselt nii, et osutuks võimalikuks vanaduse suurem omaksvõtmine ja vananemise positiivne kultuur? Kuidas on nooremates inimestes võimalik äratada suuremat mõistmist vanemate inimeste suhtes ja soodustada dialoogi nii põlvkondade siseseiselt kui ka põlvkondade vahel? (Vrd ka 4.5.2)
- Kuidas on võimalik meedias jõuda vanaduse diferentseerituma kujutamiseni?
- Surm ja suremine on suures osas tabuks, ent samas kujutavad nad endast olulist majanduslikku faktorit. Kuidas on võimalik vältida surma puhtal kujul kommertsialiseerumist ja arendada välja eetilisel vastutustundliku suremise kultuuri?
- tuse korral ning et vajadusel oleks võimalik ka nende eest hoolitseda?
- Mida tuleks korterite moderniseerimisel üldiselt silmas pidada, et võimalikult kaua saaks jääda iseenda korterisse?
- Millised arhitektuurilised või tehnilised kohanemismeetmed aitaksid kaasa eriomaste vaeguste korral (kõva kuulmine, nägemisvaegus, liikumiskõrvaldused, nõtrus) iseseisvuse säilitamisele?
- Mil viisil toetaksid eelkõige “intelligentse elamise” innovatiivsed kontseptsioonid kauem omaette elamist ja majapidamise korraldamist?
- Milliseid positiivseid kogemusi omatakse Euroopas juba täna selles vallas? Mida võiks sellest õppida?

4.4 Teadusuuringute vajadus sotsiaal-ruumilise keskkonna küsimuses

4.4.1 Vanemate inimeste sotsiaalne keskkond muutub tulevatel aastatel dramaatiliselt: madala sündivuse, perekonna hilise loomise ja kõrge lahutuste arvu tõttu tõmbub perekondlike suhete traditsiooniline ring kokku. Samas võivad kasvava eeldatava eluea tõttu üha sagedamini perekonnas üheaegselt elada kuni viis põlvkonda (“oavarreperekonnad”).

- Millist mõju avaldavad sellised muudatused vanade inimeste sotsiaalsele integratsioonile ja ühiskondlikule osalusele?
- Kas järeltulevad põlvkonnad võivad enamal määral toetuda mitteperekondlikele suhetele ning kas need on piisavad, kui vajatakse tuge?
- Millised sotsiaalpoliitilised meetmed ja/või korralduslikud ja tehnilised uuendused annavad oma panuse perekondlike ja mitteperekondlike võrgustike heaks, et soodustada pikemas perspektiivis nende vastupidavust ja kestvust?

4.4.2 Ajaelarve- ja mobiilsusuuringutest on teada, et vananedes veedetakse üha suurem osa ajast korteris ja et koduvälised tegevused vastavalt vähenevad.

- Kuidas sisustada kortereid – eelkõige suuremaid üürikortereid vanades majades ning ühepereelamuid – võimalikult soodsalt nii, et vanemad inimesed saaksid neis iseseisvalt elada ka kasvava kehalise, sensoorse või kognitiivse piira-

4.4.3 Vajadus vananedes kolida hooldekodusse on enamikele vanadele inimestele hirmutav kujutlus.

- Milliseid atraktiivseid, ent siiski taskukohaseid alternatiive leidub, kui enda korter muutub koormavaks ja iseseisvat elukorraldust pole seal enam võimalik jätkata?
- Millised on senised kogemused uute elamisvormidega nagu näiteks “hooldaja hooles all elamine”? Millised raamtingimused osutuvad kirjeldatud või sarnaste alternatiivide puhul edukaks ning millised mitte?

4.4.4 Tehnilised seadmed, süsteemid ja teenused võivad vanaduses olla suureks abiks igapäevaprobleemide lahendamisel. Need ei ole aga vanemate inimeste vajadustega alati kohandatud. Seadmed tuleks siiski disainida printsiibil “Design for all” ning neid peaks olema võimalik paindlikult kohandada erinevatele kasutajagruppidele. See tähendab, et tulevaste kasutajate kaasamine toodete ja teenuste kvaliteedi tõstmise arendusprotsessi on ilmtingimata vajalik. Soovitada võib siinkohal kõige esinduslikemate Euroopa seniioride organisatsioonidega ja samuti eakate enestega konsulteerimist ja nende aktiivset osalust, et jõuda vanurite tegelike vajaduste väljaselgitamisel pideva vastasmõjuni (sotsiaalse auditini)

- Mida peavad tootjad ja disainerid teadma “Design for all” lähenemisest ja meetodist ning vanemate inimeste võime- test, piirangutest, vajadustest ja hoiakutest selleks, et tehnilisi tooteid oleks võimalik vastavalt kohandada ja vanemate inimeste poolt aktsepteerida ning paremini kasutada?
- Mis muutub vanusega ja mis muutub võib-olla vanade inimeste uute põlvkondade tulekuga?

— Kuidas oleks võimalik rohkem kui seni kaasata vanemate inimeste muutuvaid võimeid ja vajadusi “*mainstream*”-tehnoloogiate kujundamisse? Millised on sobivad poliitilised meetmed, et saavutada tööstuse ja majanduse suurem osalus “*Design for All*” eesmärgi saavutamisel?

— Kuidas saab kasutajate osalust tehniliste seadmete tootearenduses efektiivselt korraldada?

Sellele lisaks tuleb täpsemalt uurida, milliseid tehnilisi abivahendeid tegelikult vajatakse ja millised raamtingimused on vajalikud, et nendest oleks abi vanemate inimeste elukvaliteedi tõstmisel:

— Mil viisil abistavad need vanemaid inimesi igapäevaste ülesannetega toimetulekul? Mil viisil toetaksid need hooldevajaduse või nõtrushaiguste korral nii ametlikke kui mitteametlikke hooldajaid ja teenuseid?

— Milliseid eetilisi aspekte peab sealjuures (näiteks segaduses olijate puhul) silmas pidama välistamiseks isiklikku ellu sekkumist näiteks tehnilise valve näol?

— Milliseid innovatiivseid võimalusi pakuvad uued tehnoloogiad ning kuidas mõjub nende kasutamine pikaajalises perspektiivis? Millised sekundeerivad sotsiaalsed meetmed oleksid vajalikud, et need aitaksid kaasa vanemate inimeste elukvaliteedile ja ühiskondlikule osalusele ning ei tekitaks sotsiaalset isolatsiooni ja võimalustest ilmajätmist?

4.4.5 Füüsiline, sotsiaalne ja kultuuriline tegevus annab oma panuse terveks ja rahuldavaks vananemiseks. Sageli takistavad aga looduslikud ja/või ehitatud keskkonnas esinevad tõkked või puuduvad liiklusvahendid ligipääsu vastavatesse asutustesse. Probleemid on üldiselt teada, ⁽¹⁾ ent sageli jääb vajaka asja käsitlõtmisest.

— Milliseid meetmeid võiks ja peaks sotsiaal-, linna- ja transpordiplaneeringus võtma eelisjärjekorras selleks, et elukeskkond, tänavad, liiklusvahendid, teenindusasutused jne vastaksid üha rohkearvulisema vanema kodanikkonna nõudmistele ning neid iseseisvas toimetulekus toetaks?

— Mil viisil saab iseäranis elukeskkonna kvaliteet – näiteks kohtumispaikade ja sobivate liiklusvahendite näol – aidata kaasa vanade inimeste sotsiaalsele integratsioonile?

— Millistes riikides ja millistes valdkondades on juba omandatud positiivseid kogemusi ning kuidas on neid võimalik üle kanda teistele riikidele ja valdkondadele?

4.4.6 Sageli takistavad ka isiku puuduvad sotsiaalsed ja rahalised vahendid ja/ või füüsilised või sensoorsed vaegused koduväliselt toimuvale ligipääsemist ja sellest osa saamist. Just nende inimeste jaoks – sageli ükski elavad naised – oleks osalemine sotsiaalsetes ja kultuurisündmustes eriti oluline, et mitte üksindusse tõmbuda.

— Millised sotsiaalpoliitilised meetmed ja/ või organisatoorsed ja tehnilised uuendused saaksid puudust kannatavate vanemate inimeste osavõttu ühiskonnast toetada?

4.5 Elukestvat õpet puudutav uuringute vajadus

4.5.1 Sotsiaalselt, kultuuriliselt ja tehniliselt kiirelt muutuv ühiskonnas muutub elukestev õpe üha olulisemaks. See käib eelkõige vanemate töötajate kohta, kelle varem omandatud teadmised ei piisa enam vastamiseks modernsetele töökohtadele seatavatele nõudmistele. Eesmärki luua Euroopas elukestva õppimise ruum rõhutati juba hariduse ja kultuuri peadirektoraadi ja tööhõive ning sotsiaalküsimuste peadirektoraadi ning nõukogu 27. juuni 2002 otsuses. ⁽²⁾ Ka selles osas on edasised uuringud ilmtingimata vajalikud:

— Millist liiki täiendõppemeetmetest tõuseb vanematele töötajatele nii sisuliselt kui meetodiliselt eriti kasu?

— Kuidas tagada, et sobilikest meetmetest oleks ühtviisi kasu kõigile töötajatele olenemata nende vanusest ja soost?

4.5.2 Eluaegse õppimise vajadus puudutab aga ka neid inimesi, kes tööelus enam ei osale. Ka nendel peaks olema võimalik edasi areneda isiklikuks ja ühiskondlikuks hüvanguks.

— Kuidas luuakse teadmistepõhises ühiskonnas teadmisi ja kuidas neid levitatakse?

— Kuidas edendada paremini vanemate inimeste elukestvat õpet nende tööstaatuses sõltumatult? Millised elukutsega seonduvaid või kultuurilisi teemasid katvatest haridus- ja informatsiooniprogrammidest osavõtu võimalused esinevad liikmesriikides juba täna ja milliseid kogemusi on omandatud näiteks 3. eluea ülikoolide või erinevatel teemadel toimuvate kogunemistega?

⁽¹⁾ European Conference of Ministers of Transport (ECMT) (2002) “Transport and aging of the population”. Paris Cedex: OECD Publications.

⁽²⁾ K(2001) 678 lõplik.; Nõukogu otsus 27. juunist 2002 nr 2002/C 163/01, EÜT C 163, 9.7.2002

- Kas esineb seos varasema tööelu laadi ja hilisema täiendõppe vahel? Kas aktiivse tööea vältel toimunud kokkupuudetest täiendõppega võib järeldada, mil viisil vanematel inimestel saab hoida huvi õppimisel, haridusel ja kultuuril?
 - Kuidas parandada õppimisvõimalustele ligipääsu praegu veel alaesindatud rühmadele ja tagada kultuurilist paljusust?
 - Millist rolli mängivad vanaduses avalik-õiguslik meedia ning uued tehnoloogiad ja *e-õpe* säilitamiseks ühiskonnaelus osavõttu, teadmiste ja infovahetuseks ning isiklikuks täiendõppeks?
 - Millised põhioskused on vanaduses eriti olulised? (vrd selles osas 4.6.1)
 - Milliseid vanust ja vananemist puudutavaid alusteadmisi peaksid teisalt omama inimesed ja organisatsioonid, kes tegelevad vanemate inimestega? Millised haridusalgatused on sobilikud aitamaks noorematel paremini mõista vanemaid inimesi? (Vrd selles osas samuti 4.3.7).
 - Mil viisil saab varem otsustatud meetmeid kontrollida ja mil viisil edastada positiivseid kogemusi?
- toitumine - vanadele inimestele lähedaseks, et neid ka kasutataks?
- Millised teised meetmed aitaksid veel edendada füüsilisi, sensoorseid, kognitiivseid ja sotsiaalseid võimeid?
 - Eriti vanusest tingitud haiguste epidemioloogia ja etioloogia vallas valitseb uuringute vajadus parandamiseks ennetusvõimalusi (näit Alzheimeri tõbi või kukkumiste vältimine, mis võivad põhjustada puusaluumurde).
 - Tungiv vajadus uuringute järgi valitseb ka seoses ennetusvõimaluste ja tervise säilitamisega töövaldkonnas (vrd ka 4.2.1).
 - Samuti valitseb uuringute vajadus vanurite ravivõimaluste osas ning nimelt nii vanusele omastele iseärasustega üldiste haiguste kui ka vanusest tingitud haiguste puhul. Mitmetel juhtudel puuduvad ravialused, kuna kliinilisi katseid ja ravimite testimisi teostatakse suures osas ainult nooremate täiskasvanute osas. Eakate tervislik seisukord ei ole võrreldav, kuna nad ei kannata tihtipeale mitte spetsiifilise haiguse käes, vaid mitme funktsiooni osas võib samaaegselt tekkida raskem või kergem puudulikkus.

4.6 Uuringute vajadus tervise hoidmise ja hooldusvajaduse seisukohalt

4.6.1 Demograafilise arengu eriti raskekujuline tagajärg on sotsiaal- ja tervishoiusüsteemi kulude kasvamine/kuludega koormamine kõrges vanuses inimeste kiirelt kasvava arvu tõttu. Järgmise 15 aasta jooksul prognoositakse kaheksakümneaastaste inimeste arvu kasvu 50 % võrra üle Euroopa üle 20 miljoni. ⁽¹⁾ Saja-aastaste arv kasvab sealjuures eksponentsiaalselt. ⁽²⁾ Seetõttu on uuringud iseäranis ennetuse ja funktsionaalsuse ja vanadusiseisvuse säilitamise ning taastamise seisukohalt keskse tähtsusega.

- Kuidas mõjuvad teatud elustiilid pikaajaliselt tervislikule seisundile üldiselt ning üksikutele haigustele eraldi võetuna? Kuidas edendada terveid eluviise?
- Kuidas muuta tervise hoidmise meetmeid ja pakkumisi – nagu sportlikud, muusikaline-esteetiline tegevus või tervislik

⁽¹⁾ EUROSTAT (2002). The Social Situation in the European Union 2002. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

⁽²⁾ Vrd Robine, J.M. & Vaupel, J. (2001). Emergence of supercentenarians in low mortality countries. *The Gerontologist*, 41 (special issue II), 212.

— Vrd ka 4.6.3.

4.6.2 Kõrges vanuses inimeste kasvava osakaalu tõttu prognoositakse järgnevatel aastatel hiiglaslikku hooldusvajadust, mis on seotud eramajapidamiste ja avalike eelarvete kasvava kulude koormaga. Ka selles osas esineb mitmekülgne uuringute vajadus:

- Kuidas saab ja peab parandama hooldajate kvalifikatsiooni ja töötingimusi nii, et hooldaja amet muutuks kestvalt atraktiivseks?
- Millised ekstersed ja millised eeldused personali osas peavad olema täidetud selleks, et hooldaja ja hooldatava vaheline suhe kujuneks kõikidele osapooltele rahuldust pakkuvalt?
- Kuidas saaks hoolduspakkumisi paremini kohandada hooldust vajavate inimeste vajaduste ja nõudmistega ja rohkem kui seni toetada kodust hooldust?

- Millise panuse saaksid tehnilised lahendused anda hõlbustamiseks hooldavate lähedaste ja professionaalsete hooldajate tööd kahjustamata hooldatava inimese puutumatus ja väarikust?
- Milline majanduslik toetus ja ühiskondlik tunnustus on nõutav hooldavate lähedaste ja professionaalsete hooldajate koormuse vähendamiseks? Kuidas on võimalik hooldavaid lähedasi toetada ka seoses nende oma pensioni tagamisega?
- Kuidas kujundada hooldust, valuteraapiat ja abi suremisel nii, et elu lõpeks väarikalt?

4.6.3 Euroopas puuduvad hoolduse valdkonnas sisuliselt määratletud mõisted (näit "isemääramiseta", "kodune hooldusteenistus" jne), puuduvad ühtsed struktuurid erinevate teenistuste puhul ning suunised personali kvalifikatsiooninõuetele.

- Milliste meetmete abil oleks võimalik jõuda ühtlasema keelekasutuseni ning seega suurema läbipaistvuseni hoolduse vallas?
- Millised programmilised, tehnilised, geriaatrilised, ja sotsiaalpsühholoogilised teadmised ja oskused on soovitatavad meditsiini- ja hooldusteenuste osutaja kvalifikatsioonile üle Euroopa?

4.7 Uuringute vajadus seoses uute tehnoloogiatega

4.7.1 Tunnustatult tehnoloogiate kiire ja jätkuv laiaulatuslik levik, eriti uute info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate (ITK) kasutamine mõjub kõigis eelnimetatud valdkondades (4.1 kuni 4.6). Näiteks töövaldkonnas on need tehnoloogiad tihti vanemate töötajate tõrjumise põhjuseks. Teisest küljest on uuringud näidanud, et vastavate tingimustega kohanemine võiks nende produktiivsust isegi tõsta. Seetõttu tuleb see aspekt kaasata uuringutesse kõigis valdkondades. Arvesse tuleb võtta eelkõige eetilisi aspekte, samuti eakamate integreerimise küsimust, kes ei suuda või ei soovi tehnilisi uuendusi kasutada.

4.8 Olemasolevate teadmiste läbitöötamine, omavahel sidumine ja täiendamine

4.8.1 Riiklikult ja Euroopa poolt rahastatud teadus on juba loonud laialdasi teadmisi. Teadmised puudutavad aga suure enamuses üksikuid aspekte ning seda üksikute distsipliinide perspektiivist võetuna. Teadmised on laiali hajutatud ning sageli

loetavad ainult konkreetse riigi keeles. Uuringute tulemused ei ole sageli erinevate pisteliste testide tegemise tõttu teiste uuringute tulemustega võrreldavad.

- Kasu tõuseks, kui teadmised valmistataks ette nii, et neid oleks võimalik omavahel siduda, süstemaatiliselt võrrelda ja neile hinnang anda ja lõpuks kõikidele üldiselt ligipääsetavaks teha.

- Edasisteks sammudeks oleks niiviisi ülestöötatud materjali sekundaaranalüüsi teostamine ning uurimismeetodite ja –instrumentide kooskõlastamine edasisteks ühisteks ja interdistsiplinaarse mõõtega täiendatud uuringuteks. Toetusmeetmena on taolise teadmiste tekitamise, integratsiooni ja edasiarendamise tarvis välja pakutud 6. teadustegevuse raamprogrammi uued instrumendid "Centres of Excellence" ja "Networks of Excellence".⁽¹⁾

- Soovitav oleks samuti Euroopa riikide vanade inimeste elukvaliteedi indikaatorite ühtemoodi kogumine ja käsitluslaad nagu ka nende pikaajalisem jälgimine ja dokumenteerimine Euroopa andmebaasis. Soo, vanuselise grupi, sissetuleku ja regiooni järgi diferentseerimine on sealjuures ilmtingimata vajalik, kuna seni kasutatud indikaatoritest ei piisa eakate elutingimuste määramiseks. Lisaindikaatoritena tuleb kasutusele võtta info tervisliku seisundi ja kahjustuste kohta, hooldussüsteemide ja riigispetsiifiliste nõudmiste kohta. Koostööd EUROSTATiga tasuks kontrollida.

- Riiklikul ja Euroopa tasandil juba olemasolevad statistilised ja muud olulised teadmised vajavad hädasti kokkukogumist ja integreerimist. Ka teadustegevuse 5. ja 6. raamprogrammi erinevate valdkondade uurimistulemused vajavad integratiivset käsitlemist selleks, et neist oleks võimalik tuletada praktikale ja poliitikale olulisi järeldusi. Selliselt integreeritud ja ülestöötatud teadmiste võimalikult varane levitamine on möödapääsmatu.

- Et teadust ja poliitikat ei tehtaks mitte ainult vanadele inimestele, vaid koos vanade inimestega, tuleb senioride organisatsioonide kaasata tulevastesse projektidesse rohkem kui praegu.

5. Eesmärgid ja nõudmised

5.1 Käesoleva algatusaruanne annab aluse taotluseks võtta 7. teadustegevuse raamprogrammi juhtprojekt, teemade kompleksi kohta "Demograafiline areng – elu kvaliteet vanaduses ja tehnoloogivajadus".

⁽¹⁾ Vrd selle kohta "Majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus "Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, majandus- ja sotsiaalkomiteele ja regioonide komiteele – Teel Euroopa teadusruumi poole", EÜT C 204, 18.7.2000"

5.2 Toetades multi- ja interdistsiplinaarseid ning sotsiaalse osalusega laia teemade ringiga geriaatrilisi uuringuid on eesmärgiks

- a) luua teadmistebaas, mis on vajalik poliitiliseks planeerimiseks ja tegutsemiseks tulemaks innovatiivselt, sotsiaalselt õiglaselt ja kuluefektiivselt toime vanuselise struktuuri muutuste mõjudega Euroopas ja
- b) luua aluspõhi ja instrumendid selleks, et jõuda ühiskonnas vanaduse kohasemale mõistmisele ja hindamisele.

5.3 Ülesloetletud uurimisvaldkonnad ja näidisküsimused suutsid arvatavasti näidata, kui võrd tihedalt on üksteisega seotud bioloogilised, psühholoogilised, sotsiaalsed, kultuurilised, tehnoloogilised, ökonoomilised ja struktuuriaspektid, kui tegu on vananemise ja vanusega. Samas toimub vananemine konkreetsetes ruumilises ja ühiskondlikus kontekstis. Seda konteksti iseloomustavad Euroopas tugevad geograafilised, kultuurilised ja sotsiaalstruktuurilised vastandid nii üksikute maade vahel kui sees. Mõlemad aspektid – vananemisprotsessi mitmemõõtmelisus ning erinevad tingimused, milles see aset leiab – lausa tingivad vanadusuuringute multi- ja interdistsiplinaarsuse. Lisaks on vajalik pikaajaline uuringute perspektiiv, selleks et muutuste protsesse tuvastada ning nendega vastavalt arvestada. ⁽¹⁾

5.4 Ainult taoline laiapõhjaline ning pikaajaline uurimistöö on võimeline esitama põhjalikult planeerimis- ja otsustusala-seid, mida vajatakse kõige erinevates ühiskondlikes valdkondades ning kõikidel otsustustasanditel silmas pidades rahvastiku vanadusestruktuuri muudatusi. Vananemine ei ole mitte ainult bioloogilis-meditsiiniliselt ja tehnilis-majanduslikult lahendatav küsimus vaid ühiskondlikku, sotsiaalset ja kultuurilist lahendust vajav ülesanne.

5.5 Lisaks nimetatud uurimistegevustele nõuab komitee järgmiseid sekundeerivaid meetmeid:

- Ärakuulamine teemal “Demograafiline muutus – elukvaliteet vanaduses” EMSK-s, muu hulgas, tegemaks seal ettepanekut teostatavusuuringuks sobiva agentuuri suhtes ja võib-olla vajalikuks osutuvate muude algatuste suhtes.

- Ühise proaktiivse ja tulevikuvaatava agentuuri sisseadmine (European Observatory) vanurite elukvaliteedi indikaatorite kogumiseks Euroopa riikides ning pikaajaline jälgimine ja dokumenteerimine Euroopa andmebaasis, sel viisil empiirilisel põhjendatud prognooside tegemiseks, teadmiste koondamiseks ja edastamiseks ning praktikas ja poliitikas vajatavate järelduste tegemine.
- *Workshopide* ja konverentside organiseerimine rohkendamaks teadmisi demograafilise arengu ja ennetavate ning sekundeerivate meetmete hädavajalikkuse kohta; teravdamaks teadlikkust vanaduse positiivse potentsiaali osas ning vastu töötada vanuselisele diskrimineerimisele; tegemaks uuringute tulemusi teatavaks võimalikult laiale avalikkusele; toetamaks “vanade” ja “uute” liikmesriikide vahelist mõttevahetust.
- Teemaatika edasine jälgimine “koordineerimise avatud meetodi” kaudu. Arvestades rahvastiku vananemise kompleksust ja kandepinda ning erinevaid šansse ja väljakutseid, mis sellega seondub, peab komitee seda meetodi sobivaks, et
 - algatada kogemuste vahetamist, euroopasisest võrdlust ning vastastikust õppimist;
 - soodustada organiseeritud kodanikuühiskonna esindajate ja komisjoni vastutavate peadirektoraatide vahelist dialoogi ⁽²⁾;
 - defineerida ühised eesmärgid;
 - kontrollida üle 2. maailma vanurite plaani (vastu võetud aprillis 2002 Madridis) ja UNECE-implementeerimisstrateegia (vastu võetud ministrite avaldusega Berliinis septembris 2001) elluviimist, ja
 - luua ruum vananevat ühiskonda puudutavateks ühisteks väärtushinnanguteks.

5.6 Lõppeesmärgiks on seega võimaldada ELAMISVÄÄRNE ELU JA VANANEMINE EUROOPAS See ei hõlma mitte ainult tänastele vanadele ja kõrges vanuses inimestele, vaid ka vanade ja noorte inimeste järgmistele põlvkondadele.

Brüssel, 15. september 2004

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Vrd selles osas veelkord EMSK arvamusega ELT C 95 23.4.2003 (K(2002) 565 lõplik ja CESE 319/2004 (pole veel ELTs avaldatud) (K(2004) 9 lõplik).

⁽²⁾ Komisjoni teatis K(2002) 277 lõplik.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamuse teemal "Ettepanek nõukogu direktiivi kohta, millega muudetakse direktiive 66/401/EMÜ, 66/402/EÜ, 2002/54/EÜ ja 2002/57/EÜ ametliku järelevalve all tehtud kontrolli ja kolmandates riikides toodetud seemnevilja samaväärsuse kohta"

K(2004) 263 (lõplik)– 2004/0086 CNS

(2005/C 74/10)

29. aprillil 2004 otsustas nõukogu, vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklile 37, konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega ülalmainitud teemal.

Põllumajanduse, maapiirkondade arengu ja keskkonna osakond, kelle ülesandeks oli ette valmistada komitee tööd sellel teemal, võttis vastu oma arvamuse 6. juulil 2004 (ainureferent: **hr M. BROS**).

Oma 411. plenaaristungil 15. ja 16. septembril 2004 (15. septembri istungil) võttis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee vastu käesoleva arvamuse 85 poolt-, 1 vastu- ja 3 erapooletu häälega.

1. Sissejuhatus

1.1 Aastatel 1998 – 2003 lubas komisjon liikmesriikidel läbi viia ajutist seemnevilja näidiste ja proovide eksperimenti, vastavalt ühenduse seadusandlusele seemnevilja turustamise kohta. Tulemuste analüüs näitas, et:

- kindlaksmääratud tingimustel võiks seemnevilja ametliku sertifitseerimise protseduuri lihtsustada ilma seemnevilja kvaliteedi tuntava languseta, võrreldes seemnevilja ametliku näidiste ja proovide süsteemi abil saavutatuga;
- kohapealset inspeksiooni ja ametlikku kontrolli võiks laiendada kõigile kultuuridele sertifitseeritud seemnevilja tootmiseks;
- pindade proportsiooni, mida ametlikud inspektorid peavad kontrollima ja inspekteerima, võib vähendada.

1.2 Vastu on võetud rahvusvaheliseks kaubanduseks mõeldud seemneviljale kehtivate reeglite (OECD süsteem) muudatused. Seega võiks EL seemnevilja samaväärsuse rakendusvälja kolmandates riikides kogutud seemnevilja osas laiendada kõigile seemneviljatüüpidele, mis vastavad erinevates ühenduse seemnevilja turustamist puudutavates direktiivides ettenähtud tingimustele ja uurimise nõudmistele

1.3 Komitee soovib läbi vaadata komisjoni ettepanekut välja pakutud reeglite arenguga võrreldes, kuid ka soovist hoida nõuete kõrget taset toodetud seemnevilja kvaliteedile ja taime-tervishoiu küsimustele.

2. Komisjoni ettepanek

2.1 Komisjon teeb ettepaneku pikendada kuni 31. märtsini 2005 eksperimenti ametliku kontrolli all (otsus 98/320/EÜ), et hoida ühenduse tingimusi sellele otsusele vastavalt toodetud

seemnevilja turustamiseks, ja oodates uute sätete rakendumist (direktiivide ülevõtmine).

2.2 Samal ajal tuleb direktiivid 66/401/EMÜ (söödataimede turustamine), 66/402/EMÜ (teravilja seemne turustamine), 2002/54/EÜ (peediseemne turustamine) ja 2002/57/EÜ (öli- ja kiudtaimede seemnete turustamine) kohandada eksperimentidulemuste järeldustega ja viia sisse järgmised muudatused:

- sisse viia ametliku järelevalve all tehtav kontroll erinevatele seemnekategooriatele;
- ametliku järelevalve all tehtava kontrolli määratlemine (kontroll kohapeal või riikliku seemnevilja sertifitseerimise eest vastutava asutuse volitatud laboratooriumis);
- sertifitseerimiseks proovide võtmine võib toimuda ametlikult või ametliku kontrolli all. Ametliku kontrolli all proovide võtmise tingimused on määratletud (isikute amet, tehnika kontroll ja sanktsioonimeetmed);
- samaväärsuse printsiipi laiendatakse kolmandatest riikidest kogutud seemneviljale, mis vastab ühenduse tingimustele ja nõudmistele (kontrolli ja sertifitseerimise süsteem).

3. Üldised tähelepanekud

3.1 Komisjoni ettepaneku peamiseks eesmärgiks on lihtsustada kontrolliprotseduuri seemnevilja tootmise sektoris. Kontrolli delegeerimise praktikat rakendatakse juba mitmes liikmesriigis. Komitee toetab seega komisjoni algatust. Siiski soovib ta rõhutada, et komisjon oleks pidanud esitama uue direktiivi, mis koondab nelja teemakohase direktiivi elemendid, see oleks lihtsustanud muudatuste mõistmist ja taganud järjepidevuse rakendatavate meetmete ühtlustamisel.

3.2 Komisjoni otsus ametliku järelvalve all teostavate seemnevilja näidiste ja proovide eksperimendi kohta kaotab kehtivuse 31. juulil 2004. Seega kestab kaasotsustamismenetluse ajal, mida komisjoni seadusettepanekute puhul rakendatakse, seadusandlik vaakum. Komitee kutsub selle vältimiseks komisjoni üles muutma oma otsust nr 98/320/EÜ.

3.3 Komisjon teeb ka ettepaneku pikendada eksperimendi faasi kuni 31. märtsini 2005, et võimaldada teemakohaste direktiivide muudatuste ülevõtmist. Komitee soovib aga rõhutada, et see tähtaeg on liiga lühike, arvestades ülevõtmise teostamiseks vajalikku aega, mis on umbes kümme kuud. Seega soovib komitee pikendust kuni 31. juulini 2005.

3.4 Komitee ei ole pädev hindama kohapealse kontrolli tehniliste andmete sobivust (eriti proovide taseme muutmist) või vajalike laboratooriumiproovide arvu. Komitee soovib siiski rõhutada, et on vaja kinnitada ühine nimetaja kõigile liikmesriikidele. Seetõttu tuleks asendada ülem- ja alammäära kujul esitatud andmed kontrolli minimaalse protsendimääraga.

3.5 Ametliku kontrolli delegeerimine volitatud isikutele võimaldab saavutada protseduuride suuremat efektiivsust. Komisjon peab tagama sertifitseerimise kontrolli süsteemide toimimise. Praegu teostab ühenduse võrdlevaid katseid ja praktikavahetusi komisjon. Neile tegevustele omistatud summa (0,5-0,6 miljonit eurot) on taotletava eesmärgiga võrreldes ebapiisav. Komitee soovib komisjonil eraldada kontrollisüsteemide ühtlustamise meetmetele täiendavaid finantsvahendeid.

3.6 Komitee soovib meenutada, et liitumisläbirääkimistel uute liikmesriikidega nähti ette üleminekuajad kataloogis registreerimata liikidele, sest need ei vasta ühenduse nõuetele. Komitee juhib komisjoni tähelepanu neile registreerimata liikidele, mida võib turustada vaid asjaomastes riikides (Küpros,

Läti, Malta ja Sloveenia). Seda erandiperioodi tuleks saata lisagarantiidega eelkõige proovide suuruse ja "hullu kaera" (*Avena fatua*) olemasolu kohta.

3.7 Komitee juhib komisjoni tähelepanu halva kvaliteediga seemnevilja partiide turustamist puudutavatele vaidlustele liikmesriikide vahel. Ühtse turu teostamine jõuab lõpule ka tagades ettevõtjatele turustatud kaubapartiide jälgitavuse ja hea koostöö sertifitseerimisagentuuride ja seemnetootjate vahel.

3.8 Samaväärsuse rakendusvälja laiendamise osas OECD reeglitele vastavatele kolmandatele riikidele rõhutab komitee, et komisjon peab saavutama kolmandatelt riikidelt selle samaväärsuse vastastikuse tunnustamise. Samaväärsus tuleb saavutada identsete normidega. Samuti tuleb nõuda kontrollisüsteemide samaväärsust, et tagada identne kvaliteeditase.

4. Kokkuvõte

4.1 Komitee hindab komisjoni ettepanekut, mis liigub kontrolliprotseduuride lihtsustamise suunas, muutmata siiski kvaliteedinõuete taset seemnevilja tootmisele. Siiski rõhutab komitee, et komisjon peab jätkama kontrollisüsteemide toimimise analüüsi.

4.2 Seadusandlikust küljest rõhutab komitee, et komisjon oleks pidanud kasutama seda võimalust esitada üks seadusettepanek, mis koondaks endasse kõik teravilja, söödataimede, peedi ja õlitaimede seemnete turustamist puudutavad direktiivid.

4.3 Komitee hinnangul on soovitud kuni 31. märtsini 2005 pikendamine ebapiisav, võimaldamaks direktiivide lisamist siseriiklikku õigusse. Seepärast tehakse ettepanek kanda pikendamine edasi kuni 31. juulini 2005.

Brüssel, 15. september 2004.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee

president

Roger BRIESCH

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamused, mis käsitleb "Komisjoni teatist nõukogule, Euroopa Parlamendile ja Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele: keskkonnaaspektide integreerimine Euroopa standardisatsiooni"

(COM(2004) 130 final)

(2005/C 74/11)

Komisjon otsustas 25. veebruaril 2004. a konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega EÜ asutamislepingu artikli 262 kohaselt järgnevas:

Põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna osakond, millele tehti ülesandeks töö ettevalmistamine, võttis oma arvamuse vastu 6. juulil 2004. a. Ettekandja oli **hr PEZZINI**.

EMSK võttis oma 411. plenaaristungil 15. septembril 2004 (15. septembri istungil) ühehäälselt vastu järgneva arvamuse:

1. Sissejuhatus

1.1 Keskkonnaaspektide integreerimise probleematika Euroopa standardiseerimisprotsessi kuulub Euroopa Liidu säästva arengu strateegias kirjeldatud prioriteetide hulka, mille komisjon võttis vastu aastal 2001⁽¹⁾ ja mille kohta komitee on juba esitanud arvamuse novembris aastal 2001 ja andnud hiljuti hinnangu sellele küsimusele.⁽²⁾ Selle strateegia eesmärgiks on seada tasakaalu keskkonna-, sotsiaalsed ja majanduslikud aspektid ja tugevdada EÜ asutamislepingus püstitatud põhimõtet⁽³⁾ integreerida keskkonnanõudmised ühenduse poliitikatesse. Kuues ühenduse keskkonnanalane tegevusprogramm⁽⁴⁾ rõhutab selles osas, et keskkonnakaitset puudutavaid nõudmisi tuleb tehnilise standardiseerimise tegevuse juures arvesse võtta.

1.2 Lisaks sellele aitab tehnilise standardiseerimise protsess oluliselt kaasa keskkonda arvestava arengu perspektiivist täielikult integreeritud Euroopa siseturu teostumisele: see viib kohustuse muutuda aastaks 2010 maailma kõige konkurentsivõimelisemaks majanduspiirkonnaks kooskõlla säästva ning uusi ja parema kvaliteediga töökohti loova majanduse arenguga laienenud Euroopa kontekstis, mida iseloomustab järjest suurem majanduslik ja sotsiaalne ühtekuuluvus, nagu nähti ette aastal 2000 Lissabonis Euroopa Liidu riigipeade ja valitsusjuhtide poolt vastu võetud strateegias.

1.3 Muuhulgas on tehniline standardiseerimine, mis põhineb kõigi huvitatud poolte konsensusel, tähtis element teostamaks ühenduse poliitikaid ja eelkõige integreeritud toodete poliitikat, mille kohta komitee on juba korduvalt arvamust avaldanud⁽⁵⁾ ja mis käsitleb standardiseerimist kui võimalikku vahendit toodete ja teenuste keskkonnamõju vähendamiseks

⁽¹⁾ K(2001) 264 lõplik.

⁽²⁾ EMSK arvamused 1494/2001 29. novembrist 2001. a ja EMSK arvamused 661/2004 29. aprillist 2004. a.

⁽³⁾ EÜ asutamisleping, artiklid 2 ja 6 (koondtekst).

⁽⁴⁾ otsus 1600/2002/EÜ 22. juulist 2002. a.

⁽⁵⁾ MSK arvamused integreeritud tootepoliitika rohelise raamatu kohta (EÜT C 260, 17.9.2001) ja EMSK arvamused 1598/2003 10.12.2003. a teatise kohta "Integreeritud tootepoliitika – elutsükli kesksel etapil keskkonnanalane mõttearendus".

1.4 2002. aasta 1. märtsi standardiseerimisnõukogu kinnitas ühtlustatud normide kohasust praegu "uue lähenemisega" kaetud sektorites, rõhutas kõigi sotsiaalsete partnerite aktiivse osalemise tähtsust standardiseerimise protsessis ja tervitas komisjoni kavatsust töötada välja dokument standardiseerimise ja keskkonnakaitse kohta.

1.5 Selle nõukogu tulemusena tuvastas komisjon töödokumendis "Standardiseerimise roll Euroopa poliitika ja seadusandluse toetajana" hulga võtmevaldkondi, mille hulgas on eelkõige järgmised:

1.5.1 Euroopa standardiseerimise laiem kasutamine liidu poliitikas ja seadusandluses, et tugevdada, vastavalt nii ühiskonna kui ettevõtete vajadustele, tehnilise standardiseerimise levikut uutesse valdkondadesse nagu teenused, infotehnoloogia ja side, transport, tarbijakaitse ja keskkonnakaitse;

1.5.2 Ettevõtete juhtide ja teiste huvitatud poolte kasvav teadlikkus standardiseerimise hüvedest ärimaailmale, eelkõige tänu meetmetele lihtsustamiseks ja parendamiseks nende osalemist standardite väljatöötamise protsessis, kaasates eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete esindajaid;

1.5.3 Kehtiva standardiseerimisalase seadusandluse läbivaatamine, et viia see suuremasse vastavusse viimaste arengutega ja väljakutsetega Euroopa tehniliste standardite ning seadusandluse lihtsustamise valdkonnas ja mõistega "mieux légiférer",⁽⁶⁾ vastavalt tööstuspoliitika suunistele laienenud Euroopas⁽⁷⁾ ja Siseturu strateegia prioriteetidega aastateks 2003/2006⁽⁸⁾;

⁽⁶⁾ Komisjoni teatis COM(2002) 278.

⁽⁷⁾ Teatis "Tööstuspoliitika laienenud Euroopas", COM(2002) 714.

⁽⁸⁾ Teatis "Siseturu strateegia – prioriteetidid 2003/2006" COM(2003) 238.

1.5.4 Stabiilse finantsraamistiku vastuvõtmine, et Euroopa standardid toetuks tugevale juriidilisele alusele, tagades Euroopa standardiseerimisegevuse ja Euroopa infrastruktuuride kaasfinantseerimise komisjoni ja liikmesriikide poolt ja süvendatud koostöö CEN, CENELEC ja ETSI vahel;

1.5.5 Euroopa standardiseerimisasutuste toetamine, et suurendada nende efektiivsust tehniliste standardite tootmisel ja rahvusvaheliste standardite väljatöötamise ja rakendamise edendamisel, lihtsustades juurdepääsu rahvusvahelisele turule ja kaubandusele, vältides mittevajalike kaubavahetustakistuste loomist ja kaasa aidates ülemaailmsete mõõtmetega standardiseerimisele.

1.6 Euroopa tehnilise standardiseerimise kultuuri arendamine on oluline tagamaks 25 liikmega Euroopa Liidu siseturu efektiivne ja tasakaalustatud toimimine. Samuti on tähtis, eriti keskkonna tasandil, vastu võtta meetmed ekspertide koolitamiseks ja sobivate andmepankade väljatöötamiseks ja kasutamiseks, et tagada keskkonnanäppide integratsioon Euroopa standardiseerimise süsteemi ning samuti uute liikmesriikide täielik integratsioon sellesse süsteemi tänu nende standardiseerimisasutuste osalemisele. Selleks eesmärgiks, ning arvestades viimati nimetatud riikide ettevõtete struktuuri ja mõõtmeid, peab komitee hädavajalikuks toetada aktiivselt laienenud Euroopa väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete täieõiguslikku osalemist standardiseerimistöösdes ning olemasolevate Euroopa tehniliste standardite kasutamises.

1.7 Euroopa tehnilise standardiseerimise süsteem, mis põhineb kõigi huvitatud poolte konsensusel uute standardite väljatöötamisel ja nende vabatahtlikul liitumisel vastuvõetud standarditega, on tõestanud oma toimimist ning efektiivsuse ja paindlikkuse taset, mis võimaldavad standardite väljatöötamise suurt kasvu. Euroopa standardite koguarv ulatus aastal 2003 märkimisväärse numbrini umbes 13 500, millel on majandusele äärmiselt positiivne mõju, vähendades tehingute maksumust, lihtsustades äri ja kaubavahetust, suurendades konkurentsivõimet ja soodustades uuenduslikkust. Standardiseerimise teine oluline aspekt on kaubavahetuse takistuste vähendamine siseturul ja sageli ka maailmaturul.

1.8 Neid edu märke tuleb komitee arvates mitte ainult täielikult säilitada, vaid ka tugevdada, nagu rõhutasid standardiseerimisnõukogu 2002. aasta märtsi järeldused. Kõike arvesse võttes ei tohiks majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnanäppide standardiseerimisprotsessis komitee arvates mingil juhul muuta selle protsessi olemust ja peamiseid omadusi, see peab jääma vabaks, vabatahtlikuks ja konsensuslikuks. Need on omadused, mis on muutnud selle vahendi edukaks nii liidusiseselt kui rahvusvahelises plaanis.

2. Teatise peamiste elementide süntees

2.1 Lühidalt võib komisjoni teatise **eesmärgid** kokku võtta järgmiselt:

- tutvustada vajadust integreerida keskkonnanäppide süstemaatilisel Euroopa standardiseerimise protsessi, vastavalt vabatahtlikkuse põhimõttele ja juhitud peamiselt huvitatud poolte poolt;
- tekitada pidev debatt kõigi standardiseerimissektori liikmete vahel, et välja töötada konkreetne tegevusplaan, mis näeb ette: 1) koolitus- ja tutvustustegevused; 2) kõigi huvitatud poolte standardiseerimisprotsessis osalemise korraldamine ja toetus; 3) kõigi kättesaadavate vahendite süstemaatiline kasutamine, arvestamaks standardite tasandil keskkonnanäppide integreerimise; 4) komisjoni poolt standardiseerimismandaaatide ja toodete keskkonnanäppide ja keskkonnapoliitikat puudutavate erimandaaatide väljaandmise raamistiku ümberdefineerimine;
- alustada keskkonnanäppide Euroopa standardiseerimise protsessi integreerimise pidevat hindamist ja kontrolli, neljas ülevalpool nimetatud sektoris saavutatud tulemuste valguses.

2.2 Nende eesmärkide realiseerimiseks pakub komisjon välja järgmised tegevused:

- **huvitatud poolte tasandil:** teha ettepanekuid tutvustus- ja tegevuste edendamiseks; vahetada kogemusi koolituse ja tutvustamise valdkonnas; viia läbi laialdasi konsultatsioone standardiseerimismandaaatide vormistamiseks; kindlaks määrata prioriteedid konkretiseerimiseks keskkonnanäppide integreerimise Euroopa standarditesse; välja töötada keskkonnanäppide standarditesse integreerimise taseme näitajad; tuvastada ja kooskõlastada Euroopa standardiseerimisasutuste poolt käsitletud keskkonnanäppide; pakkuda ühendusepoolset toetust Euroopa huvirühmadele, mis viivad läbi eelnimetatud tegevusi; anda perioodiliselt aru erinevate keskkonnanäppide standarditesse integreerimise vahendite kasutamise tingimustest;
- **liikmesriikide, eelkõige uute liikmesriikide tasandil:** ette näha meetmed koolitus- ja tutvustustegevuste propageerimiseks; tagada informatsiooni kogumine ja jagamine erinevate standardiseerimisasutuste poolt; abistada ja lihtsustada kõigi poolte ülesandeid, ja eelkõige mittetulundusühenduste ja avalik-õiguslike asutuste esindajate tegevust keskkonnanäppide valdkonnas, et lasta neil täielikult standardiseerimisprotsessis osaleda; teha aruandeid vastuvõetud toetusmeetmetest, et edendada kogemuste ja praktika vahetust;

— **ühenduse tasandil:** võtta vastu ühenduse rahalised toetusmeetmed Euroopa standardiseerimisasutuste poolt algatatud koolitus- ja tutvustusprogrammide jaoks; korraldada läbi viidud koolitus- ja tutvustustegevuste pidev kontroll; lisada, vajadusel peale konsultatsioone huvitatud pooltega, keskkonnaaspektid standardiseerimismandaatide formuleeringusse; aidata huvitatud rühmadel Euroopa tasandil tuvastada ja kooskõlastada Euroopa standardite keskkonnaelemente; korraldada koosolekuid kogemuste ja praktika vahetamiseks ja Euroopa standardite keskkonnaga seotud edunäitajate vastuvõtmiseks; rakendada pidevat hindamissüsteemi nimetatud sektorite arengu määramiseks, hindamine tuleb üle vaadata vähemalt kord aastas koos kõigi huvitatud pooltega

3. Üldised märkused

3.1 Komitee peab kiiduväärseks komisjoni algatust tekitada **süvendatud arutelu võimaluste, kohasuse ja tingimuste kohta** mitte ainult keskkonnakaitses, vaid ka loodusressursside ning toodete valmistamiseks, tootmiseks, levitamiseks, hooldamiseks ja jäätmekäitluseks vajaliku tooraine säästlikust kasutamisest inspireeritud kaalutluse integreerimiseks Euroopa tehniliste standardite määratlustesse.

3.2 Selles osas rõhutab komitee tõelise **Euroopa tehnilise standardiseerimise kultuuri** loomise tähtsust, et tagada **Euroopa Liidu** siseturu efektiivne ja tasakaalustatud toimimine ja rakendada, eelkõige keskkonna valdkonnas, meetmed ekspertide koolitamiseks ja kohaste andmepankade loomiseks, et saaks hinnata keskkonnaaspektide Euroopa standardiseerimissüsteemi integreerimise võimalusi ja kohasust ka uute liikmesriikide osas.

3.3 Igal juhul on komitee arvates esmatähtis, et vabalt ning huvitatute jaoks ja nende enda poolt läbi viidud protseduuride vabatahtlik iseloom ja konsensuslik, avatud ja läbipaistev olemus, mis moodustavad **Euroopa tehnilise standardiseerimise protsessi eelised**, ei kaotaks oma tähtsust vaid et neid tugevdataks, arvestades ka majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnaaspekte.

3.3.1 Komitee märgib, **et juba praegu on olemas suur hulk Euroopa tehnilisi standardeid, mis käsitlevad otseselt keskkonnaküsimusi** või arvestavad keskkonnaaspektidega. Eelkõige standardid toodete kasutustsükli oluliste aspektide kohta, mõõtmiste ja katsete standardiseeritud meetodid, või keskkonnatehnoloogia ja keskkonnajuhtimise tehnilised standardid, näiteks EN/ISO 14001 seeria standardil põhinev EMAS juhtimine.

3.3.2 Lisaks märgib komitee rahuloluga, et Euroopa standardiseerimisasutuste käsutuses on valik **täiesti kohaseid vahendeid keskkonnaaspektide tehnilise standardiseerimise töödese integreerimise optimaalseks muutmiseks**, näiteks: CEI juhend 109 ⁽¹⁾ - edukalt sisse viidud aastast 1995 ja hiljuti uuendatud elektrotehniliste ja elektriliste toodete tehniliste standardite kohta; ISO/TR/14062, ⁽²⁾ ratifitseeritud aastal 2002, toodete väljatöötamise ja arendamise kohta, lisaks ETSI/CENELEC'i 100 "Kvaliteedistandardit väljalaske ja puutumatusse kohta" ja lõpuks "Help Desk Environment'i" poolt edendatud ja CEN'i poolt paika pandud ISO/164 tegevuseeskiri.

3.4 Komitee arvates kinnitavad eespool väljatoodud kaalutlused tema veendumust, et keskkonnaaspektide efektiivset integreerimist tehnilisse standardiseerimisse on lihtsam teostada – eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete puhul – **tegevuseeskirjade, tehniliste aruannete ja paindlikumate instrumentide abil**, samuti koolituskursuste ja praktiliste käsi- raamatute abil, millega teadmisi edasi anda ja teadvustada probleeme juba uute toodete, uute tootmisprotsesside ja uute teenuste väljatöötamisjärgus. Nagu EMSK oma arvamuses ⁽³⁾ korduvalt ette pani, võib sel eesmärgil kasutada EMAS poolt kasutusele võetud lihtsustatud meetodit või väikeettevõtete hügieeni- ja turvaeeskirju.

3.5 Komitee rõhutab, et kogu protsessi vältel tuleb **vältida standardiseerimisprotsessi raskendamist või aeglustamist. Selle kallimaks ja bürokraatlikumaks muutmine** oleks samuti vastuolus ühenduse standardite lihtsustamise põhimõttega. Selles osas jagab komitee täielikult **Standardiseerimise nõukogu** 1. märtsi 2002 järeldusi, milles kinnitatakse, et "globaalse standardiseerimissüsteemi elujõulisus Euroopas pole endiselt kaugeltki tagatud, arvestades Euroopa ja rahvusvahelise keskkonna kiiret arengut ja muudatusi traditsioonilistes tuluallikates". ⁽⁴⁾ Komitee arvates peab standardiseerimine muutuma ühe enam ligitõmbavaks ja kasulikuks ettevõtete ja nende ekspertide jaoks, kellel on tehnilised oskused, et paremini integreerida keskkonnaaspekte toodete kontseptsiooni, ja seda säästliku hinnaga.

3.6 Selleks, et muuta optimaalseks ettevõtete üldiseid saavutusi, tuleb jätkuvalt arendada vahendeid, mis võimaldavad **parendada kõigi nende osaliste keskkonnateadmisi**, kes peavad tagama kõigi huvitatud poolte **aktiivse osalemise** juba standardite väljatöötamise protsessi alguses. Lisaks tehnilistele, majanduslikele ja sotsiaalsetele aspektidele tuleb arvesse võtta ka kõike seda, mis on seotud tervise, turvalisuse ja kliendi rahuloluga. Eriti viimastel aastatel on ilmnunud vajadus pöörata teravdatud tähelepanu loodussursside ja energia tarbimise vähendamisele ja ratsionaliseerimisele, jätmete ja heitgaaside vähendamisele ja eriti uute vabatahtlike tehniliste standardite moodustamise protsessi **kvaliteedile**, et tagada nende standardite probleemideta ülevõtmine rahvusvahelisel tasandil.

⁽¹⁾ Juhend CEI/109 "Keskkonnaaspektid – integreerimine elektrotehniliste toodete standarditesse".

⁽²⁾ ISO/TR 14062 "Keskkonnajuhtimine – keskkonnaaspektide integreerimine toodete kontseptsiooni ja arendamisse".

⁽³⁾ EMSK arvamus CESE 560/1990 29. maist 1999. a (EÜT C 209, 22. 07.1999).

⁽⁴⁾ EÜT 66, 15.3.2002.

3.7 Komitee arvates oleks praeguse demokraatliku, peamiselt riiklikele struktuuridele rajatud protsessi valguses kohane **jätta huvitatud pooltele (huvirühmad) vastutus määrata kindlaks – kasutades kõiki võimalikke ekspertiise ja konsultatsioone – tingimused, mis võimaldavad integreerida keskkonnaaspektid standardiseerimisse**, vältides niimoodi ülevalt alla – tüüpi lähenemist.

3.8 Komitee on arvamusel, et tehniliste standardite väljatöötamise protsess ei tohi edasi liikuda kiiremini kui **kultuurilised muutused**, mis on erinevatele sektoritele vajalikud, et **teadvustada oma rolli säästva arengu kontekstis. Komisjoni ülesanne on erilise tähtsusega tutvustamise ja kultuurilise “ennetamise” protsessis, mis tuleb teostada levitades teadmisi ja kogemusi.**

3.9 Vabatahtlike tehniliste standardite kõrge kvaliteet on oluline koostisosa nende **lisaväärtuses Euroopa tasandil**; komitee arvates võib selline kvaliteet olla vaid kõigi huvitatud poolte – nimelt erinevate sektorite ekspertide ja tööstusesindajate, samuti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete, töötajate, tarbijate ja valitsusväliste organisatsioonide (VVO) – aktiivse standardiseerimisprotsessis osalemise vili. Osalejate paljusus esindab **õiglast tasakaalu majanduslike, sotsiaalsete ja ökoloogiliste nõudmiste vahel, rääkimata esmatähtsatest tervishoiu ja turvalisuse aspektidest.**

3.10 Vastavalt subsidiaarsuse põhimõttele peab see osalemine olema tagatud esmajoonel riiklikul tasandil, eriti selles osas, mis puudutab uusi liikmesriike. Toetada tuleb mitte ainult **valitsusväliseid organisatsioone**, et nad pakuks aktiivset ja pädevat osalemist, vaid eelkõige ka **väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtteid, kes – eriti nende struktuuri ja mõõtmeid arvestades – vajavad paremat juurdepääsu standardiseerimisprotsessile.** Selles osas on hea meenutada, et **nimelt VKE-de jaoks loodud Euroopa struktuure, nagu NORMAPME**, tuleks tugevdada ja kasutada optimaalselt.

3.11 Komitee rõhutab vajadust võtte vastu ühenduse toetuse eelismeeetmeid **võimsuse suurendamise** tegevustele, mida toetavad **uute liikmesriikide** standardiseerimisasutused ja valitsusvälised organisatsioonid, samuti ekspertide koolitamise **projektidele**, ja soovib luua **andmepankade võrgustiku, mis oleks täielikult deentraliseeritud ja vastastikku ühilduv ja asuks lõpptarbijala lähedal.** Lõpuks tuleb tagada igal hetkel parim juurdepääs informatsioonile ning kõigi ettevõtete teadlik osalemine standardiseerimisprotsessis.

3.12 Standardiseerimistöde prioriteetide määratlemise osas toetab komitee, et tuleb jätkata **nende kehtestamist vabatahtliku konsensusliku protsessi raames, mis hõlmab vabalt kõiki huvitatud pooli** ja et tuleb vältida prioriteetide kehtesta-

misest üksnes poliitilisel tasandil, arvestamata toodete ja neid valmistavate ettevõtete eripärasid.

3.13 Mis puudutab komisjoni pöördumist kohustuslike mandaatide poole uue lähenemise raames, hindab komitee, et **tehniliste keskkonnastandardite kasutamist** tuleb julgustada mitte ülevalt alla suunatud otsustega, vaid pigem **ökoloogiliste toodete laiemal tunnustamise läbi ja see peaks vastama kodanike ja tarbijate huvidele ja vajadustele.**

3.14 Komitee arvates on mandaatide täpne määratlemine uue lähenemise puhul aidanud kaasa Euroopa siseturu edule ja praegu ei tohi seda edu vähendada kasutades neid mandaate eesmärgiga kanda poliitilise loomuga keerukaid otsustusprotsesse üle tehnilise standardiseerimise asutusele.

3.15 **Euroopa tehniliste standardite ülevõtmine rahvusvahelisel tasandil** on komitee seisukohast olulise tähtsusega tagamaks meie toodete tegelik kohalolu ja täielik konkurentsivõime maailmaturul. Praegu, tänu Dresdeni ja Viini lepetele tulenevad üle 83 % CENELEC'i ja umbes 40 % CEN'i standarditest rahvusvaheliste standardiseerimisorganisatsioonide ISO, CEI ja UIT poolt väljatöötatud standarditest. Niisiis tuleks komitee arvates **vältida, et standardiseerimise keskkonnaalased nõudmisi tajutaks kaubavahetuse takistustena Maailma kaubandusorganisatsiooni TBT leppe raames** või et nad tooks kaasa Euroopa ettevõtete konkurentsivõimet maailmaturul kahjustavaid asjaolusid. Selles osas tuleb võtta aktiivne hoiak nii transatlantilises dialoogis (TABD) kui ka Jaapaniga (EJBD) ja Mercosuriga (MEBF) peetavates dialoogides, et mitte süvendada veelgi lõhet Euroopa ja rahvusvaheliste standardite vahel.

4. Erimärkused

4.1 Osalemine: tuleb vältida, et laiendatud osalemine aeglustaks standardite vastuvõtmise ja ülevaatamise protsessi, mis nõuab keskmiselt 3 – 5 aastat. **Tuleb täiel määral toetada subsidiaarsuse põhimõtet.** Riiklikul tasandil on vaja tagada kõigi huvitatud poolte, eriti ettevõtjate ja töötajate osalemine, samal ajal kui **Euroopa tasandil** peavad riikide standardiseerimisasutuste esindajad viima tulemused konsensuslikele positsioonidele. Sel tasandil peavad saama konsensuslike positsioonide alusel osaleda ka Euroopa väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete organisatsioonide ja huvitatud VVO-de esindajad.

4.2 Koostöö: komitee peab eriti tähtsaks algatada **tehniliste teadmiste süsteemne vahetamine, samuti vabatahtliku käitumiskoodeksi ja parima praktika arendamine**; see vahetus peab siiski kasutama olemasolevaid elemente (vt. peatükk 3.3.3) mida tuleb tugevdada ja laiendada, eriti uutele liikmesriikidele.

4.3 Kultuur: **Euroopa tehnilise standardiseerimise kultuuri moodustamine**, mis arvestaks majanduslike, sotsiaalsete ja keskkonnaaspektidega, on ettevõtete ja nende organisatsioonide jaoks esmatähtis, eriti väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele ning töötajate ja ettevõtjate assotsiatsioonidele. Tarbijakaitse ja keskkonnakaitse organisatsioonid peavad saama, nii riiklikul kui Euroopa tasandil, kohaseid rahalisi toetusi, et nad saaks süvendada oma koolitust tehnilises ja standardiseerimise valdkonnas ja tagada kvalifitseeritud ja pädeva esindatuse.

4.4 Rahastamine: **vajadus ette näha mitmeaastased eelarvepostid siseriiklikul ja Ühenduse tasandil** koolitus- ja tutvustustegevuste läbiviimiseks. Need vahendid tuleks ette näha eriti riiklike ja Euroopa standardiseerimisorganisatsioonide, sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna eri organite esinduste jaoks.

4.5 **Prioriteetid:** uute tehniliste standardite väljatöötamise prioriteetide püstitamine peab olema kõigi osalejate konsensusliku valiku tulemus, sest just nemad tegelevad otse standardiseerimise protsessiga ja peavad selle eest täiel määral vastutama; mingil juhul ei tohi prioriteetide püstitamine olla ülevaltpoolt juhitud protsessi tagajärg. **Vahendid:** peatükkides 3.3.1 ja 3.3.3 vaadeldud vahendite süstemaatilist kasutamist, mis on vajalik keskkonnaaspektide standarditesse integreerimiseks, tuleb vaadelda kui standardiseerimisprotsessis osalejatele **pakutud võimalust ja mitte kui neile pealesunnitud kohustust.**

4.6 Jälgimine: tutvustus ja koolitustegevuste ja rahvusvaheliste ning Euroopa standardiseerimisasutuste tugevdamise ning VVO ja VKE esindusorganite osaluse suurendamise abil saadud **tulemuste jälgimine ja hindamine** peab andma komisjonile, nõukogule, Euroopa Parlamendile ja Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele piisavalt materjale, et koostada **ettenähtud kaheaastased aruanded ja iga viie aasta tagant üle vaadata ühenduse sellealased tegevused ja suunised**

5. Kokkuvõte

5.1 EMSK on veendunud, et standardiseerimisprotsessi tuleb edasiste takistusteta kiirendada, et nii tagada siseturu areng ja kõrge kvaliteet kõigis aspektides, kaasa arvatud keskkonnaaspektid. Eesmärgiks on tõhus, soodne ja mittebürookraatlik standardiseerimisprotsess ja liikmesriikide institutsionaalse võimekuse säilitamine tuleviku perspektiivis.

5.2 EMSK on seisukohal, et keskkonnaaspektide kaasamisel Euroopa standardiseerimissüsteemi tuleb tingimata arvestada

subsidaarsuspõhimõttega, et oleks võimalik kindlustada kõigi sidusrühmade, eriti VKEde täielik osalus standardiseerimisel, eriti huvirühmadele kõige lähemal siseriiklikul või regionaalsel tasandil.

5.3 Maailmaturu arengu ja maailmakaubanduse avanemise kaudu uutele suurtele partneritele nagu Hiina, India ja Venemaa muutub esmatähtsaks ülesandeks praeguste Euroopa tehniliste normide muutmine rahvusvahelisteks normideks Dresdeni ja Viini kokkulepete mõttes, kusjuures standardiseerimise tulemused peavad väljenduma majanduslikes eelistes Euroopa ettevõtete jaoks.

5.4 EMSK on seisukohal, et eesmärgiks on saavutada optimaalne ühilduvus siduvate keskkonnaregulatsioonide ja vabatahtlike tehniliste normide vahel, mis põhinevad väljakujunenud keskkonna- ja kvaliteediteadlikkusel.

5.5 Seetõttu tuleks tingimata välja arendada platvormid parimate kasutusviiside vahetamiseks ja erialaseks dialoogiks ühiskondlike huvigruppide vahel. Kaasata tuleb Euroopa ja siseriiklikud standardiseerimisorganisatsioonid, tööstus, VKEd, töötajate esindajad, tarbijad ja VVOd, et ühiselt edendada standardiseerimisprotsessi arengut, arvestades Lissaboni strateegia ja jätkusuutliku ning konkurentsile orienteeritud kasvu põhimõttega.

5.6 Eriti vajalikud on järgnevad meetmed:

- Euroopa standardiseerimiskultuuri edendamine EL tehnilises valdkonnas;
- Meetmed ekspertide edasiõppeks ja sobivate andmebaaside väljaehitamiseks ja laiemaks kasutamiseks;
- Keskkonnakaitse kasvav integreerimine Euroopa standardiseerimiskultuuri;
- Intensiivistatud tegevus nõudluse poole (s.t tarbijate) teadlikkuse suurendamiseks, et nõudlus ja koos sellega ka turg juhitud rohkem loodusressursside jätkusuutlikust kasutamisest tooraine ja valmistoodete puhul;
- Tasakaalustatud suhte loomine turvalisuse, hügieeni ja tervisekaitse esmatähtsate ülesannete ja ülemaailmsete keskkonnaaspektide vahel, arvestades Kyoto protokolliga;
- Subsidaarsuspõhimõtte täielik rakendamine kõigi siseriikliku ning regionaalse tasandi huvigruppide osalemise edendamise teel;

- Paindlikud tegevusekirjad, mille eesmärgiks on keskkonnasõbralikumad standardiseerimisprotsessid, et eelkõige VKEsid paremini tehnilistesse protsessidesse kaasata ja seejuures arvestada uute toodete, meetodite ja teenuste arendamise faasis ka majanduslikkusega;
- Platvormi loomine teabevahetuseks Lissaboni strateegia siseturu arenguks ja keskkonna ning tervisekaitse tegevuskava 2004-2010 vahel, mille eesmärgiks on erialane dialoog kõigi standardiseerimisprotsessi osaliste vahel: CEN, CENELEC, ETSI, NORMAPME, ANEC (tarbijad), TUTB (töötajad ja ametiühingud), ECOS (keskkonnahuvid), tööstus, kaubandus ja teenuste sektor;
- Tehnilise baasstandardiseerimise arendamine põllumajandusliku tootmise ja toiduainetetööstuse valdkonna toodete ja meetodite kvaliteedieeskirjade jaoks.

Brüssel, 15. september 2004. a

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Roger BRIESCH

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamuse, mis käsitleb "Põllumajandust linnalähedastes piirkondades"

(2005/C 74/12)

17. juulil 2003 otsustas Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee oma töökorra 29. reegli lõike 2 alusel koostada omaalgatusliku arvamuse, mis käsitleb põllumajandust linnalähedastes piirkondades.

Põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna osakond, mis vastutas selle küsimusega seoses komitee töö ettevalmistamise eest, võttis arvamuse vastu 6. juulil 2004. a. Ettekandjaks oli hr Caball i SUBIRANA.

Oma 411. plenaaristungil 15.-16. septembril 2004. a (16. septembri koosolekul) võttis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee 132 poolt- ning 3 erapooletu häälega vastu alljärgneva arvamuse.

1. Sissejuhatus

1.1 Linnakeskkonnast sõltuv tootmistegevus

1.1.1 Linnalähedaste piirkondade üle on arutletud erinevatel Euroopa foorumitel, kaasa arvatud Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitees. See on laienev nähtus, mis mõjutab paljusid ELi kohalikke omavalitsusi, kuna linnade, tööstuse ja teenindava sektori areng ning side- ja transpordinfrastruktuuride levik neelavad esmaklassilist põllumaad ning suurendavad marginaalsete ja konkurentsivõimetute põllumajanduspiirkondade hulka.

1.1.2 Põllumajandustegevus linnalähedastes piirkondades sõltub linnakeskkonnast, milles seda viljeldakse, tähendades peamiselt seda, et viimatinimetatu mõjub esimesele negatiivselt, piirates selle majanduslikku elujõudu. Selline negatiivne mõju on piirkonna keskkondliku allakäigu peamine põhjus, mis kahjustab sotsiaalset suhet linna ja maa vahel. Sõltuvalt sellest, kuidas selle probleemiga tegeletakse ja milline lahendus leitakse, võib taoline lõhe linna ja maa vahel tõsiselt ohustada põllumajandustegevuse säilimist.

1.1.3 Lisaks traditsioonilistele probleemidele, mis seisavad linnalähedaste põllumajanduspiirkondade ees, on nüüd

tekinud veel üks uuem probleem, nimelt linnade lähedal asuvate vabade põllumajandustegevuseta piirkondade kaitsmine. See uus probleem tuleneb põhiliselt kujutlusest, et need piirkonnad peaksid olema mingisugune "teemapark", mille tagajärjel on kõik kunstlik, kontekstist välja rebitud ja isikupäratu. Selle kujutluse aluseks olevad esteetilised kriteeriumid baseeruvad ekslikult bioloogilise mitmekesisuse kaitsmist käsitlevatel määrustel või põllumajandustegevust marginaliseerida või romantiseerida püüdval kujutlusel maapiirkonnast.

1.1.4 ELi ühine põllumajanduspoliitika (CAP) rõhutab, et on vaja talusid mitmekesistada, otsida tegevusi, mis talunikele uusi sissetulekuid toovad. Tuleb rõhutada, et ilma põllumajanduseta ei ole põllumajandusmaastikku, st maastikku, mida iseloomustavad viljapõllud, loomad, heinamaad ja eelkõige talunikud.

1.1.5 Kõik need tegurid (linnakeskkonna surve, kujutlus taluniketa põllumajandusest, CAP reform) on tõsiseks probleemiks linnalähedase põllumajanduse järjepidevusele ja stabiilsusele. (Siin tulevad sellised probleemid palju rohkem esile, kui teistes sarnastes agrokliimatilistes piirkondades, mis tähendab, et põllumajandustegevuse kadumise oht on suurem.)

1.1.6 Sobivate maade kaotamise kõrval kannatab talupidamine mõningates liikmesriikides selgete maaturgu ja talude rendileandmist käsitlevate õigusaktide puudumise käes. Kui talumaade turgu ei ole, on noortel talupidamisega tegelema hakkamine ja talude suurendamine keerulisem. Paljud avalik-õiguslikud ja eramaaomanikud takistavad maaturu teket, keeldudes elukutselistele talunikele maad rentimast. See on spekulierimise vorm, mis seab tõsisesse ohtu paljude linnalähedaste põllumajanduspiirkondade tuleviku ja mida liikmesriigid peavad takistama spetsiaalsete tõkestavate õigusaktidega.

1.1.7 Põllumajanduspiirkondi, mida ei ole viimastel aastatel maakogukondades toimunud muutused mõjutanud, iseloomustavad teatud väärtused ja rollid, mis määravad ära neis teostatavate tegevuste sobivuse või ebasobivuse.

1.2 Palju enam kui vaid majandustegevus

1.2.1 EMSK, mis on otseselt huvitatud, et Euroopa maapiirkondade majanduslik, keskkondlik ja sotsiaalne areng oleks jätkusuutlik, soovib juhtida tähelepanu sellele, et põllumajanduspiirkondade keskkondlik, sotsiaalne ja majanduslik roll on linnalähedastes piirkondades olulisem kui mujal. Seda sellepärast, et linnalähedastes piirkondades on põllumajandusmaa suuremate linnade rohelisteks "kopsudeks". Pealegi on need piirkonnad regionaalplaneerimise võtmelement, sest hoiavad ära linnade piiramatut kasvu, kujundavad maastikku ja annavad linnakeskkonnale inimliku näo. Ent selliste piirkondade majanduslik roll – mis on põllumajandusmaa tulevikuväljavaadete kaitsmiseks oluline – väheneb linnade surve tõttu ja talupidamisele omistatava tähtsuse vähesuse tõttu linnalähedaste piirkondade majanduskangas.

1.2.2 Salzburgi konverentsi esimese põhimõtte kohaselt ei ole talupidamist ilma elusa maapiirkonnata ja elusat maapiirkonda ilma põllumajanduseta.⁽¹⁾ EMSK soovib rõhutada, et tõelised kangelased linnalähedastes põllumajanduspiirkondades on ja peavadki olema peamiselt elukutselised täiskohaga talunikud, kuid samal ajal tuleb tunnustada osalise tööajaga talunike olulist rolli paljudes linnalähedastes piirkondades.

1.3 Piirangud ja võimalused: põllumajandus heterogeensetes ja pidevalt muutuvates piirkondades

1.3.1 EMSK on teadlik, et linnalähedaste piirkondade puhul ei ole üksmeelse määratluse saavutamine kerge, sest need piirkonnad on äärmiselt heterogeensed ja pidevalt muutuvad. Sellised piirkonnad on oma olemuselt päris maapiirkondade ja

⁽¹⁾ Sõnasõnalt: "Talupidamise jaoks on oluline elus maapiirkond ja elusa maapiirkonna jaoks on oluline põllumajandustegevus." - Salzburgis 12.-14. novembrini 2003 peetud Euroopa teise maa-arengu konverentsi järeldustes – MEMO/03/236.

linnamaailma vahepeal; neis on säilinud esimese põhihooned, ent nendes on lõimitud viimatinimetatu teatud aspekte.

1.3.2 Linnalähedaste piirkondade ühine tunnusjoon on nende territoriaalne, keskkondlik ja sotsiaalne haavatavus ja see, et nad asuvad linnade ümber. Just nendes piirkondades viljeldatakse elukutselist talupidamist tuntakse "linnalähedase põllumajandusena". See elukutseline talupidamine on segunenud teiste tegevustega, mis on seotud taimede kasvatamisega meelelahutuslikel, ravi-, hariduslikel või muudel eesmärkidel või maastikukude loomiseks ja säilitamiseks (maastikuaednikud, aednikud jne). Sellised tegevused on eriti olulised liikmesriikide mõnes regioonis.

1.3.3 Linnalähedased piirkonnad on maapiirkonnad, mis puutuvad kokku eriomaste ja iseloomulike piirangutega, mis neid teistest maapiirkondadest eristavad, ning nende püsijäämine on tõsisel ohus.

1.3.4 Samal ajal on linnalähedasel põllumajandusel sageli unikaalseid tunnusjooni, mida tuleb täielikult ära kasutada, nt võimalused, mida pakub nende lähedus tarbijaturule, tarbijate kasvav teadlikkus sellistest küsimustest, nagu toidukvaliteet ja -ohutus, ja sotsiaalne nõudlus uute tegevuste järele (vabaajategevus, koostöö, keskkonnaalane haridus, ökoturism jne). Need uued täiendavad tegevused võivad aidata hajutada ettevõtlus-riski ja suurendada põllumajandusest saadavat tulu.

1.3.5 Nõukogu määruse (EÜ) nr 1257/1999, mis käsitleb Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfondi (EAGGF) toetust maaelu arendamiseks, artiklis 20 on sätestatud, et "ebasoodsamate piirkondade hulka võivad kuuluda ka teised piirkonnad, mida mõjutavad erilised ebasoodsad looduslikud tingimused ja kus põllumajandus peab vastavalt vajadusele ning teatavatel tingimustel jätkuma, et kaitsta ja parandada keskkonda, säilitada paik-konda ja nimetatud piirkonna turismipotentsiaali või kaitsta rannikut", mis kinnitab EMSK sageli korratud seisukohta, et linnalähedased põllumajanduspiirkonnad on "piirkonnad, mida mõjutavad erilised ebasoodsad tingimused".

1.3.6 Agenda 2000 ja hiljutine CAP vaheülevaade on neid arusaamu veelgi kinnitanud.

1.3.7 Salzburgi konverentsi järelduste eessõnas on rõhutatud "vajadust aidata Euroopa talunikel kogu ELis saavutada maapiirkonna kaitsjate ja turule orienteeritud tootjate mitmekülgne roll".⁽²⁾ See kajastus EMSK omaalgatuslikus arvamuses (ettekandjaks: hr BROS) CAP teise samba kohta: seisukoht maapiirkondade arengupoliitika kohta (järg Salzburgi konverentsile).⁽³⁾

⁽²⁾ Vt 1. joonealust märkust.

⁽³⁾ CESE 961/2004 – NAT/243

2. Eesmärgid linnalähedase põllumajanduse kaitsmisel ja arendamisel

2.1 EMSK meelest puututakse linnalähedases põllumajanduses kahtlemata kokku eriliste piirangutega, mis tulenevad otseselt kergesti identifitseeritavatest ja määratletavatest tunnusoontest. Seetõttu tuleb linnalähedaste põllumajanduspiirkondade kaitsmiseks, planeerimiseks ja majandamiseks kasutusele võtta erimeetmed. EMSK paneb ette, et selle saavutamiseks tuleks edendada linnalähedaste põllumajanduspiirkondade kaitsmise ja arendamise mehhanismide ja vahendite kasutamist.

2.2 I eesmärk: tunnistada sotsiaalsest, poliitilisest ja halduslikust aspektist lähtudes, et linnalähedased piirkonnad, kus tegeldakse põllumajandusega on eriliste piirangutega kokku puutuvad maapiirkonnad

2.2.1 Aktiivse ja tugeva "vahepealsete linnade" võrgu toetamine

2.2.1.1 EMSK märgib, et Euroopa "metropoliseerumine" on kasvav nähtus, mille tulemuseks on suurlinnade hulga kasv ning viljaka maa pidev ja pöördumatu vähenemine, mis on linnalähedastele piirkondadele peamine piirang, mis toodi välja omaalgatuslikus arvamuses (ettekandja: Mr Van IERSEL) suurlinnastute alade kohta: "Sotsiaal-majanduslikud tähendused Euroopa tuleviku jaoks".⁽⁴⁾

2.2.1.2 Selline põllumajandustegevuse vähenemine ei põhjusta tagasilööke mitte ainult põllumajandussektoris, vaid ka loodusvarade säilitamisel, linnaelanike elukvaliteedi kaitsmisel ja tasakaalustatud maakasutusel.

2.2.1.3 EMSK rõhutab, et tasakaalustatud ja jätkusuutlikku Euroopat silmas pidades on **vaja toetada "vahepealsete linnade" aktiivset ja tugevat võrku**. Selliseid linnu ei määratle niivõrd nende demograafiline suurus, kuivõrd nende roll nende mõjupiirkonda jäävate maa- ja linnapiirkondade vahendajana.

2.2.1.4 Selline linnade võrk osutub võimalikuks ainult siis, kui neid ümbritsevad põllumajandus- ja looduslikud piirkonnad, lühidalt linnalähedased piirkonnad, mis võivad toimida puhvertsoonina täisehitatud piirkondade vahel ja koridoridena looduslike piirkondade vahel, suurendades ja kindlustades linnade isikupära, kaitses bioloogilist mitmekesisust ja muutes võimalikuks elujõulise põllumajandusliku tootmise.

2.2.2 Põllumajanduse rolli tunnustamine linna ja maa vahelistes suhetes

2.2.2.1 EMSK meelest tuleks esimese möödapääsmatu vahendina tunnistada nii sotsiaalselt, poliitiliselt kui halduslikult, et need põllumajandustegevusega maa/linnapiirkonnad (st linnalähedased piirkonnad) puutuvad kokku eriliste raskustega ning mängivad võtmerolli linna ja maa vahelistes suhetes.

2.2.2.2 Linnalähedaste põllumajanduspiirkondade ja neis viljeldava põllumajandustegevuse tunnustamine sõltub a) nende piirkondade ees seisvate ja nende poolt tekitatavate probleemide uurimisest b) **neis sisalduvate erinevate väärtuste** (vesi, maastik, bioloogiline mitmekesisus, arhitektuur, põllumajandus-süsteem jne) ning neilt nende väärtuste tõttu oodatava **majandusliku, keskkondliku ja sotsiaalse rolli** täielikust analüüsist.

2.2.3 Teadlikkuse tõstmine kui tunnustamise vahend

2.2.3.1 **Ühiskond peab mõistma, et maa on piiratud loodusvara** ja ühine pärand, mida on raske taastada, kui see on kord juba hävitatud. Seetõttu tuleb edendada tsentripetaalset (sissepoole suunatud) linnade kasvu degradeerunud linnapiirkondade ja iganenud tööstuspiirkondade taastamiseks ja tagasi-võitmiseks mõeldud programmide kaudu, sest see hoiab ära veel suurema hulga maa kadumise ehitiste alla, samuti läbi spetsiaalsete õigusaktide, et lõppeks talumaadega spekulatsiooniga paljude Euroopa linnade ümber.

2.2.3.2 Tagamaks, et selliseid piirkondi kogu Euroopas sotsiaalselt, poliitiliselt ja halduslikult tunnustatakse, teeb EMSK ettepaneku toetada **Euroopa meetmeid linnalähedaste põllumajanduspiirkondade** ja neis viljeldava põllumajandustegevuse suhtes. Need meetmed peavad tunnustama mainitud piirkondade väärtust ja rolli ning sillutama kõikidele riikidele teed ühistest põhikriteeriumitest lähtuvate taolisi piirkondi kaitsvate ja arendavate spetsiaalsete õigusaktide koostamiseks.

2.3 II eesmärk: hoida regionaalplaneerimise, linnaplaneerimise ja kohalike omavalitsuste algatuste kaudu ära linnalähedaste piirkondade linnastumine

2.3.1 EMSK usub, et linnalähedaste põllumajanduspiirkondade kaitsmiseks ei piisa sellest, kui poliitikud ja ühiskond tervikuna selliste piirkondade säilitamise ideed ainult sõnades kiidavad; lisaks sellele on hädavajalik, et kõigil liikmesriikidel **oleks ja et nad kasutaks vahendeid linnalähedase põllumajandusmaa majandamiseks**, et hoida ära spekulatsioonist, mille tagajärjel need maad hüljatakse.

⁽⁴⁾ CESE 968/2004 – ECO/120

2.3.2 EMSK meelest peab sellistel maamajanduse vahenditel olema loodud koos tugisammast:

- a) õiguslikud **regionaal- ja linnaplaneerimise vahendid** Euroopa, liikmesriikide ja regioonide tasandil, ning **maakasutuse vahendid** liikmesriikide ja regioonide tasandil, mis võtavad eriti arvesse linnalähedasi põllumajanduspiirkondi ja põllumajanduspoliitikat ning muudavad keeruliseks talumaa muuks otstarbeks ümberklassifitseerimise;
- b) õiguslikud ja läbipaistvad vahendid reguleerimaks olukordi, milles eramaomanikud või avalik-õiguslikud maaomanikud **maa kasutamise ajutiselt katkestavad**; elukutselistele talupidajatele tuleks pakkuda võimalust rentida sellist maad põllukultuuride kasvatamiseks ja/või karjapidamiseks ning seeläbi aidates talude toolikkust parandada;
- c) põllumajandusmaa ülemülemäärase maksustamise vältimine neis piirkondades, mida peaks maksustama samadel alustel kui linnatööstus- ja/või elamumaaad;
- d) **uued ja paremad algatused kohaliku omavalitsuse tasandil**, et tugevdada subsidiaarsuse põhimõtet (kõikide kohalike võimude ja poliitikute vastutus) munitsipaalplaneerimises, kasutades kõikidel juhtudel kohaliku omavalitsuse üleseid kriteeriume, mis põhinevad kohalike omavalitsuste koostööl ning territoriaalsel ühtekuuluvusel;
- e) **uued kriteeriumid kohalike omavalitsuste vahendite eraldamises, näiteks "kaitstud põllumajanduspiirkondade" kontseptsioon**, mille puhul põllumajandusmaa kaitsmine on linnaelust olulisem, mis võimaldab vähendada kohalikelt omavalitsustelt saadava raha sõltuvust teiste kriteeriumide maksustamisest;
- f) kohustuslik ja siduv "põllumajandusliku mõju uuringute" kasutuselevõtt asjaomaste põllumajandusametkondade poolt, kui linnalähedaste põllumajanduspiirkondadega seoses plaanitakse tegevusi, mis võivad olla seotud talumaa kadumisega.

2.3.3 Lühidalt on sihiks regionaalplaneerimise, linnaplaneerimise, maakasutusvahendite, kohalike omavalitsustelt saadava raha ja põllumajandusliku mõju uuringute kasutamine linnalähedaste põllumajanduspiirkondade kaitsmiseks linnade pideva nõudluse eest maa järele (linnade kasvuks, tööstuse ja teenindava sektori arenguks ning side- ja energeetikainfrastruktuuride jaoks) ning maade degradeerumise ärahoidmiseks, mida võidakas kasutada linnalähedaste põllumajanduspiirkondade halba valgusse seadmiseks ja nende kadumise õigustamiseks.

2.4 III eesmärk: tagada linnalähedase põllumajanduse ja nende piirkondade, kus seda viljeldakse, dünaamiline ja jätkusuutlik areng

2.4.1 EMSK meelest saab linnalähedase põllumajanduse ja nende piirkondade, kus seda viljeldakse, dünaamilist ja jätkusuutlikku arengut tagada ainult lastes **kohalikel võimudel mängida võtmerolli, kaasates selliseid elemente, nagu kohalike omavalitsusüksuste vaheline majandamine** ja kohaliku tasandi ülene planeerimine.

2.4.2 Seetõttu peavad linnalähedaste piirkondade esindajad kokku tulema ja moodustama **organi, mille põhieesmärk ei ole mitte ainult põllumajanduspiirkondade ja põllumajandustegevuse kaitsmine, vaid ka neile uue elu sisse puhumine**, kasutades selleks kohaliku tasandi üleseid maade kaitsmise, kasutamise ja majandamise plaane.

2.4.3 Talunike osalemine selles organis tagab, et tegemist on **tõelise partnerlusega**, mis võimaldab neil propageerida oma eesmärgid kohalike (üldsuse ja poliitikute) ja muude huvitatud osapoolte (ülikoolid, keskkonnakaitsjad jne) hulgas ning saavutada kokkuleppe selles suhtes, kuidas tuleks põllumajanduspiirkondi majandada.

2.4.4 Linnalähedaste piirkondade juhid peavad võtma konservatiivse hoiaku linnalähedaste põllumajanduspiirkondade poolt esindatavate väärtuste suhtes, kuid progressiivse hoiaku selliste piirkondade rolli arendamise kohta tehtud ettepanekute suhtes ning peavad neisse ettepanekutesse suhtuma **positiivselt, kujutlusvõimeliselt ja loovalt**. Lisaks peavad nad rangelt reguleerima selliste piirkondade maakasutust. Lühidalt, nad peavad järgima jätkusuutlikkuse kriteeriume.

2.4.5 Subsidiaarsusel põhinev lähenemine linnalähedaste põllumajanduspiirkondade majandamisele on oluline, tagamaks võimude ja talunike pühendumist selliste piirkondade kaitsmisele ja arendamisele, ehk **jätkusuutliku põllumajanduse lepingut ametivõimude ja talunike vahel**.

2.4.6 **Majandamine peab põhinema "koostöövõrgul"** avaliku ja erasektori sidusrühmade vahel, kes osalevad majandamises ja keda juhib **"osalus- ja juhtimisorgan"**. See organ peab ühendama ühised sihid ja huvid ning õhutama eriomaseid tegevusi, mis on kohandatud konkreetse piirkonna ja selle loodusvaradega (nt reklaamima selle tooteid, edendama info- ja sidetehnoloogiate kasutamist, julgustama keskkonnavalase hariduse andmist, kaitsma maapiirkondi jne). Lühidalt paneb see organ paika üldtingimused, valvab nende rakendamise järele ning soodustab meetmeid linnalähedaste piirkondade abistamiseks ja edendamiseks.

2.4.7 See on Salzburgi konverentsil välja pakutud lahenduse järgimise küsimus, kaasa arvatud linnalähedase põllumajandusega piirkondades. Sellel konverentsil rõhutati, et “Tulevikupoliitika valitsevaks suunaks peab saama ELi toetus maapiirkondadele altpoolt ülesse suunatud kohalike partnerluste kaudu” [ja] “Partnerlusprogrammidele tuleb anda suurem vastutus selgelt määratletud eesmärkidel ja tulemustel põhinevate laiahaardeliste strateegiate määratlemiseks ja vastuvõtmiseks” (Salzburgi konverentsi järelduste kuues ja seitsmes põhimõte). (2)

2.4.8 Lisaks “jätkusuutliku põllumajanduse lepingutele” peab kaaluma ka regiooniüleseid majandamisprojekte, mida tuleb põllumajanduspiirkondade (maa-linnapiirkondade) erijooni silmas pidades esitada kui “**maa-linnaprojekte**” haldusasutuste ja juhtimisorganite vahel, mis kaitsevad ja taastavad põllumajanduspiirkondi ja toovad tulu linna ja maapiirkonna koostööst. On hädavajalik, et osa põllumajanduspiirkondade mittepõllumajanduslikest tuludest läheks talupidajatele.

2.4.9 Selliseid “maa-linnaprojekte” peavad edendama linnalähedaste põllumajanduspiirkondade osalus- ja juhtimisorganid ning need peavad baseeruma **multisektooralsetel kriteeriumidel**, mille hulka kuuluvad tooted, mis vastavad tarbijate nõudmisele, keskkonnaelemendid, mis piiravad tootmistevõime mõju keskkonnale ning loovad ja säilitavad maastikku ja sotsiaalsed elemendid, mis vastavad linnade vajadustele, nagu põllumajanduspiirkondade kasutamine vabaõhu- ja haridustevõisteks.

2.4.10 Enne kui linnalähedaste põllumajanduspiirkondade juhtimisorganid koostavad maa-linnaprojekte ja põllumajanduslepinguid, **peavad selliste piirkondade majandamises osalevad pooled** (st võimud, eriti kohalikud võimud ja talundussektor) kõigepealt koostama ja heaks kiitma **institutsioonilise kokkuleppe** integreeritud majandamisstiili vajaduse kohta.

2.4.11 See kohaliku tasandi ja kohaliku tasandi üleste võimude ja talunike institutsiooniline kokkulepe võib järgida mitmeid üldpõhimõtteid, mis on sätestatud **linnalähedase põllumajanduse hartas**.

2.4.12 Et seda hartat ja vastastikust kokkulepet veelgi kindlustada, võib koostada ja vastu võtta ka “**jätkusuutliku majandamis- ja arenguplaani**”, milles on visandatud põhimõtted, strateegilised juhtnõõrid ja erimeetmed konkreetse linnalähedase põllumajanduspiirkonna väärtuste kaitsmiseks ja rollide väljaarendamiseks.

(2) Vt 1. joonealust märkust.

3. Järeldused

3.1 Sellised maa-linnaprojektid ja vastastikuse kokkuleppe dokumendid peavad baseeruma kriteeriumidel, mis on sätestatud juhtimisorganite vahelises **linna-maapiirkonna paktis** ning üldsuse ja talunike osalemise julgustamiseks sõlmitud kokkulepetes. Need paktid nõuavad, et täidetud oleks alljärgnevad eesmärgid:

a) **I eesmärk: linnalähedase põllumajandusega piirkondadel peab olema territooriumi kaitse ja arendamise projekt.** Sellised projektid peavad baseeruma regionaalsetel, linna- ja maakasutusplaanidel ning spetsiaalsetel õigusaktidel, mis reguleerivad talumaaturgu.

b) **II eesmärk: linnalähedast maad tuleb hoida põllumajanduslikus kasutuses** vahendite ja mehhanismide abil, mis tagavad selle jätkuva kasutamise, vähendades niipalju kui võimalik linnade survet ja maakasutust mittepõllumajanduslikeks tegevusteks, ning soodustada talumaade kättesaadavust.

c) **III eesmärk: juhtimisorganil** baseeruv integreeritud majandamisvorm linnalähedaste põllumajanduspiirkondade edendamiseks ja mobiliseerimiseks ning teadlikkuse tõstmiseks nende väärtusest. Samuti peab see tagama dünaamilise ja jätkusuutliku arengu kokkuleppe kaudu majandada maad **maa-linnaprojektide** ning avalikkuse, võimude ja talunike vahelise lepingulise suhte põhjal, mis tuleneb jätkusuutliku **põllumajanduse lepingust**.

3.2 Nende eesmärkide saavutamiseks on oluline alljärgnev:

a) **Naiste ja noorte julgustamine, osalemaks aktiivselt** territoriaalsetes projektides ja põllumajanduslepingutes, et kindlustada nende piirkondade praegune ja tulevane staatus.

b) **Avalikkuse arusaam**, et talupidamine võib tagada toiduohutuse, sest see kasutab keskkonnasõbralikke ja sotsiaalselt vastutustundlikke põllumajandusviise.

c) **Vee tähtsuse tunnustamine linnalähedaste põllumajanduspiirkondade konsolideerimisel.** Vaja on spetsiaalseid õigusakte, et ei kitsendataks vee kasutamist põllumajanduseks, vaid võetaks pigem omaks uus “veekultuur”, mis põhineks põhja- ja pinnavee kasutamise piiramisel ja veepuhastusjaamade toodetud vee taaskasutamisel põllumajanduslikel eesmärkidel.

- d) **Linnalähedaste põllumajanduspiirkondade toetamine**, tehes ühiskonnale selgeks, et need puutuvad kokku eriomaste raskustega.
- e) Põllumajandusest saadavate tulude tõstmiseks, infrastruktuuride tõhususe suurendamiseks ja talupidajatele mõeldud teenuste osutamise parandamiseks mõeldud vahendite ja tegevuste väljatöötamine.
- f) **Turu nõudlusele vastavate tootmis- ja turustussüsteemide edendamine**, mille juures pööratakse erilist tähelepanu toidu mitmekesisuse soodustamisele, julgustades selleks jätkusuutlikku põllumajandust, mis austab keskkonda, kultuurilist identiteeti ja loomade heaolu.

Brüssel, 16. september 2004

- g) **Ressursside** (eelkõige maa, vee ja maastiku) **ratsionaalne kasutamine ja kaitsmine**.

3.3 EMSK usub, et arvestades linnalähedaste põllumajanduspiirkondade ja Euroopa linnalähedase põllumajanduse kui terviku ebakindlat olukorda, on oluline luua **linnalähedase põllumajanduse Euroopa jälgimiskeskus**, millel oleks ülevaade Euroopa linnalähedastest põllumajanduspiirkondadest ja neis viljeldavast põllumajandustegevusest ning mis toimiks Euroopa linnalähedase põllumajanduse olukorra jälgimise, analüüsimise ja selle suhtes teadlikkuse tõstmise keskusena ning kohana, kus kohalikud ja regionaalsed võimud ja erinevad Euroopa organid saavad kohtuda ja sel teemal arutleda, tehes ettepaneku alagatusteks selliste linnalähedaste alade ja nende põllumajanduse säilitamise ja arengu kohta.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee
president
Roger BRIESCH